

74.03

П63

БІБЛІОТЕКА
УЧИТЕЛІ

ПОСТАНОВИ
ПАРТІЇ ТА УРЯДУ
ПРО ШКОЛУ

1919

2

ПОСТАНОВИ
ПАРТІЇ ТА УРЯДУ ПРО ШКОЛУ

5/47.

ПЕРЕВІРЕНО
1982 р.

ПЕРЕВІРЕНО
2005

ДЕРЖАВНЕ
ЧБОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
„РАДЯНСЬКА ШКОЛА“
КИЇВ — 1947 — ХАРКІВ

Збірник упорядкував О. Г. Сивець

**З КОНСТИТУЦІЇ (ОСНОВНОГО ЗАКОНУ) СОЮЗУ,
РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК**

Стаття 121. Громадяни СРСР мають право на освіту.

Це право забезпечується загальнообов'язковою початковою освітою, безплатністю семирічної освіти, системою державних стипендій учням, що відзначилися у вищій школі, навчанням у школах рідною мовою, організацією на заводах, в радгоспах, машинно-тракторних станціях і колгоспах безплатного виробничого, технічного і агрономічного навчання трудящих.

ІЗ ЗАКОНУ ПРО П'ЯТИРІЧНИЙ ПЛАН ВІДБУДОВИ І РОЗВИТКУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА СРСР НА 1946—1950 РР.

3. *В галузі культури і охорони здоров'я* — підвищити державні витрати на культурно-побутове обслуговування трудящих міста і села, тобто витрати по соціальному страхуванню і видатках держави на освіту, охорону здоров'я, підготовку кадрів державних трудових резервів, допомогу багатодітним і одиноким матерям, допомогу сім'ям військово-службовців і інвалідам Вітчизняної війни, а також на культурно-побутове обслуговування робітників і службовців, крім державних затрат на житлове і комунальне будівництво, до 106 млрд. крб. у 1950 році, що в 2,6 раза перевищує рівень 1940 року.

Забезпечити надходження від державних підприємств і установ коштів на соціальне страхування робітників і службовців за 1946 — 1950 рр. розміром 61,6 млрд. крб.

Довести кількість початкових, семирічних і середніх шкіл у 1950 році до 193 тис. і кількість учнів у них до 31,8 млн. чоловік, забезпечивши загальне обов'язкове навчання дітей в семирічного віку як у місті, так і на селі.

На основі широкої організації шкіл робітничої і селянської молоді забезпечити навчання тієї частини молоді, яка в умовах Вітчизняної війни і тимчасової окупації ряду радянських районів не могла набути нормальної освіти в школі.

Довести кількість студентів у вищих навчальних закладах у 1950 році до 674 тис. чоловік і учнів у спеціальних середніх навчальних закладах до 1280 тис. чоловік; встановити за п'ятиріччя випуск молодих спеціалістів, що закінчують вищі навчальні заклади, в кількості 602 тис. чоловік, і тих, що закінчують технікуми та інші середні спеціальні навчальні заклади, в кількості 1326 тис. чоловік.

Розширити підготовку спеціалістів вищої і середньої кваліфікації для паливно-енергетичної і металургійної промисловості, сільського господарства і залізничного транспорту, а також учителів для початкових і середніх шкіл; організувати підготовку висококваліфікованих спеціалістів у галузі нової техніки; підвищити якість підготовки кадрів вищої і середньої кваліфікації.

Довести число кіноустановок у 1950 році до 46 700 проти 28 000 в 1940 році; забезпечити кожний районний центр і селище міського типу стаціонарною кіноустановкою; значно розширити стаціонарну кіносітку в селах; довести кількість постійних театрів до 898, клубів і масових бібліотек у містах і на селі до 284 900.

Довести кількість дітей у дитячих садках у 1950 році до 2260 тис. чоловік, тобто збільшити вдвоє проти 1940 року. Цілком забезпечити виховання за рахунок держави в дитячих будинках сиріт, які втратили батьків у період Вітчизняної війни.

Відбудувати в районах, які зазнавали окупації, зруйновані ворогом школи, навчальні заклади, наукові установи, музеї, театри, кіно, клуби, бібліотеки і хати-читальні.

Довести в 1950 році число ліжок у лікарнях до 985 тис. проти 710 тис. у 1940 році, число місць у постійних дитячих яслах до 1251 тис. проти 859 тис. у 1940 році, а також розширити сітку дитячих і жіночих консультацій, дитячих лікарень і молочних кухонь.

Цілком відбудувати сітку будинків відпочинку і санаторій для робітників, селян і інтелігенції. Довести число місць (одноразового перебування) в санаторіях до 250 000 чоловік і в будинках відпочинку до 200 000 чоловік.

Забезпечити медичне обслуговування інвалідів Вітчизняної війни, в тому числі лікарнями, будинками відпочинку і санаторіями. Організувати виробництво удосконалених протезів високої якості для інвалідів Вітчизняної війни.

Збільшити виробництво медикаментів, медичних інструментів і медичного устаткування на підприємствах медичної промисловості до 1200 млн. крб. у 1950 році, або на 85% проти 1940 року. Організувати масове виробництво високоякісного сучасного медичного інструменту, а також перероблених сучасних медикаментів.

ПОСТАНОВИ ПАРТІІ ТА УРЯДУ ПРО ШКОЛУ

ПРО ЗАГАЛЬНЕ ОBOB'ЯЗКОВЕ ПОЧАТКОВЕ НАВЧАННЯ.

З постанови Центрального Комітету ВКП(б) від 25 липня 1930 р.

Розвиток соціалістичного будівництва і зв'язані з цим величезні завдання по підготовці кадрів, ліквідації культурно-технічної відсталості і комуністичному вихованню широких мас вимагають якнайшвидшого проведення загального обов'язкового початкового навчання як найважливішої передумови дальшого розвитку культурної революції.

Успішне здійснення загального обов'язкового навчання «буде величезною перемогою не тільки на культурному, але й на політичному і господарському фронтах» (Сталін).

Незважаючи на значно зросло проти дореволюційного стану охоплення дітей початковою школою, ЦК визнає зовсім незадовільним темп підготовки і проведення загального обов'язкового початкового навчання. Відзначаючи слабу роботу в запровадженні загального навчання з боку радянських органів, особливо наркомосів, їх органів на місцях і виконкомів у більшості республік і областей, а також зовсім недостатню увагу і сприяння цій роботі з боку партійних, професійних та інших організацій, ЦК визнає за необхідне:

1. Запровадити з 1930/31 року повсюдне загальне обов'язкове початкове навчання дітей віком 8 — 9 — 10 років з дальшим поширенням обов'язковості початкового навчання для дітей 11 років у 1931/32 році.

У зв'язку з особливими побутовими та організаційними труднощами допустити для позаміських селищ окремих національних республік і областей і деяких віддалених районів відхилення (не більше ніж на 1 — 2 роки) від загального вище строку проведення обов'язкового початкового навчання з дозволу в кожному випадку урядів відповідних союзних республік.

Запровадити в 1930/31 року обов'язкове навчання переростків (від 11 до 15 років, що не пройшли курсу початкової школи) на основі прискорених форм навчання: дворічні та однорічні школи-курси.

Приступити з 1930/31 року до запровадження загального обов'язкового навчання в обсязі школи-семирічки в промислових містах, фабрично-заводських районах і робітничих селищах, встановивши обов'язковість навчання в школі-семирічці для тих, що закінчують у цьому році початкову школу (I ступінь).

ПРО ЗАГАЛЬНЕ ОБОВ'ЯЗКОВЕ НАВЧАННЯ.

З постанови Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 14 серпня 1930 р.

1. Запровадити з 1930/31 року повсюдно в Союзі РСР загальне обов'язкове навчання дітей (хлопців і дівчат) віком 8, 9 і 10 років в обсязі не менше чотирирічного курсу початкової школи. Відповідно до цього прийняти восени 1930 року до трудової школи всіх дітей цього віку, які досі не навчаються в школі.

Встановити з 1930/31 р. обов'язкове проходження всього курсу школи I ступеня (перших чотирьох груп трудової школи) для всіх дітей, що навчаються в цих школах, незалежно від віку.

2. Запровадити в 1930/31 р. обов'язкове навчання дітей (хлопців і дівчат) віком від 11 до 15 років, які не пройшли перших чотирьох груп трудової школи. Для них організуються прискорені спеціальні дворічні і однорічні школи-курси і групи при школах (залежно від їх підготовки).

3. Запровадити в 1930/31 р. загальне обов'язкове початкове навчання дітей (хлопців і дівчат) в обсязі школи-семирічки в промислових містах, фабрично-заводських районах і робітничих селищах, встановивши обов'язкове проходження всього курсу семирічної школи для всіх дітей, які закінчують школу I ступеня (перші чотири групи трудової школи), починаючи з тих, що закінчили в 1929/30 році.

Установити в тих же місцевостях з 1930/31 року обов'язкове проходження всього курсу школи-семирічки для всіх дітей, що навчаються в цих школах. В цих місцевостях повинна бути звернена особлива увага на розгортання мережі фабрично-заводських шкіл-семирічок.

Уряди союзних і автономних республік і крайові (обласні) виконкомми, а також райвиконкомми можуть запроваджувати обов'язкове семирічне навчання і в інших місцевостях, в вершу чергу в районах суцільної колективізації.

4. Значно посилити з 1930/31 року розгортання шкіл колгоспної молоді (як денних, так і вечірніх) з таким розрахунком, щоб в 1932/33 році охопити ними основну масу колгоспної молоді.

5. У зв'язку з особливими побутовими і організаційними труднощами допустити для позаміських селищ і в окремих культурно відсталих республіках та автономних областях і деяких окремих районах відхилення (не більше як на 1—2 роки) від зазначених вище строків проведення загального обов'язкового початкового навчання.

Ці відхилення дозволяються в кожному окремому випадку урядами відповідних союзних республік.

6. Обов'язок посилати до школи дітей, для яких запроваджено обов'язкове навчання, покладається на їхніх батьків, а також на тих осіб і на ті установи, під опікою яких перебувають діти.

За невиконання цього обов'язку встановлюється відповідальність за законодавством союзних республік.

7. Відповідальність за проведення всіх практичних заходів, що забезпечують здійснення загального обов'язкового початкового навчання, покладається на міські, селищні і сільські ради і райвиконкомми.

8. Щоб забезпечити загальне обов'язкове початкове навчання потрібними засобами, вжити таких заходів:

а) починаючи з 1930/31 р. мають бути значно посилені асигнування як по місцевому, так і по єдиному державному бюджету, зокрема по фондах на будівництво шкіл, з спеціальною дотацією із загальносоюзного бюджету; розмір цієї дотації встановлюється РНК СРСР;

б) до фінансування загального навчання, а також до будівництва, ремонту і обладнання шкіл загального навчання мають бути залучені господарські, профспілкові, кооперативні та інші громадські організації; у фінансових планах господарських органів по великому капітальному будівництву повинні передбачатися капітальні вкладання на будівництво шкіл для загального навчання в розмірах, затверджуваних урядом Союзу РСР і урядами союзних республік за належністю;

в) повинна бути залучена самодіяльність широких трудящих мас на основі соціалістичного змагання (спеціальні відрахування, надходження від колективно виораних культурних гектарів землі, допомога шефів, безплатна трудова участь та ін.).

9. При витрачанні коштів на шкільне будівництво в першу чергу задовольняти потреби основних промислових районів і робітничих центрів, радгоспів, районів суцільної колективізації, а також культурно відсталих національних районів.

10. Щоб забезпечити загальне навчання потрібними шкільними приміщеннями, запропонувати урядам союзних республік видати постанови про використання за прямим призначенням шкільних приміщень, зайятих для інших потреб, а також про використання під школи загального навчання колишніх поміщицьких садіб, конфіскованих куркульських будинків і т. п.

11. Доручити урядам союзних республік, а також органам, що розподіляють будівельні матеріали, вжити заходів до забезпечення будівництва і капітального ремонту шкіл загального навчання потрібними будівельними матеріалами в повній відповідності з планом здійснення загального початкового навчання.

Міські, селищні і сільські ради, а також райвиконкоми повинні закінчувати ремонт шкільних будинків і меблів, а також заготівлю палива, книг, навчальних і письмових приладь до початку наступаючого навчального року.

12. Щоб забезпечити школи загального початкового навчання необхідними педагогічними кадрами відповідно до планів запровадження загального навчання, доручити урядам союзних республік провести такі заходи:

а) терміново розгорнути мережу педагогічних інститутів і технікумів, а також спеціальних педагогічних курсів, збільшити кількість учнів у них, а також посилити застосування інших форм підготовки вчителів;

б) вжити заходів до залучення на педагогічну роботу вчителів, які працюють не за спеціальністю;

в) залучити до роботи по загальному навчанню порядком виробничої практики учнів педагогічних навчальних закладів;

г) посилити комуністичне і робітниче ядро серед учителів.

• • • • •

16. Щоб поліпшити навчання та щоб надати дітям найменш забезпечених робітників, батраків і бідноти дійсну можливість успішно вчитись, вжити таких заходів:

а) з 1930/31 р. значно посилити матеріальну допомогу цим дітям у вигляді безплатного постачання підручників, письмового приладдя, взуття, одягу, харчів, транспорту і т. д.; для цього мають бути збільшені бюджетні асигнування на цю допомогу, залучені кошти громадських організацій, а також повинні бути створені спеціальні фонди в порядку, установлюваному РНК СРСР; запропонувати Наркоматові зовнішньої і внутрішньої торгівлі СРСР і Центросоюзові СРСР вжити заходів для створення на місцях фондів продовольства, взуття і одягу для задоволення учнів шкіл загального навчання, що потребують допомоги.

б) широко розгорнути додаткові заняття з відсталими школярами, а також попередню, до вступу в початкову школу, підготовку дітей робітників, батраків і сільської бідноти; для цього потрібно залучити в порядку громадської роботи вчителів, актив батьків, учнів старших груп, піонерські організації, а також використати порядком виробничої практики учнів педагогічних вищих навчальних закладів і технікумів;

в) всіляко посприяти політехнічний характер шкіл загального навчання;

г) доручити урядам союзних республік установити в трудовій школі нормальну тривалість навчального року, як правило, не менше 225 навчальних днів, з урахуванням місцевих особливостей.

17. З метою мобілізації коштів і сил радянської громадськості для проведення загального обов'язкового початкового навчання, створити терміново при крайових (обласних) виконкомах, райвиконкомах, міських, селищних і сільських Радах комітети сприяння загальному обов'язковому навчанню.

ПРО ПОЧАТКОВУ ТА СЕРЕДНЮ ШКОЛУ.

З постанови Центрального Комітету ВКП(б) від 5 вересня 1931 р.

Ідучи шляхом здійснення програми комуністичної партії, згідно з якою «школа повинна бути не тільки провідником принципів комунізму взагалі, але й провідником ідейного, організаційного, виховного впливу пролетаріату на напівпро-

летарські і непролетарські верстви трудящих мас в мету виховання покоління, здатного остаточно встановити комунізм» [з програми ВКП(б)], пролетарська держава добилася величезних успіхів у справі поширення шкільної сітки і перебудови школи. Кількість учнів у початковій і середній школі збільшилась з 7800 тис. у 1914 році до 20 млн. у 1931 році. Грунтовно змінився соціальний склад школи: діти робітників і широких мас трудящих на селі, які раніше не мали змоги навчати своїх дітей у школі, становлять тепер основний контингент школи. Навчання рідною мовою охопило найвідсталіші в культурному відношенні народи Радянського Союзу і проводиться 70 мовами.

Принципально іншим став зміст усієї роботи школи.

Радянська школа, яка ставить своїм завданням «готувати всебічно розвинених членів комуністичного суспільства», дає дітям незрівняно ширший громадсько-політичний кругозір і загальний розвиток, ніж дореволюційна буржуазна школа. За останні роки виріс рівень загальної освіти дітей у радянській школі.

Особливо значних успіхів досягнуто школою після Історичної постанови XVI з'їзду партії про запровадження загального початкового навчання. Тільки за останній рік кількість учнів у початковій і середній школі збільшилась з 13,5 до 20 млн. Крім цього, ФЗУ і технікумами охоплено 1400 тис. учнів.

Поруч з вирішальними кроками в здійсненні обов'язкового навчання дітей шкільного віку школа значно відійшла вперед по шляху поєднання шкільного навчання з продуктивною працею і громадською роботою, закладені основи перебудови школи на базі політехнізації.

Збільшення числа майстерень, хоч недостатнє, і технічно ще мало устаткованих, у поєднанні з важним прикріпленням шкіл до заводів, радгоспів, дослідів, дає змогу розгорнути дедалі ширше політехнізацію школи.

Проте, незважаючи на всі ці досягнення, політехнізація школи за статусом ще далеко не досягла величезних успіхів, і в багатьох відношеннях вона ще далеко не відповідає вимогам, які ставляться до неї сучасною політехнічною будівництвом. ЦК вважає, що в даний момент полягає в тому, що недостатнього обсягу загальноосвітнього навчання розв'язує завдання підготовки для спеціального навчання.

школи цілком грамотних людей, які добра володіють основами наук (фізика, хімія, математика, рідна мова, географія та ін.). Через це політехнізація школи набуває в ряді випадків формального характеру і не готує дітей як всебічно розвинутих будівників соціалізму, що пов'язують теорію з практикою і володіють технікою.

Всяка спроба відірвати політехнізацію школи від систематичного і міцного засвоєння наук, особливо фізики, хімії і математики, викладання яких повинно бути поставлене на основі точно визначених і старанно розроблених програм, навчальних планів і проводиться за точно встановленим розкладом, являє собою найгрубіше перекручення ідеї політехнічної школи. «Комуністом стати можна лише тоді, коли збагатиш свою пам'ять знанням усіх тих багатств, які виробило людство» (Ленін, том XXV, стор. 388).

В основу всієї дальшої роботи школи ЦК пропонує покласти вказівки Леніна, дані ним ще в 1920 році. Підкреслюючи, що не можна питання політехнізації ставити абстрактно, що ці питання треба розв'язувати в тісному зв'язку з конкретними завданнями, які стоять перед партією, Ленін указав, що треба:

«1) Уникати ранньої спеціалізації; розробити інструкцію про це.

2) Розширити в усіх профтехшколах загальноосвітні предмети...

3) Безумовним завданням поставити негайний перехід до політехнічної освіти або, вірніше, негайне здійснення ряду приступних зразу ж кроків до політехнічної освіти...

Нам потрібні столярі, слюсарі, *зараз же*. Безперечно. Усі повинні стати столярами, слюсарями та ін., але з таким-от додаванням загальноосвітнього і політехнічного мінімуму».

«Завдання шкіл 2 ступеня (вірніше, вищих класів 2 ступеня) (12—17): дати цілком знаючого свою справу, цілком здатного стати майстром і практично підготовленого до цього столяра, тесляра, слюсаря і т. ін., з тим, проте, щоб цей спеціаліст мав широку загальну освіту (знав мінімум основ таких-от і таких-от наук; вказати точно яких); вмів читати і писати; вмів розуміти і розповідати про загальні основи (початки) поль...

а саме:

(а а) основні поняття про електрику (точно визначити, які),

(б б) про застосування електрики в механічній промисловості,

(в в) — « — теж в хімічній.

(г г) теж про план електрифікації РРФСР.

(д д) відвідав не менше 1—3 разів електричну станицю, завод, радгосп,

(е е) знав такт-от основи агрономії і т. д.

Розробити *детально мінімум знань*¹.

Виходячи з усього цього, ЦК ВКП(б) постановляє:

1. Основні завдання школи.

Запропонувати наркомосам союзних республік негайно організувати науково-марксистське пророблення програм, забезпечивши в них точно окреслене коло систематизованих знань (рідна мова, математика, фізика, хімія, географія, історія), з розрахунком, щоб з 1 січня 1932 року почати викладання за переглянутими програмами.

Одночасно з переглядом програм наркомоси повинні вжити ряду заходів, що забезпечують справжню можливість викладання за новими програмами (інструктування вчителів, видання відповідних вказівок і т. д.).

Застосовуючи в радянській школі різні нові методи, навчання, що можуть сприяти вихованню ініціативних і діяльних учасників соціалістичного будівництва, необхідно розгорнути рішучу боротьбу проти легковажного методичного прожектерства, насадження в масовому масштабі методів, не перевірених спершу на практиці, що особливо яскраво останнім часом виявилось у застосуванні так званого «методу проєктів». Спроби покласти в основу всієї шкільної роботи так званий «метод проєктів», що випливали з антиленінської теорії «відмирання школи», вели фактично до зруйнування школи.

ЦК зобов'язує наркомоси союзних республік негайно організувати і поставити на належну височінь на ново-дослідну роботу, залучити кращі партійні сили для цієї справи і перебудувати її на строго марксистсько-ленінських засадах.

Виходячи з того, що складовою частиною комуністичного виховання є політехнічне навчання, яке повинно дати учням

¹ Л е н і н, О политехническом образовании. Сб. т. XXX, стор. 216-217.

«основи наук», знайомити учнів «у теорії і на практиці з усіма головними галузями виробництва», провадити «тісний зв'язок навчання з продуктивною працею», запропонувати наркомосам союзних республік протягом 1931 року широко розгорнути сітку майстерень і робочих кімнат при школах, поєднуючи цю роботу з прикріпленням шкіл до підприємств, радгоспів, МТС, і колгоспів на основі договорів.

Поєднання навчання з продуктивною працею треба проводити на такій основі, щоб уся громадсько-продуктивна праця учнів була підпорядкована навчальним і виховним цілям школи.

Підприємствам, радгоспам, МТС і колгоспам подати всебічну допомогу наркомосам у розв'язанні цього завдання виділенням необхідного устаткування та інструментів для шкільних майстерень і лабораторій, виділенням кваліфікованих робітників і спеціалістів для безпосередньої участі в роботі школи, допомогою педагогам у вивченні виробництва і т. д.

Наркомосам союзних республік створити в кожному районі і в усіх містах сітку зразкових шкіл, поставивши їх у більш сприятливі матеріальні умови і зосередивши в них кращі педагогічні сили з тим, щоб учительські маси, робітники, колгоспники та учні могли на практиці учитися в них будівництву політехнічної школи.

Для сприяння політехнізації школи наркомосам союзних республік організувати в 1931/32 навчальному році сітку невеликих політехнічних музеїв, а також спеціальних політехнічних відділів при існуючих краєзнавчих музеях. ВРНГ подати фінансову та організаційну допомогу в проведенні цього заходу. Наркомосам спільно з державними видавництвами створити типові політехнічні бібліотеки для учнів і педагогів рідною мовою. Наркомосам спільно з кіноорганізаціями розробити заходи використання кіно для школи, особливо для політехнізації.

У період соціалізму, коли пролетаріат здійснює остаточне знищення класів в умовах загостреної класової боротьби, винятково важливого значення набуває втримання комуністичне виховання в радянській школі і посилення боротьби проти будь-яких спроб прищепити дітям радянської школи елементи анті-пролетарської ідеології.

В зв'язку з цим ЦК пропонує партійним організаціям організувати керівництво школою і взяти під безпосередній на-

гляд постановку викладання громадсько-політичних дисциплін у школах-семирічках, у педтехнікумах і педвишах.

Підтверджуючи необхідність виконання в строк постанови ЦК від 25 липня 1930 року про загальне обов'язкове початкове навчання, Центральний Комітет, з метою найшвидшого здійснення вимог програми партії про загальну і політехнічну освіту для всіх дітей і підлітків до 17 років, пропонує Раднаркомові ЄРСР розробити плани загального обов'язкового семирічного навчання.

2. Поліпшення методичного керівництва школою.

Відмічаючи незадовільний стан кадрів і організації методичного керівництва школою в органах народної освіти, ЦК пропонує Культпропові спільно з наркомосами і культпропами ЦК нацкомпартій у місячний строк розробити заходи по підготовці марксистсько-ленінських кадрів для методичної роботи в органах народної освіти і зміцнити керівні ланки методичного керівництва кращими партійними теоретичними і педагогічними силами.

Відмічаючи значний відрив науково-дослідних закладів у галузі педагогіки від практичних завдань школи, ЦК ВКП(б) пропонує наркомосам союзних республік зосередити роботу відповідних дослідних інститутів головним чином на вивченні і узагальненні досвіду, нагромадженого практичними працівниками школи, особливо по політехнізації.

Зобов'язати наркомоси союзних республік ввести в систему органів народної освіти інститут інструкторів, починаючи з районних ланок, для постійної практичної допомоги вчителів в його повсякденній роботі в школі. Склад інструкторів укомплектувати з досвідчених учителів, що добре знають школу та її завдання, з розрахунку не менше двох на район.

Зобов'язати всіх комуністів, що перебувають на керівній роботі в галузі народної освіти, в найкоротший строк опанувати методичну сторону шкільної роботи.

Поставити перед товариством педагогів-марксистів при Комуністичній академії завдання розробити за завданням Наркомосу основні питання методичної допомоги вчителю в його повсякденній роботі.

Переглянути існуючі періодичні видання з питань педагогіки з метою рішучого поліпшення якості і повернути їх знову до школи та її потреб, з обов'язковим залученням редакційний апарат учителів.

3. Кадри.

В роботі серед учителів треба керуватися вказівкою, даною Леніним ще в 1922 році: «Народний учитель повинен у нас бути поставлений на таку висоту, на якій він ніколи не стояв і не стоїть і не може стояти в буржуазному суспільстві!».

Зважаючи на зростання потреби, у зв'язку з здійсненням загального навчання, в педагогічних кадрах і підвищенні їх кваліфікації, запропонувати Держпланові СРСР і наркомосам союзних республік скласти в двомісячний строк план підготовки педагогічних кадрів, що забезпечують цілком задоволення потреби в учителях для початкової і середньої школи, і подати його на затвердження Раднаркому СРСР.

Організувати ознайомлення вчителів з основами виробництва на заводах, у радгоспах, МТС і колгоспах з таким розрахунком, щоб протягом 1931 — 1932 років це ознайомлення охопило всі викладацькі кадри.

Наркомземові СРСР при визначенні контингенту для навчальних закладів, що готують агрономів, урахувати потреби шкіл колгоспної молоді, а також подати необхідну допомогу органам народної освіти у справі залучення агрономічних сил, зайнятих на виробництві, до роботи в ШКМ.

Запровадити в усіх індустріальних і сільськогосподарських вищах ознайомлення з методами роботи по політехнізації школи і з постановкою виробничо-технічного навчання.

Запропонувати ЦК ВЛКСМ і наркомосам союзних республік розробити спеціальні заходи в справі добору піонервожатих, закріплення їх на роботі, підвищення їх загальної і спеціально-педагогічної кваліфікації, розглядаючи їх як цінний резерв для підготовки нових педагогічних кадрів.

Доручити Держпланові, Наркомфінансові, ЦК спілки Робос і наркомосам союзних республік у декадний строк розробити заходи по підвищенню зарплати для вчительства початкової і середньої школи.

ЦК спілки Робос спільно з наркомосами союзних республік у місячний строк розробити систему диференційованої оплати праці вчителів по районах, за кваліфікацією і якістю роботи. Постачання учителям продуктів і промтоварів повинно відбуватися в такому порядку: в містах і промислових районах через прикріплення до закритих робітничих розподільників і їдалень за нормами промислових робітників; постачання учителям у колгоспах харчових продуктів прова-

дити з харчових фондів колгоспів за нормами промислових робітників даного району; постачання сільським учителям промтоварів і продуктів промислового виробництва, а також постачання учителям харчових продуктів по селах, де ще немає колгоспів, провадити з фондів централізованого постачання за нормами промислових робітників даного району.

4. Матеріальна база початкової і середньої школи.

Відзначаючи, що матеріальна база шкіл—будівництво нових будинок, ремонт існуючих, виробництво навчального устаткування і навчального приладдя—вкрай недостатня і стає однією з перешкод до поліпшення роботи шкіл, ЦК пропонує Державному Комітету Свіазу розробити і затвердити план нового шкільного будівництва. Вияжати обов'язковим на всіх нових будівництвах закінчення будівництва шкіл до початку роботи підприємств.

З метою розширення фондів шкільних приміщень ЦК пропонує місцевим партійним і радянським організаціям забезпечити повернення школам незайнятих колишніх шкільних приміщень, а також використання для шкіл конфіскованих селянських будинків. Необхідно широко залучити ініціативу колективів колгоспів до справи поліпшення матеріальної бази шкіл і поліпшення забезпечення вчительства.

ВРНГ створити Всесоюзне об'єднання промисловості, що виробляє навчальне і шкільне устаткування і навчальне приладдя, розглянувши в двомісячний строк виробничий план цього об'єднання з таким розрахунком, щоб уже в 1932 році основна маса як початкових, так і середніх шкіл була постачена необхідним мінімумом навчального устаткування. Наркомосам союзних республік у місячний строк скласти відповідну заявку і подати до ВРНГ, розробивши стандарти навчального приладдя і політехнічного устаткування.

Запропонувати ВРНГ СРСР передавати в школи верстати і інструменти і різні відходи (брак, лом, клати), які не можуть бути використані на підприємстві і придатні для роботи в кімнатах і шкільних майстернях.

Раднаркомам союзних республік, край- і обласним органам промкооперації в найкоротший строк організувати виробництво на місцях навчального приладдя і навчального устаткування для масової школи, використавши для цієї мети всі можливі ресурси.

5. Управління і керівництво школою.

Будначаючи досягнені за останні роки наркомосами союзних республік успіхи в перебудові всієї своєї організаційної роботи, ЦК партії підкреслює, що поліпшення якості роботи школи неможливе без рішучого підвищення якості керівництва школою з боку органів Наркомосу, найшвидшого переходу їх до оперативного, конкретного і диференційованого керівництва з урахуванням господарського і політичного значення окремих областей і районів, національних особливостей і т. д., з установленням в усіх ланках народної освіти суворой відповідальності за доручену роботу, що виключає знеособку. ЦК вимагає від усіх органів народної освіти роботи і керівництва по-новому, відповідно до зрослих вимог, які ставить школі соціалістична реконструкція народного господарства.

ЦК пропонує наркомосам союзних республік рішуче перебудувати практику керівництва органів народної освіти, зробивши його справді оперативним і диференційованим, зосередивши увагу на найважливіших промислових районах (метал, вугілля, нафта і т. д.), радгоспах, МТС, районах судильної колективізації і нових будівництвах. Усунути «зрівняльний» підхід у розподілі сил і засобів, концентруючи їх, насамперед, на провідних ділянках соціалістичного будівництва.

Наркомосам союзних республік забезпечити здійснення єдиноначальності в управлінні школою. Профспілковим організаціям подати в цій справі необхідну допомогу органам народної освіти.

Наркомоси союзних республік повинні, організуючи практичну допомогу вчителям в їхній роботі, підвищити відповідальність учительства за якість шкільної роботи, виділяючи і заохочуючи відданих і знаючих свою справу вчителів.

Поставити роботу органів дитячого самоврядування в школі так, щоб вона була головним чином спрямована на підвищення якості навчання і зміцнення свідомої дисципліни в школі.

ЦК вважає, що для успішного здійснення поставлених цією постановою завдань наркомоси союзних республік повинні повести рішучу боротьбу з тими елементами в органах народної освіти, які чинять опір поворотів в роботі школи в напрямі, зазначеному цією постановою, і замість підвищення

якості навчання або захоплюються лівацькою фразою, або тягнуть назад до буржуазної школи.

ЦК підкреслює зростаюче значення і роль школи у соціалістичному будівництві, ЦК пропонує всім організаціям вести систематичну й неухильну боротьбу проти опортуністичних, антиленінських перекручень політики партії в галузі шкільної роботи. Успіх боротьби з головною небезпечкою на шляху побудування політехнічної школи — з правоопортуністичними перекрученнями політики партії, що ведуть до відмовлення від політехнізації школи, до спроби збереження старої, словесної школи, до розриву між теоретичним навчанням і практикою — передбачає посилення боротьби з лівоопортуністичними перекрученнями, з теоріями «відмирання школи» і зниження ролі вчителя.

ЦК звертає увагу всіх партійних організацій на необхідність рішучого посилення уваги до масової школи, роботи вчителя, зміцнення повсякденного конкретного керівництва школою.

ПРО ВИКОРИСТАННЯ ШКІЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ.

Постанова Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 7 квітня 1932 р.

Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляють:

1. Установити, що приміщення шкіл I і II ступеня повинні бути використані виключно за прямим призначенням для шкільно-виховної роботи з дітьми.

2. Заборонити заняття цих приміщень різними організаціями, які не мають відношення до шкіл, в тім числі різних спеціальних курсів і технікумів (вечірні технікуми і т. д.).

3. Надати органам народної освіти право виселяти в адміністративному порядку в усяку пору року з шкільних приміщень сторонні установи, організації, а також осіб, які не мають з ними зв'язку, відповідно до постанови ЦВК і РНК від 23 лютого 1931 р. «Про виселення з приміщень належних органам транспорту, сторонніх транспортів осіб і про переселення працівників транспорту» (З. З. СРСР, 1931 р., № 10, ст. 110).

4. Запропонувати урядам союзних республік привести за законодавство цих республік у відповідність з цією постановою.

5. Цій постанові надати чинності з 1 червня 1932 р.

ПРО РОБСТУ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

До 10-річчя піонерорганізації.

Постанова Центрального Комітету ВКП(б) від 21 квітня 1932 р.

Успіхи, досягнуті за останні роки пролетарською державою в галузі соціалістичного будівництва, культурне піднесення та безперервне зростання добробуту робітників і колгоспників у СРСР забезпечили поліпшення становища дітей і роботи серед них.

Піонерська організація, будучи масовою політичною організацією дітей, яка має велике значення в справі комуністичного виховання підростаючих поколінь, за десять років свого існування досягла значних успіхів. Мільйони дітей під керівництвом партії й комсомолу прилучилися через піонерський рух до нового громадського життя, розширили свій загальнополітичний кругозір і ввійшли в ряд активних і свідомих будівників соціалізму.

Проте піонерська організація ще далеко недостатньо розгорнула роботу над комуністичним вихованням дітей.

Найслабкішим місцем піонерської роботи є те, що досі величезна активність дітей не спрямована в достатній мірі на найважливіше завдання диткомруху, яке в даний час полягає в боротьбі за якість навчання в школі, за опанування «основ наук», за зміцнення свідомої дисципліни в середовищі дітей і особливо в школі, без чого неможлива успішна підготовка з підростаючих поколінь будівників комуністичного суспільства.

Ленінський комсомол як безпосередній керівник піонерської організації у своїй практичній щоденній роботі вкрай недостатньо керує нею і приділяє мало уваги її роботі.

Наркомоси й наркомати охорони здоров'я союзних республік та їх місцеві органи зовсім недостатньо допомагають комсомолові в його роботі над зміцненням піонерської організації, а профспілки та масові організації пролетарської громадськості («Друзі дітей», «Червоний хрест», «Товариство пролетарського туризму» і т. д.) не досить уважно й дбайливо працюють над створенням необхідних умов для розгортання діяльності піонерських загонів.

ЦК ВКП(б) вважає роботу рад фізичної культури, профспілок і добровільних товариств у галузі оздоровчих заходів серед дітей (охорона здоров'я дітей, спорт, табори і т. д.) незадовільною.

Особливо незадовільною треба визнати роботу комсомолу, профспілок та органів народної освіти по підготовці й підвищенню якості керівних кадрів диткомруху, через що піонерська організація далеко ще не забезпечена необхідними і належно підготовленими кадрами практичних працівників.

Роботу місцевих партійних організацій по керівництву піонеррухом необхідно визнати цілком недостатньою.

ЦК ВКП(б) вважає, що святкування десятиріччя піонерської організації повинно перетворитися в широкую масову кампанію усіх трудящих за зміцнення комуністичного виховання підростаючого покоління.

Схвалюючи рішення ЦК ВЛКСМ про проведення десятиріччя піонерської організації з 23 травня по 1 липня 1932 р., ЦК ВКП(б) постановляє:

1. У центрі уваги піонерорганізації поставити завдання вироблення соціалістичного ставлення до навчання, праці й громадсько-практичної роботи як у своїх піонерських лавах, так і серед дітей. Домогтися такого становища, щоб «кожен піонер» скрізь і всюди — у школі, у сім'ї, на вулиці, у піонерклубі, у піонертборах і т. д. був справді «усім дітям прикладом».

ЦК рішує засуджує правоопортуністичні спроби ліквідації піонерруху через його «злиття з школою», які мали місце, а також «лівацькі» перекручення, які пропагували передачу функцій школи піонеррухові, що є прямим відбиттям антиленінської теорії «відмирання школи».

Ленінський комсомол, узявши в основу своєї роботи серед дитячих мас директиву Центрального комітету про школу, повинен у найкоротші строки організувати навколо цього центрального завдання нинішнього періоду активність самих дітей.

Рішуча перебудова змісту громадської роботи загонів ЮП повинна бути розгорнута в тому напрямі, щоб центральне місце в ній займала організовувана самими дітьми під керівництвом комсомолу в найтіснішому зв'язку із шкільними організаціями та органами народної освіти боротьба за якість навчання, за овідому дисципліну, за політехнізм у школі, за розвиток дитячої фізкультури, за правильну організацію дитячого дозвілля і за підвищення всієї роботи по комуністичному вихованню дитячих мас, проти всяких спроб протаскування в дитяче середовище чужої пролетаріатові ідеології.

Необхідно в найкоротший строк домогтися того, щоб свідоме, сумлінне, акуратне й точне виконання кожним школярем своїх учбових обов'язків, завдань по громадсько-практичній роботі та правил внутрішнього шкільного розпорядку стало « справою його честі ».

2. Боротьба за здорову зміну повинна стати щоденним піклуванням рад та усіх органів пролетарської держави, профспілок і комсомолу, всіх громадських організацій (фізкультурних, «Друзів дітей», «Червоного хреста» та інших) і всієї радянської громадськості в цілому. Це завдання повинно стати одним з найважливіших елементів змісту роботи піонерорганізації.

Відмічаючи недостатність уваги з боку партійних організацій до роботи серед дітей, ЦК ВКП(б) пропонує парторганізаціям всебічно посилити свою роботу в цій галузі.

Боротьба за здорову зміну повинна бути пройнята вказівкою Леніна на те, що «саме їй, цій молоді, належить закінчити, завершити справу комунізму, саме перед нею ще стоять бої за комунізм, і вона ці бої повинна зустріти міцною, здоровою, із сталевими нервами й залізними мускулами».

Керуючись саме цією вказівкою, комсомол, наркомоси, наркомати охорони здоров'я та ради фізкультури повинні в найкоротші строки забезпечити широке розгортання серед дітей спорту й різних форм масової оздоровчої й військово-фізкультурної роботи. При цьому необхідно з усією рішучістю провести боротьбу проти перевантаження дітей громадськими обов'язками, керуючись директивами Центрального Комітету партії, ЦК ВЛКСМ і постановами органів Наркомосу й Наркомздоров'я.

3. Виконуючи це завдання, комсомол, органи Наркомосу, Наркомздоров'я, профспілки та добровільні товариства повинні максимально розширити всі форми й засоби культурно-масової роботи серед піонерів і всіх дітей, борючись за правильну організацію їх відпочинку й дозвілля (масові ігри на повітрі, фізкультурна зарядка, клубна робота, встановлення радіоприймачів, колективне слухання, організація живих газет, театр, кіно і т. д.). Разом з тим необхідно рішуче посилення виховної роботи в загоні та підвищення ідейно-політичного рівня піонерорганізації, звернувши особливу увагу на виховання дітей в дусі інтернаціоналізму й непримиренної боротьби з національним розбратом, з виявами великодер-

жвавого шовінізму й місцевого націоналізму серед дітей і дорослих.

Зобов'язати комсомол організувати в піонерзагонах систематичну політичну інформацію з найважливіших питань соціалістичного будівництва й класової боротьби як в СРСР, так і в усьому світі.

Розгорнути широке роз'яснення дітям підсумків першої та перспектив другої п'ятирічки, а також організувати систематичне ознайомлення піонерів і всієї дитячої маси з історією більшовицької партії, ленінського комсомолу, героїчними прикладами масового революційного руху в СРСР і революційної боротьби міжнародного робітничого класу. З цією метою якомога більше залучити старих партійців, комсомольців, учасників громадянської війни, героїв праці та ударників соціалістичного будівництва, використовуючи різні форми виховної роботи (бесіди, розповіді, читання і т. д.).

Поряд із цим необхідно домогтися в кожному загоні та піонерській ланці систематичної роботи над книгою — колективне й індивідуальне читання художньої літератури, класиків, сучасної дитячої науково-популярної літератури, критичне обговорення прочитаного, консультація вчителів і т. д. З цією метою повинно бути проведене корінне поліпшення бібліотечної справи в школах, і видання дитячої літератури повинно бути поставлене на належну височінь.

ЦК зобов'язує культпроп ЦК разом з ЦК ВЛКСМ в місячний строк розробити спеціальні заходи в цій галузі і подати їх на затвердження ЦК.

Продовжуючи здорове зростання піонерорганізації в місті, на селі і в національних районах за рахунок дітей трудящих, головну увагу звернути на його закріплення, на виховну роботу з новачками, на поглиблення й поживавлення роботи кожного піонерзагону, на організаційне зміцнення загону й ланки.

4. Доручити ЦК ВЛКСМ розробити спеціальні заходи по зміцненню керівництва піонерорганізаціями, починаючи від осередку й кінчаючи ЦК ВЛКСМ, особливо зміцнивши районне бюро дитячих комуністичних організацій і розгорнувши масову методичну роботу в усій організації.

Доручити ЦК ВЛКСМ в найближчий час розробити нове «Положення про дитячі комуністичні організації» в зрозумілій для дітей формі та подати його на затвердження в ЦК ВКП(б).

ЦК схвалює постанову ЦК ВЛКСМ про зміцнення кадрів піонерської організації і зобов'язує партійні організації забезпечити добір керівних кадрів дитячого комуністичного руху, підготовку й перепідготовку цих кадрів.

5. ЦК зобов'язує за півторамісячний строк наркомоси та наркомати охорони здоров'я союзних республік, добровільні товариства, профспілки й ради фізичної культури розробити конкретні оперативні плани допомоги піонерській організації і поліпшення роботи серед дітей в цілому.

Наркомосам союзних республік перебудувати роботу так, щоб учительство початкових і середніх шкіл дедалі більше брало безпосередню практичну участь у роботі піонерорганізації.

Наркоматам охорони здоров'я союзних республік домогтися повороту в організації медико-санітарного обслуговування дітей і боротьби за санітарну грамотність у школі.

6. Наркомосам союзних республік, комсомолів і профспілкам спільно з господарськими наркоматами і з залученням добровільних товариств розробити план розгортання дитячих технічних станцій та екскурсійно-туристських баз, домагаючись того, щоб у кожному районі були мінімум одна станція та одна екскурсійно-туристська база.

7. Місцевим організаціям спільно з Союзкіно і наркоматами союзних республік розгорнути будівництво в 1933 р. спеціальних дитячих клубів, кіно й театрів, будинків художнього виховання, дитячих парків культури та відпочинку з таким розрахунком, щоб у першу чергу цими заходами були охоплені найбільші промислові центри, новобудови, найвідсталіші національні райони й найважливіші райони суцільної колективізації.

8. ВЦРПС, Союзкіно й наркомоси союзних республік зобов'язати надати мережу культурних закладів (театри, кіно, клуби, будинки соціалістичної культури тощо) для обслуговування дітей в точно встановлені дні й години. ✓

9. Наркомосам союзних республік забезпечити охоплення дітей організованим дозвіллям, використовуючи з цією метою шкільну мережу і домагаючись того, щоб школа звернула максимальну увагу на розгортання цілого ряду дитячих позашкільних заходів.

10. ЦК зобов'язує наркомати охорони здоров'я союзних республік спільно з ЦК «Червоного хреста», радами фізичної культури й Товариством пролетарського туризму всебічно

розширити охоплення оздоровчими заходами піонерів і школярів, організовуючи табори, літні майданчики, будинки відпочинку, дитячі лижні станції, дитячі ковзанки, дитячий туризм і об'єднуючи піонерів та школярів навколо цих заходів.

11. На Вищу раду фізичної культури покласти завдання практичної постановки дитячої фізкультурної роботи й забезпечення її спеціальними кадрами (у школах, піонертаборах і т. д.).

12. Наркомосам і наркоматам охорони здоров'я союзних республік спільно з ЦК комсомолу забезпечити залучення батьків до участі в проведенні оздоровчих заходів серед дітей не лише через шкільні ради сприяння, а й через різні добровільні товариства.

13. Тсоавіахіму, Автодору, Товариству друзів радіо і т. д. всебічно розширити організацію гуртків «Юних друзів».

Усі гуртки «Юних друзів» повинні бути організовані при піонерзагонах і працювати під їх безпосереднім керівництвом; добровільні ж товариства повинні організувати в себе спеціальні сектори по дитячій роботі.

14. Визнаючи цілком незадовільним стан виробництва дитячого спортивного інвентаря, зобов'язати Наркомат легкої промисловості та Вищу раду фізичної культури в найкоротший строк розширити це виробництво і домогтися поліпшення якості продукції (ковзани, лижі, м'ячі, спеціальний інвентар для дитячих екскурсій, літніх майданчиків, різних масових ігор і т. д.).

15. Зобов'язати наркомати охорони здоров'я союзних республік, Головоцстрах, «Червоний хрест», «Друзі дітей» розробити план будівництва спеціальних будинків відпочинку та дитячих санаторій з таким розрахунком, щоб він був проведений в 1933 — 1934 рр.

16. Органи постачання в 1932 р. повинні повністю забезпечити продуктами піонерські табори, літні школи, дитячі будинки відпочинку й санаторії.

В справі дальшого поліпшення дитячого харчування Ці пропонує Наркомпостачання й кооперації організувати в усіх школах гарячі сніданки, збільшити мережу дитячих їдалень, підвищити норми продуктів першої потреби, які видаються дітям.

17. ЦК пропонує партійним комітетам:

а) найближчим часом перевірити стан роботи піонерських організацій і всіх організацій, які провадять роботу серед

дітей, намітивши заходи для поліпшення роботи по комуністичному вихованню дітей, і в першу чергу провести таку перевірку щодо роботи комсомольської організації;

б) домогтися широкого залучення комуністів до роботи з дітьми.

ЦК зобов'язує всі організації розгорнути всю зазначену роботу на селі ні в якій мірі не менше, ніж у місті.

ПРО НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ТА РЕЖИМ У ПОЧАТКОВІЙ І СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.

Постанова Центрального Комітету ВКП(б) від 25 серпня 1932 р.

ЦК ВКП(б) встановлює, що в галузі початкової і середньої школи по РРФСР за останній рік сталися значні зрушення у зв'язку з запровадженням загального обов'язкового навчання, переходом до систематичного засвоєння наук на основі певних навчальних планів, програм та розкладів. Проте, ще не усунена до кінця корінна хиба школи, яка полягає в тому, що «навчання в школі, не дає достатнього обсягу загальноосвітніх знань і незадовільно розв'язує завдання підготовки для технікумів та для вищої школи цілком грамотних людей, які добре володіють основами науки (фізика, хімія, математика, рідна мова, географія та ін. (Постанова ЦК ВКП(б) від 5 вересня 1931 року).

Найважливішими причинами цього є недоліки програм (особливо для другого концентру школи — 5, 6, 7-ї груп), незадовільність методів шкільної роботи і слабкість методичного керівництва з боку наркомосів та їх місцевих органів, слабка дисципліна в школі, а іноді — відсутність всякої дисципліни й порядку.

Слід також відмітити відсутність пов'язання між різними ланками шкільної системи, внаслідок чого початкова і середня школи ні контингентами, які випускаються, ні рівнем знань не відповідають завданням підготовки кадрів для вступу до технікумів, вишів та вишів.

ЦК ВКП(б) постановляє:

I. Про навчальні програми.

Констатуючи, що після рішення Центрального Комітету від 5 вересня 1931 року навчальні програми Наркомосу РРФСР для початкової і середньої школи, особливо програми I студента, значно поліпшилися, стали вищі обсягом знань

і систематичніші розміщенням навчального матеріалу порівняно з програмами попередніх років, ЦК вважає, що вони все ще мають істотні хиби і повинні бути в частині програм 5-го, 6-го, 7-го років перероблені.

Основними хибами програм є:

а) *Переобтяження програм навчальним матеріалом*, яке приводить до того, що ряд дисциплін проходить у школі нашвидкуруч, а знання та навички дітьми твердо не засвоюються і не закріплюються (з математики — відділ стереометрії в 7-й групі, з літератури — внесення в навчальні програми творів, недоступних учням, і т. д.).

б) *Недостатність і навіть відсутність пов'язання* між окремими програмами, зокрема між програмою з математики та креслення, а також між програмами з математики, фізики і хімії та програмою з праці і т. д. (геометричні знання, що вимагаються програмою з креслення 5-го року, даються лише в 6-му році, вивчення фізики в 5, 6, 7-му роках не забезпечене обсягом математичних знань і т. д.).

в) *Наявність принципіальних помилок* у ряді програм та спрощенсько-вulgаризаторській підхід деяких складачів програм до свого завдання (відсутність поняття про прискорення, поняття про силу і закони Ньютона в курсі фізики, змазування поняття про клітину в курсі біології, відсутність орієнтування на карту в курсі географії, окремі політичні помилки в курсі суспільствознавства).

г) *Недостатність історичного підходу* до програм з суспільних предметів, яке виявляється в тому, що в них дуже слабо дається уявлення про історичне минуле народів і країн, про розвиток людського суспільства і т. д.

Істотною хибою є те, що не розроблені ще програми з історії.

Відповідно до цього ЦК пропонує:

1. Наркомосові РРФСР переробити до 1 січня 1933 р. програми для початкової і середньої школи так, щоб забезпечити справжнє, міцне та систематичне засвоєння дітьми основ наук, знання фактів і навичок правильної мови, письма, математичних вправ та ін.

2. При переробці програм керуватися ось чим:

а) Провести внутрішній перерозподіл навчального матеріалу програм з математики, фізики, хімії і біології для груп другого концентру, привівши обсяг і характер навчального

матеріалу цих програм у цілковиту відповідність з віковими особливостями дітей кожної з цих груп. Одночасно з цим треба провести й часткове скорочення програм другого концентру з математики, фізики, біології і хімії з тим, щоб безумовно забезпечити тверде й міцне засвоєння та закріплення основ кожної науки.

б) Усунути існуючі факти недостатнього пов'язання між навчальними програмами другого концентру з математики, фізики і хімії, а також і між програмами з історії, суспільствознавства, літератури і мов.

в) Врахувати необхідність використання в навчальних заняттях (вправи з російської мови, математики, суспільствознавства і т. д., лабораторні роботи з фізики, хімії і природознавства) матеріалу соціалістичного будівництва, забезпечивши пильний добір приступного дітям матеріалу.

г) Значно посилити елементи історизму в програмах з суспільствознавства, з мови і літератури, географії, ілюструючи основні розділи та теми цих дисциплін необхідним фактичним матеріалом, історичними екскурсами й порівняннями.

д) Передбачити збільшення кількості годин на математику, побудувавши курс математики в початковій і середній школі так, щоб забезпечити перехід до дальших ступенів профтехнічної освіти.

е) В програмах з фізики ввести відсутні елементи статки, поняття про силу, про закони Ньютона; з біології — поняття про клітину та про клітинну будову організму; з хімії — потрібна більш систематична побудова програми, розрахована на міцне засвоєння елементарних хімічних понять; з географії — програма повинна забезпечити знання карти, особливо карти СРСР, основних понять фізичної географії, основних елементів фізичної, природничої і економічної географії СРСР як у цілому, так і кожної з республік, країв та областей зокрема; в навчальні програми з географії треба включити в належному обсязі й знання з географії капіталістичних країн.

є) Визнати необхідним, щоб середня школа обов'язково забезпечила знання однієї іноземної мови кожному, хто закінчує школу.

ж) Відзначаючи, незважаючи на деякі поліпшення, все ще незадовільний стан програм і викладання рідної мови та суспільствознавства, ЦК ВКП(б) пропонує НКО РРФСР звер-

нути особливу увагу на розроблення програм з цих предметів та поліпшення викладання їх.

Програма з рідної мови повинна забезпечити засвоєння справді систематичного й точно окресленого кола знань, а також сталих навичок правильного читання, письма та усної мови, запровадивши в практику навчальної роботи учнів самостійні письмові роботи, граматичний розбір і т. ін. як у класі, так і вдома.

з) Визнати необхідним в навчальній програмі з суспільствознавства, літератури, мов, географії та історії ввести найважливіші знання, що стосуються національних культур народів РРФСР, їх літератури, мистецтва, історичного розвитку, а також і елементи краєзнавства СРСР (природні особливості, промисловість, сільське господарство, соціально-економічний розвиток і т. д.).

и) Надаючи великого значення постановці трудового навчання в політехнічній школі, визнати необхідним переробити навчальні програми з праці з тим, щоб забезпечити справжнє поєднання навчання з продуктивною працею і вивченням «у теорії та на практиці головних галузей виробництва» (програма ВКП(б)), керуючись вказівками Леніна, що політехнічний принцип «не вимагає навчання *всього*, але вимагає навчання *основ* сучасної індустрії *взагалі*» (запис Леніна на III сесії ВЦВК VII скликання 26—27 вересня 1920 року на доповідь Наркомосу).

Виходячи з цього, треба забезпечити, як указував Ленін, такі «основи (початки) політехнічної освіти»: «основні поняття про електрику», «про застосування електрики в механічній промисловості», «теж в хімічній», «теж про план електрифікації РРФСР», відвідати «не менше 1—3 разів електричну станцію, завод, радгосп», знати «такі-от основи агрономії і т. д. Розробити *детально мінімум знань*»¹.

У зв'язку та поруч з цим учням у середній школі повинно бути забезпечено опанування основних інструментів і одержання навичок по обробленню дерева, металу та ін.

При цьому треба мати на увазі вказівку Леніна, що «поєднання з виробничою працею—«не дрібнобуржуазної ремісничої школи» (в тому ж «запису» на сесії ВЦВК).

¹ Ленін, Соч., т. XXX, стор. 419.

II. Про організацію навчальної роботи і зміцнення шкільного режиму.

Відзначити, що в справі організації навчальних занять у школі після постанови ЦК від 5 вересня 1931 р. встановлено більший порядок (сталі розклади, більш чітка організація навчальної роботи і ходу навчальних занять).

Проте, незважаючи на вказівки ЦК у цій постанові про те, що ні один метод не може бути визнаний основним і універсальним методом навчання, в практиці роботи шкіл набув поширення як основний так званий «лабораторно-бригадний метод» (в ряді шкіл він став універсальним), який супроводився організацією постійних і обов'язкових бригад, що привели до перекручення у вигляді знеособки в навчальній роботі, до зниження ролі педагога та ігнорування у багатьох випадках індивідуального навчання кожного учня.

ЦК ВКП(б) пропонує наркомосам союзних республік ліквідувати ці перекручення лабораторно-бригадного методу, а навчальний процес у школі організувати на такій основі:

а) Основною формою організації навчальної роботи в початковій і середній школі повинен бути урок з даною групою учнів за точно визначеним розкладом занять і сталим складом учнів. Ця форма повинна включити в себе під керівництвом учителя загальногрупову, бригадну та індивідуальну роботу кожного учня із застосуванням різноманітних методів навчання. При цьому повинні всіляко розвиватися колективні форми навчальної роботи, не практикуючи організації постійних і обов'язкових бригад.

б) Викладач повинен систематично, послідовно подавати дисципліну, яку він викладає, всіляко привчаючи дітей до роботи над підручником і книгою, до різного роду самостійних письмових робіт, до роботи в кабінеті, в лабораторії, навчальній майстерні і широко застосовуючи поруч з цими основними методами різного роду демонстрації дослідів і прикладів, екскурсії (на завод, до музею, в поле, ліс і т. ін.); при цьому викладач повинен всіляко допомагати дітям при утрудненнях в їх навчальних заняттях. Треба систематично привчати дітей до самостійної роботи, широко практикуючи різні завдання в міру опанування певного курсу знань (розв'язування задач і вправ, виготовлення моделей, робота в лабораторіях, збирання гербаріїв, використання пришкільних ділянок з навчальною метою і т. ін.).

ЦК зобов'язує наркомоси та їх органи безумовно забезпечити в усій навчальній роботі школи керівну роль викладацької першоналі.

б) В основу обліку шкільної роботи повинен бути покладений поточний індивідуальний, систематично проваджуваний облік знань учнів. Викладач повинен у процесі навчальної роботи уважно вивчати кожного учня. На основі цього вивчення викладач повинен наприкінці кожної чверті складати характеристику успішності кожного учня з даного предмета. Усі складні схеми і форми обліку та звітності заборонити.

Вважати необхідним встановлення наприкінці року перевірок іспитів для всіх учнів.

в) Запропонувати Наркомосові терміново розробити методики з окремих дисциплін, а також з різних видів навчально-виховної роботи (наприклад, у лабораторії, на виробництві, на пришкільній ділянці) відповідно до вікових особливостей учнів.

г) У ряді випадків адміністрація школи і педагоги не звертають уваги на порушення порядку в школі і не виявляють ініціативи до зміцнення свідомої дисципліни учнів. Зважаючи на це, встановити в обов'язок завідувачам шкіл і педагогам повести наполегливу виховну роботу, борючись з вчинками учнів, які порушують порядок у школі, залучаючи до цієї справи громадські організації, батьків, комсомольські й піонерські організації, а непоправних учнів, які хуліганять і ображають навчальний персонал, порушують розпорядження адміністрації школи й педагогів та ламають шкільний режим, псуєть або розкрадають майно школи, — виключати з школи без права вступу до школи строком від 1 до 3-х років.

е) Запропонувати наркомосам розробити ряд заходів по систематичній педагогічній пропаганді, приступивши негайно до складання і видання популярної педагогічної літератури для батьків.

є) З метою піднесення ефективності педагогічної роботи в школі і зважаючи на величезне значення для цього постачання школі такого необхідного приладдя вчительської праці, як навчальне приладдя, навчальна апаратура для кабінетів і навчально-виробниче устаткування майстерень та інші види навчального приладдя, розробити в двомісячний строк план розгортання виробництва і постачання початковій і середній школі навчального приладдя (карт, глобусів, наочних таблиць тощо), навчальної апаратури для природничо-наукових

і фізико-математичних кабінетів, а також і план стандартного устаткування робочих кімнат і шкільних майстерень відповідними верстатами, інструментами і матеріалами з метою відведення належної навчальної бази для організації політехнічної школи.

План поширення виробництва і поліпшення постачання школам цього приладдя повинен бути розроблений з таким розрахунком, щоб уже в 1932/33 навчальному році добитись значного піднесення матеріальної навчальної бази всієї шкільної роботи.

III. Про вчительські кадри.

1. Відмічаючи значне зростання активності вчителя і підвищення його відповідальності за роботу протягом останніх років, ЦК ВКП(б) підкреслює все зростаючу роль учителя в справі навчання дітей основам наук, виховання в них свідомої дисципліни і комуністичного ставлення до навчання та праці.

ЦК ВКП(б) зобов'язує наркомоси союзних республік, радянські і партійні органи всіляко забезпечити вчителів в його роботі необхідні умови для успішного виконання ним відповідальних і почесних обов'язків у навчанні й вихованні молодого покоління Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Систематична робота над підвищенням ідейно-політичного рівня, загальної освіти і педагогічної майстерності вчителя, беззаперечно й точно виконання директив ЦК і РНК СРСР про прирівнення вчителя в постачанні продуктів і промтоварів до промислового робітника, своєчасна виплата заробітної плати, піклування про квартиру, сім'ю і відпочинок учителя, чуле ставлення до його повсякденних потреб, — все це повинно характеризувати справжнє виконання радянськими і партійними органами директив партії про ленінське ставлення до вчителя.

2. Наркомосові встановити точний порядок перевodu й призначення вчителів і таку розстановку кадрів на місцях, яка забезпечувала б правильне використання на роботі досвідчених учителів і систематичну допомогу з боку останніх молодим учительським кадрам.

Запропонувати місцевим органам не відривати вчителя для громадської роботи під час занять у школі і підготовки до них (підготовка до уроків, самоосвіта, участь на курсах і методичних нарадах і т. д.), категорично заборонивши використовувати вчителя для виконання різних технічних доручень по роботі сільради, РВК і т. д.

3. Вважати необхідним приймати дітей учительства в технікуми, виші і втиші нарівні з робітниками.

4. ОГІЗ'ові до 1 січня 1933 року організувати добір і надсилання вчителям по доступній ціні комплектів книжок, найбільш необхідних педагогам, з окремих галузей знань і педагогічних питань.

Наркомосові спільно з книготоргуючими організаціями опублікувати в місячний строк пільгові умови купівлі та одержання книг учителями.

5. Наркомосові вжити заходів до того, щоб у найкоротший строк належно поставити всю сирану педагогічної освіти, заочного і короткотермінового навчання вчителів, звернувши особливу увагу на опанування вчительством методики та інструментів педагогічної праці (уміле використання для навчання посібників, приладів, карт, наочних таблиць, кіно, радіо і т. д.).

Всіляко розширити практику заохочення і преміювання вчителів за кращі зразки роботи, а також урахування і використання в керівництві досягнень передових шкіл та вчителів.

IV. Про старші групи середньої школи.

З метою здійснення програми партії — «Про проведення безплатної й обов'язкової загальної та політехнічної (що знайомить у теорії і на практиці з усіма головними галузями виробництва) освіти для всіх дітей обох статей до 17 років» (з програми ВКП(б)), а також з метою якнайшвидшого піднесення рівня загальноосвітньої і політехнічної підготовки учнів середньої школи, розширення підготовлених контингентів для вищої школи та усунення вікової невідповідності між середньою і вищою школою, приступити, починаючи з 1932-33 навчального року, до реорганізації семирічної політехнічної школи в десятирічну.

Виходячи з цього, запропонувати РНК СРСР у місячний строк затвердити конкретний план і розмір організації в наступному навчальному році над семирічною 8-х груп, як перший крок до десятирічної школи.

ПРО ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ Й СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

З постанови Центрального Комітету ВКП(б) від 12 лютого 1933 р.

У своїх постановках про початкову й середню школу від 5 вересня 1931 р. і від 25 серпня 1932 р. ЦК ВКП(б) під-

креслив, що корінною хвибою школи є те, що: «Навчання в школі не дає достатнього обсягу загальноосвітніх знань і незадовільно розв'язує завдання підготовки для технікумів і вищої школи цілком грамотних людей, які добре володіють основами науки (фізика, хімія, математика, рідна мова, географія та ін.)».

Неодмінною і вирішальною умовою проведення в життя сбох постанов ЦК як щодо усунення зазначеної корінної хвиби школи, так і щодо переходу всього навчання на нові стійкі програми і методи викладання є наявність з усіх предметів стабільних підручників, покликаних ліквідувати існуючий «метод» нескінченного «проектування» підручників.

Тимчасом у результаті неправильної лінії Наркомосу та його органів тепер не тільки немає в радянській школі стабільного, загальноприйнятого та задовольняючого вимоги науки підручника, але, виявляється, подібна прогалина вважається у керівних колах Наркомосу РРФСР ознакою «революційних досягнень» останнього.

Визнаючи таке твердження цілком нестерпним, ЦК ВКП(б) постановляє:

1. Визнати лінію Наркомосу РРФСР і ОГІЗ'у по створенню підручників неправильною.

2. Засудити й скасувати як такі, що суперечать рішенням ЦК ВКП(б):

а) циркулярний лист відділу єдиної школи Наркомосу РРФСР від серпня 1918 р., який вказував, що «підручники взагалі повинні бути вигнані з школи»;

б) постанову колегії Наркомосу від 28 березня 1930 р., що визнавала «неможливим у даний момент додержуватися принципу стабілізації підручників»;

в) резолюцію Всеросійської конференції про навчальну книгу від 16 травня 1930 р., схвалену і рекомендовану місцям колегією Наркомосу (див. циркулярний лист НКО від 30 червня 1930 р.), в якій говориться: «...Підручник ні в якому разі не повинен бути стабільним... Конференція рішуче відкидає принцип стабілізації підручників»;

г) рішення президії ЦК профспілки робітників освіти від 3 березня 1932 р., що визнавало рішення про стандартизацію підручників на 3 роки «неправильним і політично шкідливим».

3. негайно припинити видання так званих «робочих книг» і «розсипних підручників», що підміняють дійсні підручники

і не дають систематичних знань про проходжувані в школі предмети.

Доручити Наркомосові та ОГІЗ'ові забезпечити на ділі видання стабільних підручників, розрахованих на застосування їх протягом цілого ряду років (рідна мова, математика, географія, фізика, хімія, природознавство і т. д.), пристосовавши їх видання до 15 липня 1933 р. з тим, щоб запровадити їх з початку навчального року — 1 вересня 1933 р.

4. Установити, як правило, що кожний підручник повинен затверджуватися колегією Наркомосу після попереднього пильного його розгляду з тим, щоб ніяких змін не могло бути внесено в підручник без спеціальної на те постанови колегії Наркомосу.

5. Скасувати існуючий порядок видання підручників самостійно кожною областю, краєм і автономною республікою РРФСР. Встановити, що з кожного окремого предмета повинен існувати єдиний обов'язковий підручник, затверджуваний Наркомосом РРФСР і видаваний Учпедгізом.

Надати право кожному краю й області, з дозволу Наркомосу та з його затвердження, видавати крайову навчальну книгу для початкових шкіл на базі місцевого краєзнавчого матеріалу.

6. Зобов'язати ОГІЗ добитися стандартизації підручників щодо їх технічного оформлення (формат, палітурки, шрифти, папір, брошурування, обкладинка, малюнки і т. д.) і безумовного поліпшення паперу, шрифту, малюнків, рисунків, таблиць і т. д. для підручників.

8. Доручити ЦК КП(б)У, ЦК КП(б)Б, Закавказькому крайкомові і Середазбіуро ЦК прийняти відповідні рішення, що впливають з цієї постанови.

ПРО ПЕРЕОБТЯЖЕННЯ ШКОЛЯРІВ І ПІОНЕРІВ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ.

Постанова Центрального Комітету ВКП(б) від 23 квітня 1934 р.

У ряді шкіл і піонерорганізацій має місце цілком неприпустиме переобтяження дітей «проробкою» рішень XVII з'їзду партії, питань марксистсько-ленінської теорії і політики партії.

Дітей 8—12 років у школі і піонерорганізації примушують відповідати на запитання, цілком неприступні їх розу-

мінню, надто абстрактні, які відбивають у них всякий інтерес навіть до приступних для розуміння дітей явищ громадського життя і соціалістичного будівництва. Серед дітей поширюються схоластичні «запитальники», організуються «політбої», «політлотереї» та інші надумані, шкідливі прийоми. Живе, образне й цікаве для дітей оповідання про найяскравіші громадські події замінюється шаблоном і неприпустимим натаскуванням.

ЦК ВКП(б) вважає, що все це є перекручення завдань комуністичного виховання дітей і суперечить постанові ЦК про роботу та завдання школи і піонерорганізації.

ЦК ВКП(б) постановляє:

1. Запропонувати наркомосам союзних республік і ЦК ВЛКСМ (по лінії піонерорганізації) негайно припинити проробку рішень XVII з'їзду партії та питань марксистсько-ленінської теорії в *початковій школі*.

2. ЦК ВЛКСМ і наркомосам встановити такий порядок, щоб ніякі вказівки Центрального бюро юних піонерів про роботу серед піонерів у школі не давалися без відома наркомосів, на місцях—без відома завідувачів відділів народної освіти, а в самій школі—без відома завідувача школи.

3. В *середній школі* не припускати переобтяження дітей громадсько-політичними завданнями.

ПРО СТРУКТУРУ ПОЧАТКОВОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ В СРСР.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 16 травня 1934 р.

1. З метою забезпечення чіткої організаційної структури й порядку в школі встановити загальні для всього СРСР типи загальноосвітньої школи: початкова школа, неповна середня школа і середня школа.

2. В початковій школі мати 4 класи (з 1 до 4 включно), в неповній середній школі—7 класів (з 1 до 7 включно), в середній—10 класів (з 1 до 10 включно).

3. Існуючі в школах групи перейменувати в класи, встановивши порядковий рахунок з 1-го класу до 10-го.

4. Існуючу в ряді шкіл для дітей семирічного віку так звану нульову групу перейменувати на підготовчий клас.

5. Запропонувати Держпланові СРСР подати РНК СРСР план прискореного розвитку мережі середніх шкіл.

6. Встановити, що ті, хто закінчив неповну середню школу, мають право переважного вступу до технікумів, а ті, хто закінчив середню школу, мають право переважного вступу до вищих навчальних закладів.

7. Завідувачами початкових шкіл призначати надалі лише тих педагогів, які успішно закінчили педагогічний технікум, мають трирічний стаж педагогічної роботи і одержали належну атестацію з боку відповідних місцевих органів народної освіти.

8. Завідувачів початкових шкіл призначати наркомосам союзних і автономних республік на подання місцевих органів народної освіти.

9. Завідувачів неповних середніх і середніх шкіл іменувати директорами.

10. Директорами неповних середніх і середніх шкіл призначати надалі лише тих педагогів, як успішно закінчили вищий педагогічний навчальний заклад і мають трирічний стаж педагогічної роботи.

11. Директорів неповних середніх і середніх шкіл призначати наркомосам союзних і автономних республік.

12. Заборонити осіб, що мають спеціальну педагогічну освіту, призначати на іншу не за спеціальністю роботу.

ПРО ВИКЛАДАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІСТОРІЇ В ШКОЛАХ СРСР.

З постанови Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 16 травня 1934 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральный Комітет ВКП(б) констатують, що викладання історії в школах СРСР поставлено незадовільно. Підручники і саме викладання мають абстрактний, схематичний характер. Замість викладання *громадянської історії* в живій, цікавій формі з викладом найважливіших подій і фактів в їх хронологічній послідовності, з характеристикою історичних діячів,—учням підносять абстрактні визначення суспільно-економічних формацій, підмінюючи таким способом зв'язний виклад громадянської історії абстрактними соціологічними схемами.

Вирішальною умовою міцного засвоєння учнями курсу історії є додержання історико-хронологічної послідовності у викладанні історичних подій з обов'язковим закріпленням у пам'яті учнів важливих історичних явищ, історичних дій

чів, хронологічних дат. Тільки такий курс історії може забезпечити необхідну для учнів приступність, наочність і конкретність історичного матеріалу, на основі чого тільки й можливі правильний розбір і правильне узагальнення історичних подій, що підводять учня до марксистського розуміння історії.

Відповідно до цього Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральний Комітет ВКП(б) постановляють:

1. Підготувати до червня 1935 року такі нові підручники з історії:

- а) історія стародавнього світу;
- б) історія середніх віків;
- в) нова історія;
- г) історія СРСР;
- д) нова історія залежних і колоніальних країн.

✓ ПРО ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ПОЧАТКОВІЙ І СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ СРСР.

З постанови Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 16 травня 1934 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральний Комітет ВКП(б) встановлюють, що викладання географії в початковій і середній школі має істотні хибі, найбільшими з яких є абстрактність і сухість викладу, недостатність фізико-географічного матеріалу, слабе орієнтування по карті, перевантаження викладання і підручників з географії статистико-економічними матеріалами і загальними схемами, через що учні виходять із школи, не маючи часто елементарних географічних знань.

Для усунення зазначених хиб РНК СРСР і ЦК ВКП(б) вважають необхідним переглянути програми і підручники з географії для початкової і середньої школи, запропонувавши наркомосам союзних республік керуватися такими положеннями:

1. У викладанні географії в початковій школі (3-й і 4-й класи) забезпечити закріплення в пам'яті учнів основних географічних назв (країн, рік, морів, гір, міст і т. ін.) і міцне знання географічної карти в межах, установлених програмою, добившись більшої наочності, приступності, популярності і цікавості викладу.

2. До викладання географії в середній школі внести такі зміни:

а) в програмі 5 класу обмежитись фізичною географією і зберегти встановлений обсяг програми, але спростити зміст, пристосувавши його до віку учнів 5 класу;

б) в програмі 6 класу зосередитись на фізико-географічному огляді частин світу (Європа, Азія, Америка, Африка, Австралія) з додаванням основних відомостей про найважливіші держави по кожній частині світу (політичний устрій, народне господарство тощо), скоротивши й спростивши навчальний матеріал відповідно до віку учнів цього класу;

в) в програмі 7 класу залишити загальний фізико-географічний огляд СРСР, значно збільшивши його обсяг, а також огляд СРСР по республіках, краях та областях з тим, щоб рішуче спростити й розвантажити навчальний матеріал програми від економічних і статистичних подробиць та водночас розширити в цих оглядах географічну характеристику кожної з республік, країв та областей (опис рік, озер, морів, клімату, флори й фауни, характеристики населення, найбільших міст, залізниць і шосейних шляхів тощо);

г) за програмою 8 класу економічну географію СРСР викладати так, щоб, давши напочатку огляд розміщення продуктивних сил СРСР і стану народного господарства, подати потім докладну економіко-географічну характеристику кожного району;

д) в програму 9 класу ввести економічну географію капіталістичних країн.

4. Запропонувати Наркомосу РРФСР та ОГІЗ'ові видати на допомогу вчителям географії хрестоматію з географії, методичку викладання географії, бібліографічний покажчик книг та географічний журнал для вчителів.

5. Запропонувати наркомосам союзних республік, починаючи з 1934 року, видати невелику серію книг для цікавого читання учнів з географії (біографії великих мандрівників, оповідання з життя окремих країн і народів, популярні описи найважливіших подорожей тощо).

6. Запропонувати ОГІЗ'ові і Картогестові забезпечити видання, за заявками наркомосів, географічних карт, атласів, картин, таблиць та іншого навчального приладдя з географії.

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ І ВНУТРІШНІЙ РОЗПОРЯДОК У ПОЧАТКОВІЙ, НЕПОВНІЙ СЕРЕДНІЙ І СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.

Постанова Ради Народних Комісарів СРСР і Центрального Комітету
ВКП(б) від 3 вересня 1935 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральный Комітет ВКП(б) в ряді своїх постанов про школу запропонували наркомосам встановити єдину організаційну структуру школи, зміцнити порядок і дисципліну серед учнів, чітко організувати весь хід навчальної роботи і забезпечити оперативне, конкретне й диференційоване керівництво кожною школою.

Наркомос РРФСР, а також наркомоси інших союзних республік досі незадовільно виконували ці найважливіші директиви партії і уряду. Встановлені РНК СРСР і ЦК ВКП(б) три типи шкіл (початкова, неповна середня і середня) підміняються в ряді випадків «ступенями» і «концентрами». Навчальні плани і програми піддаються щорічним змінам, чим порушуються сталість і систематичність проходження основ наук у школі. Усе це приводить до дезорганізації навчальної роботи, дезорієнтує вчителя, внаслідок чого знання учнів лишаються все ще незадовільними, а ті, що закінчують школу, виявляють недостатню підготовку для проходження наук у вищій школі.

✓ При організації навчальної роботи учні надмірно пересобтяжуються класними заняттями (6—7 уроків на день), в окремі дні шкільного тижня розклади класних уроків переважені важкими для засвоєння предметами.

Встановлена наркомосами система оцінки успішності учнів не дає уявлення про фактичне знання учня і веде на практиці до зниження рівня навчання.

Наркомосами досі не видані правила поведінки учнів у школі і поза школою, не вироблений також нормальний шкільний статут, який повинен визначати твердий внутрішній розпорядок у школі і бути керівництвом для адміністрації школи, педагогів, шкільних організацій та учнів.

Незадовільно організовані прийом дітей до школи, переведення учнів з класу в клас та їх випуск. Встановлені наркомосами вимоги при прийомі до шкіл численних документів створюють непотрібні труднощі для вступу дітей до школи. «Індивідуальні запитальники», які заздалегідь встановлюють

запитання, на які повинен відповідати учень при іспитах, призводять на практиці до зниження значення іспитів і не дають справжнього уявлення про дійсні знання учнів.

Наркомосами та їх місцевими органами, а також директорами (завідувачами) шкіл досі не вжито заходів до встановлення в школі чистоти і зовнішнього порядку, що є одним з найважливіших засобів виховання культурних навичок в учнів.

РНК СРСР і ЦК ВКП(б) відмічають, що зазначені хиби у навчальній роботі школи свідчать про недостатнє розуміння наркомосами найважливіших питань організації і зміцнення школи, що є наслідком не вижитої ще до кінця серед значної частини працівників народної освіти безглуздої антиленінської теорії «відмирання школи».

РНК СРСР і ЦК ВКП(б) постановляють:

I. Про організацію навчального року і шкільного режиму.

1. Встановити в усіх школах СРСР початок навчальних занять з 1 вересня і закінчення їх — у перших трьох класах — 1 червня, у 4—7 класах — 10 червня і 8—10 класах — 20 червня, зимові канікули — з 30 грудня по 10 січня, весняні — протягом шести днів¹.

2. Визначити з 1935/1936 навчального року кількість щоденних класних уроків: у перших 4 класах — 4 уроки на день (у 4-х класах допускати 2 дні на тиждень по 5 уроків); у 5—10-х класах — 5 уроків (і 2 дні на тиждень по 6 уроків). Додаткові уроки відводити тільки для занять по праці, співах, малюванню, кресленню та фізичній культурі.

У союзних (крім РРФСР) та автономних республіках, а також у неросійських школах РРФСР, допустити, починаючи з 5-го класу, ще один 6-й урок на тиждень для додаткового навчання російської мови і літератури.

Доручити наркомосам союзних республік за погодженням з Відділом шкіл ЦК ВКП(б) затвердити єдині для всіх шкіл СРСР навчальні плани.

Тривалість уроків у міських і сільських школах встановити 45 хв. Встановити тривалість перерв: першої, третьої і четвертої — 10 хв., другої — 30 хв., допускаючи в окремих випадках тривалість другої і третьої перерв 20 хв.

¹ Постановою РНК СРСР від 16 травня 1938 року № 637 дозволено закінчувати навчання в 1—3 класах початкових, неповних середніх і середніх шкіл 20 травня (Прим. упорядкача).

3. Встановити такий порядок прийому учнів:

Приймання заяв про зарахування дітей до школи проводити з 1 червня до 1 серпня, а зарахування — з 10 до 25 серпня. Учнів повинні, як правило, приймати до тієї школи, яка міститься поблизу проживання батьків.

Зобов'язати директорів (завідувачів) шкіл забезпечити уважне й чуле ставлення до батьків і дитини, особисто приймати від батьків документи, з'ясувати в розмові з вступником до школи необхідні дані про нього (рівень розвитку, стан здоров'я тощо).

Заборонити вимагати від батьків подання до школи документів і довідок, крім встановлених законом (заява про прийом до школи, документ про вік дитини і довідка про щеплення віспи).

Наркомосам та їх місцевим органам, на основі закону про загальне обов'язкове навчання, притягати до матеріальної відповідальності батьків або осіб, що відповідають за виховання дітей, за несвоєчасне і запізніле віддавання дітей до школи без поважних причин.

Зарахування дітей до школи після початку навчального року допускати тільки у виняткових випадках (переведення батьків по роботі з міста в місто).

4. 8-і класи середніх шкіл комплектувати, як правило, з тих, що скінчили 7-і класи цих шкіл, виділяючи у 8-х класах до 15% місць для учнів інших шкіл.

5. Учнів, які переходять з однієї школи до другої, приймати до відповідного класу без іспитів. Надати право директорові (завідувачеві) школи переводити учня, який поступив з іншої школи, в нижчий клас, якщо протягом місяця від дня вступу з'ясується, що він рівнем знань не відповідає вимогам програми даного класу.

6. Припинити існуючу неправильну практику «індивідуальних запитальників», при якій учитель заздалегідь намічає окремо для кожного учня запитання, відповідно готуючи учня до відповідей на ці запитання. При проведенні випускних і перевірних іспитів забезпечити перевірку знань учнів з різних розділів програми.

Теми для письмових робіт з рідної мови і математики при випускних іспитах у середній школі встановлюються крайовими і обласними (у великих містах — міськими) відділами народної освіти і заздалегідь повідомляються директорам

шкіл. Директори шкіл повідомляють ці теми викладачам у день іспитів.

7. Учніям, які успішно закінчили середню школу, видавати атестат з включенням до нього відміток з усіх предметів. При переведенні з класу в клас видавати учням перевідне свідоцтво з зазначенням відміток про успішність і поведінку. Тих учнів, що найуспішніше склали випускні і перевідні іспити, нагороджувати похвальними грамотами. Учніям, що закінчили середню школу і мають з основних предметів оцінку «відмінно», а з решти предметів (малювання, креслення, співи, музика, фізкультура) оцінку не нижчу, ніж «добре», — надати право вступу до вищої школи без вступних екзаменів, що окремо повинно бути відзначено в атестаті.

Відділові шкіл ЦК ВКП(б) разом з наркомосами розробити й подати на затвердження РНК СРСР єдиний для СРСР зразок атестата і перевідного свідоцтва (різними національними мовами).

8. Встановити в школах такі п'ять ступенів оцінки успішності учнів (відмітки): 1) дуже погано, 2) погано, 3) посередньо, 4) добре і 5) відмінно¹.

Доручити Відділові шкіл ЦК ВКП(б) з залученням наркомів освіти союзних республік розробити обов'язкові для всіх шкіл СРСР норми оцінки успішності учнів з тим, щоб один і той же рівень знань однаково оцінювався в усіх школах.

9. Встановити, що право виключення учнів за особливі вчинки надається районним або міським відділам народної освіти за мотивованим поданням директора (завідувача) школи. Прийом виключених учнів до школи провадити у звичайному порядку.

10. Зобов'язати наркомоси союзних республік організувати у великих містах, у першу чергу в Москві, Ленінграді, Харкові та Києві, у 1935/36 навчальному році спеціальні школи з особливим режимом для дефективних дітей і тих учнів, які систематично порушують шкільну дисципліну, дезорганізують навчальну роботу і негативно впливають своєю антигромадською поведінкою на решту учнів. Наркомосам союзних республік виробити інструкцію про переведення таких учнів до цих шкіл.

¹ Постановою Радя Народних Комісарів Союзу РСР від 10 січня 1944 року словесна система оцінок успішності та поведінки учнів замінена цифровою п'ятибальною системою — «5», «4», «3», «2», «1». (Прим. упорядника).

11. Дозволити спеціальні іспити за 7 і 10 класи для осіб, які не навчаються у школі, але бажають одержати атестат про закінчення неповної середньої або середньої школи (екстернат). Наркомосам союзних республік розробити положення про екстернат.

II. Про статут школи і правила поведінки учнів.

1. Доручити комісії з залученням практичних працівників шкіл розробити і внести на затвердження РНК СРСР не пізніше 1 січня 1936 р. проект статуту для кожного типу шкіл.

Статут повинен мати категоричний і цілком обов'язковий характер як для вчителів, так і для учнів.

Статут повинен бути основним документом, що визначає мету і завдання школи кожного типу, організаційну структуру школи, права та обов'язки адміністрації школи, педагогів і шкільних організацій, а також, що твердо встановлює навчальний режим та основи внутрішнього розпорядку і правила поведінки учнів у школі і поза нею.

2. В основу правил поведінки учнів покласти строге й свідоме додержання дисципліни, ввічливе ставлення до викладачів, товаришів і старших, прищеплення культурних навичок, дбайливе ставлення до шкільного і громадського майна, а також заходи рішучої боротьби з проявами хуліганства і антигромадськими вчинками серед дітей.

Наркомосам союзних та автономних республік встановити й запровадити в усіх школах єдиний тип учнівського квитка (рідною мовою) з включенням до нього основних правил поведінки учнів. Директорам (завідувачам) шкіл завести особову справу на кожного учня від моменту вступу до школи і до її закінчення.

3. Встановити єдину форму одягу для учнів початкової, неповної середньої і середньої школи, запровадивши єдину форму, починаючи з 1936 року, насамперед, в школах Москви, Ленінграда, Києва, Харкова і Мінська.

* * *

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральний Комітет ВКП(б) пропонують наркомосам та їх місцевим органам поставити як найважливіше завдання інспектування й організацію систематичного оперативного контролю над станом і роботою школи, перевіряючи, як на ділі реалізуються рішення партії й уряду про школу.

НА ФРОНТІ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ.

У Раднаркомі Союзу РСР і ЦК ВКП(б).

Надаючи важливого значення належній постановці викладання громадянської історії у школах СРСР, Рада Народних Комісарів Союзу РСР і ЦК ВКП(б) ще 16 травня 1934 року прийняли й опублікували відому постанову «Про викладання громадянської історії у школах СРСР». У цій постанові Раднарком і ЦК ВКП(б) констатували незадовільність постановки викладання історії у школах СРСР. Раднарком і ЦК ВКП(б) встановили, що головною хвилюючою підручників історії і самого викладання є їх абстрактний схематичний характер: *«Замість викладання громадянської історії в живій, цікавій формі з викладом найважливіших подій і фактів в їх хронологічній послідовності, з характеристикою історичних діячів,— учням підносять абстрактні визначення суспільно-економічних формацій, підмінюючи таким способом зв'язний виклад громадянської історії абстрактними соціологічними схемами.»* (З постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 16 травня 1934 року).

Раднарком і ЦК вказали, що *«виришальною умовою міцного засвоєння учнями курсу історії є додержання історико-хронологічної послідовності у викладанні історичних подій з обов'язковим закріпленням у пам'яті учнів найважливіших історичних явищ, історичних діячів, хронологічних дат. Тільки такий курс історії може забезпечити необхідну для учнів приступність, наочність і конкретність історичного матеріалу, на основі чого тільки й можливі правильний розбір і правильне узагальнення історичних подій, що підводять учня до марксистського розуміння історії».*

Відповідно до цього було ухвалено підготувати до червня 1935 року нові підручники з історії:

- а) історія стародавнього світу;
- б) історія середніх віків;
- в) нова історія;
- г) історія СРСР;
- д) нова історія залежних і колоніальних країн.

Раднарком і ЦК ВКП(б) постановили організувати для складання нових підручників 5 груп і затвердили персональний склад цих груп.

9 червня 1934 року ЦК ВКП(б) і Раднаркомом Союзу РСР було вирішено питання про запровадження в початко-

вій і неповній середній школі елементарного курсу історії СРСР і організовані групи по складанню елементарних підручників історії СРСР.

14 серпня 1934 року ЦК ВКП(б) і РНК Союзу РСР схвалили подані тт. Сталіним, Кіровим і Ждановим зауваження з приводу конспектів нових підручників з «історії СРСР» і «нової історії».

У цих зауваженнях були піддані ґрунтовному розборові і суворій критиці обидва конспекти, причому, як було встановлено, особливо незадовільно був складений конспект з історії СРСР, який ряснів великою кількістю ненаукових, неграмотних, з точки зору марксизму, визначень, хибував на надзвичайну неохайність, особливо неприпустиму при створенні «підручника, де повинно бути зважене кожне слово і кожне визначення». Великі, хоч і менші, хиби були також і в конспекті підручника з «нової історії».

Зауваження тт. Сталіна, Кірова і Жданова вичерпуюче вказували, в якому напрямі треба було переробити конспекти і підготовлювані підручники. Проте Раднарком СРСР і ЦК ВКП(б) змушені констатувати, що подані нині на розгляд РНК і ЦК підручники з історії більшою частиною незадовільні і продовжують хибувати на ті ж недоліки, на які вказано вище. Особливо незадовільно складений підручник з «історії СРСР», поданий групою професора Ванага, а також підручники з елементарного курсу історії СРСР для початкової школи, подані групами Мінца і Лозинського. Ту обставину, що автори зазначених підручників продовжують обстоювати неодноразово вже викриті партією і явно помилкові історичні визначення і настанови, які мають у своїй основі відомі помилки Покровського, Раднарком і ЦК не можуть не розцінювати, як доказ того, що серед деякої частини наших істориків, особливо істориків СРСР, вкоренилися антимарксистські, антиленінські, по суті справи, ліквідаторські антинаукові погляди на історичну науку. Раднарком і ЦК ВКП(б) підкреслюють, що ці шкідливі тенденції і спроби ліквідації історії, як науки, зв'язані, насамперед, з поширенням серед деяких наших істориків помилкових історичних поглядів, властивих так званій «історичній школі Покровського». Раднарком і ЦК вказують, що завдання подолання цих шкідливих поглядів є необхідною передумовою як для складання підручників з історії, так і для розвитку марксистсько-ленінської історичної науки і піднесення історичної

освіти в СРСР, що мають найважливіше значення для справи вашої держави, нашої партії і для навчання підростаючого покоління.

Відповідно до цього Раднарком Союзу РСР і ЦК ВКП(б) постановили створити для перегляду і корінного поліпшення, а в разі необхідності і для переробки вже написаних підручників з історії, комісію Раднаркому і ЦК ВКП(б)...

Раднарком і ЦК постановили також опублікувати в пресі зауваження тт. Сталіна, Кірова і Жданова та інші матеріали в цьому питанні.

ЗАУВАЖЕННЯ З ПРИВОДУ КОНСПЕКТУ ПІДРУЧНИКА З «ІСТОРІЇ СРСР».

Група Ваната не виконала завдання і навіть не зрозуміла самого завдання. Вона склала конспект *російської* історії, а не *історії* СРСР, тобто історії Русі, але без історії народів, які увійшли до складу СРСР (не враховані дані з історії України, Білорусії, Фінляндії та інших прибалтійських народів, північно-кавказьких і закавказьких народів, народів Середньої Азії і Далекого Сходу, а також волзьких і північних народів — гатари, башкири, мордва, чуваші та ін.).

У конспекті не підкреслена анексіоністсько-колонізаторська роль російського царизму, разом з російською буржуазією і поміщиками («царизм — тюрма народів»).

У конспекті не підкреслена контрреволюційна роль російського царизму в зовнішній політиці від часу Катерини II до 50-х років XIX сторіччя і далі («царизм, як міжнародний жандарм»).

У конспекті звалені в одну купу феодалізм і дофеодальний період, коли селяни не були ще закріпачені; самодержавний устрій держави і устрій феодальний, коли Росія була роздроблена на велику кількість самостійних напівдержав.

У конспекті звалені в одну купу поняття реакція і контрреволюція, революція «взагалі», революція буржуазна і революція буржуазно-демократична.

У конспекті не подано умов і джерел національно-визвольного руху підкорених царизмом народів Росії, і таким чином, Жовтнева революція, як революція, що визволила ці народи від національного гніту, лишається немотивованою, так само як немотивованим лишається створення Союзу РСР.

Конспект рясніє всякого роду заялженими, графаретними визначеннями, як-от: «поліційний терор Миколи І», «Разінщина» і «Пугачовщина», «наступ поміщицької контрреволюції в 70-х роках XIX сторіччя», «перші кроки промислового перевороту», «перші кроки царизму і буржуазії в боротьбі з революцією 905 — 907 року» і т. д. Автори конспекту сліпо копіюють заялжені і зовсім ненаукові визначення всякого роду буржуазних істориків, забуваючи про те, що вони повинні подати нашій молоді марксистські, науково-обгрунтовані визначення.

Конспект не відбиває ролі і впливу західноєвропейських буржуазно-революційних і соціалістичних рухів на формування буржуазного революційного руху і руху пролетарсько-соціалістичного в Росії. Автори конспекту очевидно забули, що російські революціонери вважали себе учнями і послідовниками відомих корифеїв буржуазно-революційної і марксистської думки на Заході.

У конспекті не враховані корені першої імперіалістичної війни і роль царизму в цій війні, як резерву для західноєвропейських імперіалістичних держав, так само як не врахована залежна роль як російського царизму, так і російського капіталізму від капіталу західноєвропейського, через що значення Жовтневої революції, як визволительки Росії від її напівколоніального становища, лишається немотивованим.

У конспекті не врахована наявність загальноєвропейської політичної кризи перед світовою війною, яка виявилася між іншим, у занепаді буржуазної демократії і парламентаризму, через що значення Рад з точки зору світової історії, як носіїв пролетарської демократії та органів визволення робітників і селян від капіталізму, лишається немотивованим.

У конспекті не врахована боротьба течій у правлячій комуністичній партії СРСР і боротьба з троцькізмом, як з проявом дрібнобуржуазної контрреволюції.

І так далі і тому подібне.

Взагалі треба сказати, що конспект складений надзвичайно неохайно і не зовсім грамотно з точки зору марксизму.

Ми вже не кажемо про неточний стиль конспекту і про гру в «слівця», як-от, що Лжедмитрія названо Дмитрієм «Названим» або як «торжества старих феодалів у XVIII віці» (невідомо, проте, куди поділися і як поводитися «нові» феодали, якщо вони взагалі існували в цей час) і т. д.

Ми вважаємо необхідним докорінну переробку конспекту в дусі викладених вище положень, при цьому повинно бути враховано, що мова йде про створення підручника, де повинно бути зважене кожне слово і кожне визначення, а не про безвідповідальні журнальні статті, де можна базікати про все і як завгодно, ухилиючись від почуття відповідальності.

Нам потрібний такий підручник історії СРСР, де б історія Великої Росії не відривалася від історії інших народів СРСР — це по-перше, — і де б історія народів СРСР не відривалася від історії загальноєвропейської і, взагалі, світової історії, — це по-друге.

Й. СТАЛІН, А. ЖДАНОВ, С. КІРОВ.

ЗАУВАЖЕННЯ ПРО КОНСПЕКТ ПІДРУЧНИКА «НОВОЇ ІСТОРІЇ».

Внаслідок того, що нова історія, найбагатша змістом, перенасичена подіями, а також через те, що найголовніше в новій історії буржуазних країн, якщо мати на увазі період до Жовтневої революції в Росії, це перемога французької революції і утвердження капіталізму в Європі та Америці, — вважаємо, що було б краще, якби підручник нової історії відкривався розділом про французьку революцію. Для зв'язку з попередніми подіями можна було б попередати невеликий вступ з коротким викладом основних подій нідерландської та англійської революцій, віднісши докладний виклад подій нідерландської і англійської революцій на кінець підручника середньої історії.

Отже, ми пропонуємо викинути з конспекту першу частину (6 розділів), тобто увесь перший відділ, замінявши його коротким вступом.

Головною хибю конспекту вважаємо ту обставину, що він не досить різко підкреслює всю глибину різниці і протилежності між революцією французькою (буржуазною революцією) і Жовтневою революцією у Росії (соціалістичною революцією). Основною віссю підручника нової історії повинна бути ця сама ідея протилежності між революцією буржуазною і соціалістичною. Показати, що французька (і все-таки інша) буржуазна революція, звільнивши народ від пуги феодалізму і абсолютизму, наклала на нього нові пута, пута капіталізму і буржуазної демократії, тоді як соціалістична революція в Росії розбила всі й усякі пута і звільнила на-

род від усіх форм експлуатації,— ось у чому повинна полягати червона нитка підручника нової історії.

Не можна тому допускати, щоб французьку революцію називали просто «великою»,— її треба називати і трактувати як революцію *буржуазну*.

Так само не можна називати нашу соціалістичну революцію в Росії просто революцією Жовтневою,— її треба називати і трактувати, як революцію *соціалістичну*, революцію *радянську*.

Відповідно до цього треба перебудувати конспект підручника нової історії з добром відповідних визначень і термінів.

Розбивку нової історії у конспекті на дві частини вважаємо маломотивованою і випадковою, зробленою за якоюсь незрозумілою ознакою. Ми б вважали доцільним розбити нову історію на три частини.

Перша частина — від французької буржуазної революції до франко-прусської війни і Паризької Комуні (включно). Це буде період перемоги і утвердження капіталізму в передових країнах.

Друга частина — від франко-прусської війни і Паризької Комуні до перемоги Жовтневої революції в Росії і закінчення імперіалістичної війни (включно). Це буде період занепаду капіталізму, що почався, першого удару по капіталізму з боку Паризької Комуні, переростання старого «вільного» капіталізму в імперіалізм і повалення капіталізму в СРСР силами Жовтневої революції, яка відкрила нову еру в історії людства.

Третя частина — від кінця 1918 року (рік закінчення війни) до кінця 1934 р. Це буде період післявоєнного імперіалізму в капіталістичних країнах, економічної і політичної кризи в цих країнах, період фашизму і посилення боротьби за колонії і сфери впливу з одного боку, і з другого боку — період громадянської війни та інтервенції в СРСР, період першої і початок другої п'ятирічки в СРСР, період переможного будівництва соціалізму в нашій країні, період викорінення останніх решток капіталізму, період перемоги і піднесення в СРСР соціалістичної індустрії, перемоги соціалізму на селі, перемоги колгоспів і радгоспів. Ми вважаємо великою помилкою, що автори конспекту обривають історію на 1923 році. Цю помилку треба виправити, довівши історію до

кімця 1934 року. Відповідно до цього доведеться зробити переробку і перерозподіл матеріалу, відділів і розділів.

Добре було б звільнити конспект від старих, заляжених виразів, як-от: «старий порядок», «новий порядок» тощо. Краще було б замінити їх словами «докапіталістичний порядок» або ще краще «абсолютистсько-феодалний порядок», а замість «нового порядку» сказати «порядок капіталізму і буржуазної демократії». При такій зміні так званий «новий порядок», тобто капіталістичний порядок, матиме вигляд уже як порядок *старий*, в порівнянні з радянським устроєм в СРСР, який являє собою вищий тип устрою людського суспільства.

Добре було б також звільнити конспект від надмірної кількості «епох». «Епоха консульства», «епоха Наполеона», «епоха Директорії»,— чи не занадто багато епох?

Нам здається також неправильним, що колоніальному питанню приділено в конспекті непомірно мало місця. Тоді як Жорж Зандам, Шпенглером, Кіплінгам і т. д. віддано досить багато уваги, колоніальному питанню і становищу, скажімо, в такій державі, як Китай, віддано мало уваги.

Було б також добре замінити формулу «об'єднання Німеччини й Італії» формулою «возз'єднання Німеччини й Італії у самостійні держави». Інакше може створитися враження, що йдеться не про боротьбу за возз'єднання таких раніше розділених держав, як Німеччина та Італія, а про об'єднання цих держав в одну державу.

Загалом конспект нової історії складено, на нашу думку, більш вдало, ніж конспект історії СРСР, але сумбуру в цьому конспекті все ж досить багато.

И. СТАЛІН, С. КІРОВ, А. ЖДАНОВ.

ПРО ПЕРСОНАЛЬНІ ЗВАННЯ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ І СЕРЕДНІХ ШКІЛ.

Постанова Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 10 квітня 1936 р.

Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляють:

1. Встановити такі персональні звання для вчителів початкових і середніх шкіл:

- а) учитель початкової школи,
- б) учитель середньої школи,
- в) заслужений учитель школи.

Персональні звання вчителів, присвоєні в установленому законом порядку, є довічними і позбавлення цих звань може бути проведено тільки за вироком суду.

Учителям, які одержали персональні звання, видавати встановленого зразка атестати за підписом народного комісара освіти союзної республіки.

Затвердити додавані зразки єдиних для всіх республік СРСР атестатів на звання вчителя початкової і середньої школи.

2. Встановити, що персональні звання присвоюються народними комісарами освіти союзних республік за поданням народних комісарів освіти автономних республік і завідувачів обласних (крайових) відділів народної освіти, а там, де немає обласного (крайового) поділу, — за поданням завідувачів окружних (міських) і районних відділів народної освіти таким особам:

а) звання вчителя початкової школи — тим, які закінчили середні педагогічні навчальні заклади (або прирівнені до них) і визнані придатними для педагогічної роботи;

б) звання вчителя середньої школи — тим, які закінчили педагогічні інститути або університети й визнані придатними для педагогічної роботи.

Тим, які закінчили вчительські інститути й визнані придатними для педагогічної роботи, присвоювати звання вчителя середньої школи з правом викладати в перших семи класах середньої школи

Персональні звання присвоювати зазначеним особам тільки після проходження ними однорічного стажу педагогічної роботи в школах. До іспитового стажу вчительської роботи може бути зарахована також попередня педагогічна робота вчителя до вступу його в навчальний заклад.

Зобов'язати народних комісарів освіти публікувати накази про присвоєння персонального звання в офіціальних органах наркомосів.

Особам, які провадять тепер педагогічну роботу в початковій і середній школі, але не закінчили відповідних навчальних закладів, надається право продовжувати педагогічну роботу з тим, щоб протягом двох років (до 1 серпня 1938 р.) скласти необхідні іспити й одержати відповідні атестати.

3. Встановити, що звання заслуженого вчителя присвоюється на підставі окремого положення, радами народних ко-

місарів союзних республік, за поданням народних комісарів освіти, вчителям початкових і середніх шкіл, які особливо відзначилися своєю виховно-педагогічною діяльністю.

ПРО ПОРЯДОК ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ЗВАНЬ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ВЧИТЕЛІВ, ЗАВІДУВАЧІВ І ДИРЕКТОРІВ ШКІЛ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 10 квітня 1936 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральный Комітет ВКП(б), встановлюючи, що радянське вчительство виросло в могутню культурну силу, виділивши з своїх рядів учителів, які добре володіють педагогічною майстерністю і показують зразки в справі навчання і ленінського виховання підростаючого покоління, вказують на те, що відсутність твердо встановленого порядку в доборі і призначенні учителів привела до нестерпної практики, при якій до навчання і виховання дітей у школі нерідко допускалися випадкові люди, які не задовольняють вимог педагогічної роботи.

РНК СРСР і ЦК ВКП(б) вважають зовсім неприпустимим, що наркомоси союзних і автономних республік, а також області і крайові відділи народної освіти не приділяли належної уваги вчителю, не займалися добором і призначенням учителів, передовіривши цю найважливішу державну справу другорядним працівникам.

Зовсім неприпустимою є також практика частих, необґрунтованих переведень і «перекидань» учителів з району в район, з школи в школу, часто навіть серед навчального року, що приводить до знеосібки і безвідповідальності в навчальній роботі й до плінності вчительських кадрів

Відповідно до особливо відповідальних завдань, поставлених перед радянським вчительством у справі навчання й виховання дітей, а також необхідності дальшого поліпшення навчальної роботи в школі й створення умов, які забезпечують дальше зростання і вдосконалення вчительських кадрів,— РНК СРСР і ЦК ВКП(б) постановляють:

1. Встановити, що право викладання в початковій, неповній середній і середній школі надається надалі тільки особам, яким присвоєно відповідне персональне звання вчителя, згідно з постановою ЦВК і РНК СРСР «Про персональні звання для учителів» від 10 квітня 1936 р., а осіб, які закін-

чили середні й вищі педагогічні навчальні заклади (і прирівнені до них навчальні заклади), але які не мають педагогічного стажу, допускати до викладання в школі для проходження іспитового стажу протягом одного року до присвоєння їм звання вчителя.

2. Запропонувати народним комісарам освіти союзних республік провести до 1 серпня 1938 року атестацію на звання вчителя початкової і середньої школи всіх осіб, які *тепер працюють учителями в початковій, неповній середній і середній школі.*

3. Встановити, що призначення, переведення і звільнення вчителів і завідувачів початкових шкіл, а також учителів і директорів неповної середньої школи і вчителів перших семи класів середньої школи провадиться народними комісарами освіти автономних республік і завідувачами крайових (обласних) відділів народної освіти за поданням завідувачів міських і районних відділів народної освіти.

4. Встановити, що призначення, переведення і звільнення директорів середніх шкіл і вчителів 8, 9 і 10 класів середньої школи провадиться народними комісарами освіти союзних республік за поданням народних комісарів освіти автономних республік і завідувачів крайових (обласних) відділів народної освіти.

5. Заборонити районним виконкомом і райпарткомом провадити переміщення вчителів, а крайовим (обласним) радянським і партійним органам простежити за точним проведенням у життя цієї постанови.

ПРО ПОРЯДОК ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ВЧИТЕЛЯМ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 10 квітня 1936 р.

1. Встановити, що заробітна плата вчителям виплачується районними й міськими відділами народної освіти в містах, районних центрах і робітничих селищах два рази на місяць — 16 і 1 числа кожного місяця за минулу половину місяця, а в сільських місцевостях один раз на місяць — 20 числа даного місяця.

2. Встановити, що видача заробітної плати вчителям як міських так і сільських шкіл провадиться відповідними міськими і районними відділами народної освіти через директорів і завідувачів шкіл.

лістинного будівництва, що успішно перевиховує людей у дусі соціалізму і ліквідує пережитки капіталізму в економіці й свідомості людей.

ЦК ВКП(б) встановлює, що така теорія могла з'явитися тільки в результаті некритичного перенесення до радянської педагогіки поглядів і принципів антинаукової буржуазної педології, яка ставить своїм завданням з метою збереження панування експлуататорських класів, довести особливу обдарованість і особливі права на існування експлуататорських класів і «вищих рас» і, з другого боку — фізичну й духовну приреченість трудящих класів і «нижчих рас». Таке перенесення до радянської науки антинаукових принципів буржуазної педології тим більше шкідливе, що воно прикривається «марксистською» фразеологією.

ЦК ВКП(б) вважає, що створення марксистської науки про дітей можливе тільки на ґрунті подолання зазначених вище антинаукових принципів сучасної, так званої, педології і суворой критики її ідеологів та практиків на основі цілковитого відновлення педагогіки як науки і педагогів як її носіїв і провідників.

ЦК ВКП(б) постановляє:

1. Відновити повністю в правах педагогіку і педагогів.
2. Ліквідувати ланку педологів у школах і вилучити педологічні підручники.
3. Запропонувати Наркомосові РРФСР і наркомосам інших союзних республік переглянути школи для важко виховуваних дітей, перевівши основну масу дітей до нормальних шкіл.
4. Визнати неправильними постанови Наркомосу РРФСР про організацію педологічної роботи і постанову РНК РРФСР від 7 березня 1931 року «Про організацію педологічної роботи в республіці».
5. Скасувати викладання педології як окремої науки в педагогічних інститутах і технікумах.
6. Розкритикувати в пресі всі теоретичні книги теперішніх педологів, які вийшли досі.
7. Бажаючих педологів-практиків перевести до педагогів.
8. Зобов'язати наркома освіти РРФСР через місяць подати до ЦК ВКП(б) звіт про хід виконання цієї постанови.

ПРО ВЕДЕННЯ ВИКЛАДАЦЬКОЇ РОБОТИ ДИРЕКТОРАМИ І ЗАВІДУВАЧАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ НЕПОВНИХ СЕРЕДНІХ І СЕРЕДНІХ ШКІЛ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 7 травня 1937 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. На додаток до ст. 6 постанови Раднаркому Союзу РСР і ЦК ВКП(б) від 9 квітня 1936 р. «Про підвищення заробіткової плати вчителям та іншим шкільним працівникам» (Зб. законів СРСР, 1936 р. № 19, ст. 163) встановити, що при відсутності у даній школі вчителів з відповідних предметів або переобтяженні наявних учителів, директори й завідувачі навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл можуть вести викладацьку роботу понад 2 години на день — з особливого в кожному окремому випадку дозволу Народного комісаріату освіти союзної республіки, що не має обласного поділу, або автономної республіки, крайового або обласного відділу народної освіти.

За ведення викладацької роботи директори й завідувачі навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл дістають додаткову оплату за дійсною кількістю годин викладацької роботи з розрахунку ставки заробітної плати вчителя відповідної категорії.

2. Встановити, що викладацька робота директорів і завідувачів навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл інспектується районними (міськими) відділами народної освіти.

ПРО ШТАТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ОБСЛУГОВУЮЧОГО ПЕРСОНАЛУ ПОЧАТКОВИХ І СЕРЕДНІХ ШКІЛ РРФСР¹

Постанова Ради Народних Комісарів СРСР від 10 жовтня 1937 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Затвердити і запровадити в початкових і середніх школах РРФСР штати адміністративного та обслуговуючого персоналу, що до цього додаються (див. додаток).

2. У школах з кількістю класів і учнів, не зазначених у цій постанові, штати повинні визначатись міськими радами та районними виконавчими комітетами відповідно до поданих далі штагів.

¹ Розпорядженням Раднаркому Союзу РСР № 11244-р від 24 травня 1944 року поширено і на початкові та середні школи союзних республік.

Штати адміністративного і обслуговуючого персоналу.

Назва посад	4 класи (до 80 учнів)	4 класи (до 160 учнів)	8 класів (320 учнів)	12 класів (480 учнів)	7 класів (280 учнів)	14 класів (560 учнів)	10 класів (400 учнів)	20 класів (800 учнів)
Адміністративно-технічний персонал								
1. Директор (зав. школи)	1	1	1	1	1	1	1	1
2. Завпед	—	—	—	—	1	1	1	1
3. Завгосп	—	—	—	—	—	1	1	1
4. Старший піонервожатий	—	—	—	—	—	1	1	1
5. Бібліотекар	—	—	—	—	—	0,5	0,5	1
6. Рахівник-діловод	—	—	1	1	1	1	1	1
7. Діловод-друкарка	—	—	—	—	—	—	—	1
8. Електромонт. або столяр	—	—	—	—	—	—	—	1
9. Прибиральники, гардеробники, діврички, опалювачі, сторожі, швейцари	1	2	3	5	4	7	5	9
Разом	2	3	5	7	7	12,5	10,5	17

Примітка 1. У початкових школах з кількістю до 160 учнів завідувач школи одночасно є вчителем.

Примітка 2. У початкових школах до 40 учнів прибиральники оплачуються в половинному розмірі.

Примітка 3. На час паливного сезону в школах з центральним опаленням може бути додатково введений 1 сезонний опалювач.

Примітка 4. В середніх школах, які провадять навчання на дві зміни і мають на першій зміні 20 класів (800 учнів) при умові навчання в них на другій зміні більшої половини учнів ранкової зміни, вводяться посади других завпедів і піонервожатих.

В школах, які працюють на дві зміни, на обслуговування другої зміни обслуговуючий персонал збільшується з розрахунку 1 робітник на кожні 4 класи.

ПРО ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ, ПЕРЕМІЩЕННЯ Й ЗВІЛЬНЕННЯ КЕРІВНИХ ТА ІНСПЕКТОРСЬКИХ КАДРІВ РАЙОННИХ І МІСЬКИХ ВІДДІЛІВ НАРОДНОЇ ОСВІТИ.

Постанова Ради Народних Комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У від 11 червня 1940 р.

Рада Народних Комісарів УРСР і Центральний Комітет КП(б)У встановлюють наявність значної плінності керівних

та інспекторських кадрів районних і міських відділів народної освіти, що несумісно з завданнями зміцнення органів народної освіти сталими кваліфікованими кадрами.

В окремих районах і містах з боку виконавчих комітетів Рад депутатів трудящих та відповідних партійних комітетів мають місце порушення встановленого Раднаркомом Союзу РСР і ЦК ВКП(б) порядку призначення, переміщення та звільнення завідувачів районних і міських відділів народної освіти.

Водночас Народним Комісаріатом Освіти УРСР ще не встановлено сталого й чіткого порядку призначення, переміщення та звільнення інспекторів районних і міських відділів народної освіти.

Рада Народних Комісарів УРСР і Центральний Комітет КП(б)У постановляють:

1. Зобов'язати виконавчі комітети обласних, районних та міських Рад депутатів трудящих, облвиконкоми, райвиконкоми й міськради західних областей УРСР та відповідні обласні, районні і міські комітети КП(б)У забезпечити строго дотримання постанови Раднаркомом Союзу РСР і ЦК ВКП(б) від 10 квітня 1936 р. «Про порядок призначення, переведення та звільнення завідувачів районних, окружних і міських відділів народної освіти», за якою:

«Завідувачі районних, міських і окружних відділів народної освіти затверджуються народними комісарами освіти союзних республік на подання рад народних комісарів автономних республік і крайових (обласних) виконавчих комітетів».

Заборонити виконкомам районних, міських і обласних Рад депутатів трудящих, Раднаркому Молдавської АРСР, районним, міським і обласним виконкомам західних областей УРСР та відповідним партійним комітетам КП(б)У звільняти і переміщати на іншу роботу завідувачів районних і міських відділів народної освіти без погодження з Народним комісаром освіти УРСР.

2. Встановити, що інспекторів районних і міських відділів народної освіти, а також завідувачів районних і міських методичних кабінетів призначає, переміщає і звільняє завідувач обласних відділів народної освіти на подання виконкомів районних, міських Рад депутатів трудящих та відповідних виконкомів західних областей УРСР.

3. Зобов'язати Народного комісара освіти УРСР тов. Бухало впорядкувати персональний облік завідувачів та інспек-

торів районних і міських відділів народної освіти і встановити систематичний контроль за здійсненням цієї постанови, доповідаючи Раді Народних Комісарів УРСР та Центральному Комітету КП(б)У про факти порушень встановленого порядку переміщення та зняття з роботи завідувачів та інспекторів районних, міських відділів народної освіти.

ПРО ПІЛЬГИ ДЕЯКИМ КАТЕГОРІЯМ ПЕДАГОГІЧНИХ, МЕДИЧНИХ, ВЕТЕРИНАРНИХ І ЗООТЕХНІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.

**З постанови Ради Народних Комісарів УРСР від
8 жовтня 1940 р.**

На зміну діючих правил про пільги педагогічним, медичним, ветеринарним і зоотехнічним працівникам Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

1. Зобов'язати виконавчі комітети Рад депутатів трудящих забезпечити безплатними квартирами з опаленням і освітленням такі категорії працівників, що працюють в установах, розташованих:

б) на території сільських і селищних Рад депутатів трудящих:

1) педагогічних працівників початкових, неповних середніх і середніх шкіл (директорів та завідувачів шкіл, завідувачів навчальної частини шкіл, вчителів, піонервожатих);

2) педагогічно-інструкторський і виховательський персонал, а також піонервожатих дитячих будинків та інших закладів інтернатного типу;

3) педагогічно-виховательський персонал і завідувачів стаціонарних дошкільних закладів;

4) інспекторів шкіл районних відділів народної освіти;

в) на території сільських, селищних і міських Рад депутатів трудящих:

1) педагогічно-інструкторський і виховательський персонал трудових колоній для неповнолітніх Народного Комісаріату Внутрішніх справ УРСР;

2. При неможливості надати квартиру зазначеним у ст. 1 працівникам у приміщеннях установ, де вони працюють, ин-

конкоми відповідних Рад депутатів трудящих повинні надавати безплатні квартири з свого житлового фонду або за рахунок орендованих приміщень.

3. В разі ненадання безплатної квартири зазначеним у ст. 1 цієї постанови працівникам коштом відповідного бюджету сплачується грошова компенсація в розмірі фактичної вартості квартир.

Компенсація в разі ненадання безплатної квартири обчислюється, виходячи з фактичної житлової площі, яку займають зазначені в ст. 1 цієї постанови працівники, але не більше 13,65 кв. метрів на кожного члена сім'ї.

В разі ненадання безплатного опалення й освітлення зазначеним у ст. 1 цієї постанови працівникам грошова компенсація в розмірі вартості опалення й освітлення сплачується коштом відповідного бюджету.

Примітка. Зазначені в ст. 1 цієї постанови працівники, які живуть у власних будинках, правом на грошову компенсацію за ненадання безплатну квартиру не користуються.

Безплатне опалення й освітлення і відповідна грошова компенсація за ненадання безплатне опалення й освітлення надається цим працівникам на загальних підставах.

5. Керівники відповідних установ, подаючи заявки на потрібне для установ паливо та освітлення, повинні передбачити також потребу на ці види постачання тим працівникам, які мають право на безплатне опалення й освітлення згідно з ст. 1 цієї постанови.

ПРО ВИКОРИСТАННЯ ШКІЛЬНИХ БУДИНКІВ НЕ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ.

З постанови Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 11 жовтня 1940 р.

Раднарком Союзу РСР і ЦК ВКП(б) відмічають, що за період з 1936 року по 1939 р. включно в СРСР збудовано 13 727 нових шкільних будинків на 3 714 220 учнівських місць, але внаслідок використання значної частини шкільних приміщень місцевими радянськими і партійними органами не за прямим призначенням, а під найрізноманітніші потреби: установи, торговельні й промислові підприємства, гуртожитки, квартири і т. д. навчання у великій кількості шкіл все ще проходить на дві і навіть на три зміни.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральний Комітет ВКП(б) констатують, що самовільне використання шкільних будинків місцевими радянськими і партійними органами не за прямим призначенням створює великі труднощі в розміщенні учнів, збільшує багатозмінні заняття в школах і, отже, є одною з серйозних перешкод на шляху здійснення загального обов'язкового навчання, підвищення успішності і дисципліни учнів.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральний Комітет ВКП(б), вважаючи таке становище зовсім нестерпним, встановлюють:

1. Запропонувати Раднаркомам союзних і автономних республік, наркоматам (відомств) і обласним (крайовим) виконкомом звільнити до 1 листопада 1940 року всі шкільні будинки, зайняті без дозволу Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б), і передати їх органам народної освіти для використання під школи.

2. Заборонити передачу шкільних будинків для використання не за прямим призначенням без дозволу Раднаркому СРСР і покласти відповідальність за збереження і правильне використання фонду шкільних приміщень на народних комісарів освіти союзних республік.

3. Доручити прокуророві СРСР в усіх випадках використання шкільних будинків не за призначенням винних притягати до суворої відповідальності.

ПРО ЗАЛУЧЕННЯ В ШКОЛИ ВСІХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ І ВИКОРИСТАННЯ ШКІЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ.

**З розпорядження Ради Народних Комісарів Союзу РСР від
30 липня 1942 р.**

1. Зобов'язати Раднаркоми союзних республік:

а) забезпечити залучення в школи всіх дітей шкільного віку, вживаючи всіх заходів до того, щоб не допустити відсіву учнів із школи протягом навчального року;

б) проводити навчальні заняття в школах у дві зміни, припускаючи запровадження третьої зміни у виключних випадках і тільки з дозволу Раднаркомів союзних республік;

в) звільнити до 20 серпня ц. р. всі шкільні приміщення, зійняті не за призначенням, без дозволу РНК СРСР або ЦК ВКП(б), за винятком шкільних приміщень, які використовуються госпіталами та евакуйованими підприємствами;

г) виділити і обладнати до 1 вересня ц. р. додаткові приміщення, які потрібні для нормального розміщення шкіл в новому навчальному році і проведення навчальних занять з дітьми.

ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ РОЗДІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ХЛОПЦІВ І ДІВЧАТ В 1943/44 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ В НЕПОВНИХ СЕРЕДНІХ І СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ОБЛАСНИХ, КРАЙОВИХ МІСТ, СТОЛИЧНИХ ЦЕНТРІВ СОЮЗНИХ І АВТОНОМНИХ РЕСПУБЛІК І ВЕЛИКИХ ПРОМИСЛОВИХ МІСТ.

З постанови Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 16 липня 1943 р.

Враховуючи, що спільне навчання хлопців і дівчат у середній школі створює деякі утруднення в навчально-виховній роботі з учнями, що при спільному навчанні не можуть бути належним чином взяті до уваги особливості фізичного розвитку хлопців і дівчат, підготовки тих і інших до праці, практичної діяльності, військової справи і не забезпечується належна дисципліна учнів, Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Запровадити з 1 вересня 1943 року роздільне навчання хлопців і дівчат в I—X класах всіх неповних середніх і середніх шкіл обласних, крайових міст, столичних центрів союзних і автономних республік і великих промислових міст, для чого організувати в цих містах окремі чоловічі та жіночі школи.

2. Навчальну роботу в чоловічих і жіночих школах в 1943/44 навчальному році вести за існуючими навчальними планами і програмами неповних середніх і середніх шкіл.

3. Зобов'язати наркомоси союзних республік закінчити до 10 серпня 1943 р. розподіл учбових приміщень для чоловічих і жіночих шкіл, а також розподіл педагогів і учнів по цих школах.

5. Надіючи великого державного значення запровадженню роздільного навчання в школах, Раднарком Союзу РСР зобов'язує облвиконкоми, крайвиконкоми, раднаркоми союзних і автономних республік забезпечити проведення в життя цієї постанови, подати органам народної освіти потрібну допомогу і подати Раднаркому СРСР до 20 серпня 1943 р. звіт про проведення підготовчих заходів по здійсненню роздільного навчання хлопців і дівчат.

ПРО ВИКЛАДАЧІВ СПІВІВ

Розпорядження Ради Народних Комісарів Союзу РСР від
24 липня 1943 р.

1. Дозволити Наркомосам союзних республік залучати в початкові школи і в I—IV класи неповних середніх і середніх шкіл спеціальних викладачів для ведення уроків співів у тих випадках, коли вчителі цих класів не можуть викладати цей предмет.

Оплачувати викладачів співів по 4 крб. 50 коп. за 1 годину.

2. Зберегти за вчителями, звільненими від викладання співів, повну ставку заробітної плати, коли ці викладачі довантажені до встановленої норми годин викладацької роботи якою-небудь іншою навчально-виховною роботою в школі.

ПРО ПІДВИЩЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ВЧИТЕЛЯМ ТА ІНШИМ ШКІЛЬНИМ ПРАЦІВНИКАМ ПОЧАТКОВИХ І СЕРЕДНІХ ШКІЛ

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 11 серпня 1943 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР і Центральный Комітет ВКП(б) постановляють:

1. Підвищити з 1 серпня 1943 року заробітну плату вчителям початкових, неповних середніх і середніх шкіл та викладачам педагогічних училищ, встановивши для них такі ставки заробітної плати на місяць:

Категорії працівників	Міста і робітничі селища			Сільські місцевості		
	із стажем педагогічної роботи					
	до 5 ро- ків	від 5 до 10 років	понад 10 років	до 5 ро- ків	від 5 до 10 років	понад 10 років
а) Учителі початкових шкіл та I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл:						
I розр.—що мають серед. пед. освіту	400	450	500	350	400	450
II розр.—що мають загальну середню освіту	350	400	450	325	375	425

Категорії працівників	Міста і робітничі селища			Сільські місцевості		
	Із стажем педагогічної роботи					
	до 5 років	від 5 до 10 років	понад 10 років	до 5 років	від 5 до 10 років	понад 10 років
б) Учителі V—VII класів неповних середніх і середніх шкіл:						
Учитель російської і рідної мови, літератури, математики, фізики, хімії, географії, історії, Конституції СРСР, природознавства, початкової військової підготовки й іноземних мов:						
I розряд—з вищою освітою . . .	500	550	600	450	500	550
II . . . —що закінчили вчительські інститути та прирівнені до них навчальні заклади . . .	475	525	575	425	475	525
Учителі малювання та креслення:						
I розряд—з вищою освітою . . .	430	460	500	400	430	470
II . . . —з середньою освітою . . .	400	430	470	370	400	430
в) Учителі VIII—X кл. середніх шкіл і викладачі педагогічних училищ:						
Учитель російської і рідної мови, літератури, математики, фізики, астрономії, хімії, географії, історії, Конституції СРСР, природознавства, педагогічних дисциплін допризовної військової підготовки й іноземних мов:						
I розряд—з вищою освітою . . .	525	575	650	475	525	575
II . . . —що не мають закінченої вищої освіти	500	550	600	450	500	550
Учителі малювання, креслення, музики й співів:						
I розряд—з вищою освітою . . .	450	500	550	425	450	500
II . . . —що не мають закінч. вищ. освіти	420	450	500	400	425	450

2. Підвищити з 1 серпня 1943 року заробітну плату завідувачам початкових шкіл, директорам, завідувачам навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ, встановивши для них такі ставки заробітної плати на місяць:

Категорії працівників	З числом учнів								
	до 80 чол.			від 80 до 160 ч.			понад 160 ч.		
	Із стажем педагогічної роботи								
	до 5 ро- ків	від 5 до 10 років	понад 10 років	до 5 ро- ків	від 5 до 10 років	понад 10 років	до 5 ро- ків	від 5 до 10 років	понад 10 років
а) Завідувачі початкових шкіл:									
У містах і робітничих селищах	500	550	600	525	575	625	575	625	675
У сільських місцевостях	450	500	550	475	525	575	25	575	625

Категорії працівників	З числом учнів		
	до 260 чол. (до 7 класів)	від 280 до 560 чол. (більше 7 класів)	понад 560 чол. (більше 14 класів)
б) Директори неповних серед- ніх шкіл:			
I розряд—з вищою освітою:			
У містах і робітничих селищах	550	625	700
У сільських місцевостях	500	575	650
II розряд—що не мають закінче- ної вищої освіти:			
У містах і робітничих селищах	500	575	650
У сільських місцевостях	450	525	600

Категорії працівників	З числом учнів		
	до 400 чол. (до 10 кл.)	від 400 до 800 чол. (більше 10 класів)	понад 800 чол. (більше 22 класів)
в) Директори середніх шкіл:			
I розряд—з вищою освітою:			
У містах і робітничих селищах	650	800	1060
У сільських місцевостях	600	700	850
II розряд—що не мають закінче- ної вищої освіти:			
У містах і робітничих селищах	600	700	850
У сільських місцевостях	550	650	800

Категорії працівників	З числом учнів		
	до 280 чол. (до 7 класів)	від 280 до 560 чол. (більше 7 класів)	понад 560 чол. (більше 14 класів)
Г) Завідувачі навчальної частини неповних середніх шкіл:			
І розряд—з вищою освітою:			
У містах і робітничих селищах	350	425	500
У сільських місцевостях	300	375	450
II розряд—що не мають закінченої вищої освіти:			
У містах і робітничих селищах	300	375	450
У сільських місцевостях	250	325	400

Категорії працівників	З числом учнів		
	до 400 чол. (до 10 класів)	від 400 до 880 чол. (більше 10 класів)	понад 880 чол. (більше 22 класів)
д) Завідувачі навчальної частини середніх шкіл:			
І розряд—з вищою освітою:			
У містах і робітничих селищах	500	600	700
У сільських місцевостях	450	550	650
II розряд—що не мають закінченої вищої освіти:			
У містах і робітничих селищах	450	550	650
У сільських місцевостях	400	500	550

Категорії працівників	З числом учнів		Категорії працівників	З числом учнів	
	до 300 чол.	понад 300 чол.		до 300 чол.	понад 300 чол.
е) Директори педагогічних училищ:			е) Завідувачі навчальної частини педагогічних училищ:		
І розряд—з вищою освітою	850	1000	І розряд—з вищою освітою	750	850
II розряд—що не мають закінченої вищої освіти	750	850	II розр.—що не мають закінч. вищої освіти	650	750

3. Встановлені цією постановою ставки заробітної плати виплачувати вчителям початкових і I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл за 4 години викладацької роботи на день; вчителям V—X класів шкіл і викладачам педагогічних училищ — за 3 години викладацької роботи на день.

За додаткові години викладацької роботи проводити додаткову оплату відповідно до одержуваної ставки.

4. Військових керівників неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ оплачувати за ставками завідувачів навчальної частини: за ставками I розряду старший командний склад, за ставками II розряду середній командний склад, а також старшин та старших сержантів.

5. Встановити, що вчителі початкових шкіл і I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл, які мають загальну середню освіту й стаж педагогічної роботи понад 15 років, оплачуються за ставками I розряду.

6. Встановити, що ставки заробітної плати учителя школи, викладача педагогічного училища, директора (завідувача), завідувача навчальної частини, який має звання заслуженого вчителя або науковий ступінь, підвищуються на 100 крб.

7. Директорам і завідувачам навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ, які проробили на цих посадах 5 років, виплачувати заробітну плату на 10% вище встановленої ставки; які проробили 10 років, виплачувати на 20% вище встановленої основної ставки.

8. Ставки заробітної плати вчителів, а також директорів і завідувачів навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ з 25-річним стажем роботи за своїм фахом встановити на 10% вище ставок вчителів, директорів і завідувачів навчальної частини з 10-річним стажем роботи.

9. Встановити ставки заробітної плати на 10% нижче ставок відповідних учителів II розряду для таких груп учителів:

а) у початкових школах і I—IV класах неповних середніх і середніх шкіл для учителів, які не мають закінченої середньої освіти;

б) у V—VII класах неповних середніх і середніх шкіл — для вчителів російської, рідної й іноземних мов, літератури математики, фізики, хімії, географії, історії, Конституції СРСР природознавства, які мають тільки середню освіту, а також для вчителів малювання і креслення, які не мають закінченої середньої освіти.

10. Встановити для вчителів російської, рідної й іноземних мов, літератури й математики в V—X класах неповних середніх і середніх шкіл та для викладачів цих же предметів у педагогічних училищах додаткову оплату за перевірку письмових робіт учнів у розмірі 60 крб. на місяць.

11. Встановити, що викладацька робота директорів, завідувачів навчальної частини і військових керівників неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ не повинна перевищувати 2 годин на день.

Викладацьку роботу цих осіб оплачувати додатково до основного окладу за дійсною кількістю годин викладацької роботи з розрахунку ставки заробітної плати викладача відповідної категорії.

12. За виконання обов'язків класних керівників V—X класів неповних середніх і середніх шкіл встановити додаткову оплату поверх заробітної плати за уроки в таких розмірах: у Москві, Ленінграді, Києві, Харкові, Мінську, Баку, Тбілісі, Єревані, Ашхабаді, Ташкенті, Сталінабаді, Алма-Ата, Фрунзе, Каунасі, Ризі, Талліні, Петрозаводську, Кишиневі — 75 крб. на місяць, в інших містах, робітничих селищах і сільських місцевостях — 50 крб. на місяць.

13. Для завідувачів початкових шкіл встановлені цією постановою місячні ставки заробітної плати включають оплату 4 годин обов'язкової щоденної викладацької роботи. Завідувачі початкових шкіл, звільнені від викладацької роботи, оплачуються за цими ж місячними ставками.

14. Ставки заробітної плати в школах з спеціальним режимом (для розумово відсталих, глухонімих, сліпих та інших) обчислювати на 25% вище встановлених для вчителів відповідних масових шкіл.

15. Встановити збільшення ставок порівняно з прийнятими вище для педагогічних працівників таких місцевостей і районів:

а) на 20% — працюючим у Хатангському, Бодайбінському, і Кіренському районах Іркутської області, Якутській АРСР, Ханті-Мансійській національній окрузі Омської області, Євєнківській національній окрузі і Туруханському районі Красноярського краю;

б) на 50% — працюючим на островах Північного Льодовитого і Тихого океанів та прилеглих до них морів, у Мурманській області, Ненецькій національній окрузі Архангельської області, Печорській окрузі, Троїцько-Печорському й Удорському районах Комі АРСР, Ямало-Ненецькій національній окрузі Омської області, Таймирській національній окрузі

Красноярського краю, Камчатській, Нижнь-Амурській і Сахалінській областях, Північно-Евенському, Середнь-Канському і Ольському районах Хабаровського краю.

16. З виданням цієї постанови вважати, що втратили силу:

а) постанова Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 9 квітня 1936 р. «Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим шкільним працівникам»;

б) постанова Раднаркому СРСР від 19 травня 1936 р. «Про затвердження інструкції Наркомосвіти РРФСР про підвищення заробітної плати вчителям та іншим шкільним працівникам».

ПРО ПРИЙОМ ДІТЕЙ 7 РОКІВ ДО ШКОЛИ

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 8 вересня 1943 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

Запропонувати Раднаркомам союзних республік запровадити повсюдно з 1944/45 навчального року обов'язкове навчання дітей семирічного віку в початкових, неповних середніх і середніх школах.

ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ ШТАТНИХ СТАРШИХ ПІОНЕРВОЖАТИХ ПОЧАТКОВИХ, НЕПОВНИХ СЕРЕДНІХ І СЕРЕДНІХ ШКІЛ

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 5 жовтня 1943 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Підвищити з 1 серпня 1943 р. заробітну плату штатним старшим піонервожатим початкових, неповних середніх і середніх шкіл, встановивши для них такі ставки заробітної плати на місяць:

а) для штатних старших піонервожатих, які працюють у початкових школах:

Категорії працівників	Міста і робітничі селища			Сільські місцевості		
	Із стажем роботи					
	до 2 років	2—5 років	понад 5 років	до 2 років	2—5 років	понад 5 років
середньою педагогічною освітою	350	400	450	300	350	400
загальною середньою освітою	300	350	400	250	300	350

б) для штатних старших піонервожатих, які працюють у неповних середніх і середніх школах:

Категорії працівників	Міста і робітничі селища			Сільські місцевості		
	Із стажем роботи					
	до 2 років	2—5 років	понад 5 років	до 2 років	2—5 років	понад 5 років
З вищою освітою	450	500	550	400	450	500
Для тих, хто закінчив учительські інститути, та тих, що мають середню педагогічну освіту	400	450	500	350	400	450
З загальною середньою освітою	350	400	450	300	350	400

Примітка. Ставки заробітної плати для старших піонервожатих у містах Москві і Ленінграді обчислювати на 10% вище ставок, встановлених для піонервожатих відповідних шкіл.

2. Вчителям, які працюють за сполученням посад старшими піонервожатими в початкових, неповних середніх і середніх школах, встановити додаткову оплату поверх заробітної плати за уроки, в розмірі 50% відповідної ставки піонервожато-го.

3. Ставки заробітної плати штатних старших піонервожатих, які працюють у школах з особливим режимом (для розумово відсталих дітей, глухонімих, сліпих і т. ін.), вираховувати на 25% вище ставок, встановлених для піонервожатих відповідних масових шкіл.

4. Поширити пункт 15 постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. «Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим шкільним працівникам початкових і середніх шкіл» на штатних старших піонервожатих.

5. Встановити, що при переході штатних старших піонервожатих на викладацьку роботу стаж їх роботи зараховується при визначенні їм заробітної плати на посаді вчителя.

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ІНСТРУКЦІ НАРКОМОСУ УРСР
«ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ ВІКОМ
7 — 15 РОКІВ І ПРО ПОРЯДОК КОНТРОЛЮ ЗА
ВИКОНАННЯМ ЗАКОНУ ПРО ЗАГАЛЬНЕ ОBOB'ЯЗКОВЕ
НАВЧАННЯ».**

Постанова Ради Народних Комісарів Української РСР від 31 грудня 1943 р.

Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

1. Затвердити подану Наркоматом освіти УРСР інструкцію про організацію обліку дітей і підлітків, віком 7—15 років включно, і про порядок контролю за виконанням закону про загальне обов'язкове навчання (додаток № 1)

2. Зобов'язати виконкоми обласних Рад депутатів трудящих встановити суворий контроль за виконанням указаної інструкції виконкоми міських, районних, селищних і сільських Рад депутатів трудящих.

**ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ П'ЯТИБАЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ І ПОВЕДІНКИ УЧНІВ
В ПОЧАТКОВИХ, СЕМИРІЧНИХ І СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ.**

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 10 січня 1944 р.

З метою більш чіткої та точної оцінки успішності і поведінки учнів, підвищення вимог до якості їх знань, Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Прийняти пропозицію Наркомосу РРФСР про застосовану в школах словесної системи оцінок успішності та поведінки учнів—відмінно, добре, посередньо, погано і дуже погано—цифровою п'ятибальною системою 5, 4, 3, 2, 1.

2. Запровадити п'ятибальну систему оцінок успішності й поведінки учнів з 11 січня 1944 року.

**ПРО ПОРЯДОК ПОВЕРНЕННЯ ШКІЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ,
ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НЕ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ.**

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 5 березня 1944 р.

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Установити, що шкільні приміщення, які звільняються військовими частинами, госпіталями, підприємствами, установами та іншими організаціями, повинні повертатись в цілковитому порядку школам, у яких вони були тимчасово відібрані, для використання їх за прямим призначенням.

2. Заборонити військовим частинам, госпіталям, підприємствам, установам і всім іншим організаціям, що звільняють шкільні приміщення, вивозити з цих приміщень устаткування й майно, яке належить школам.

Установити, що при звільненні шкільних приміщень повинен складатись акт про передачу устаткування та майна, який підписується керівником організації, що звільняє приміщення, директором школи і представником відділу народної освіти.

3. Зобов'язати обл(край)виконкоми, раднарками автономних і союзних республік звільнити не пізніше 1 липня 1944 року всі шкільні приміщення, що використовуються не за призначенням без дозволу на те Раднаркому СРСР або ЦК ВКП(б), за винятком приміщень, зайнятих госпіталями.

4. Доручити Прокуратурі СРСР притягати до суворой відповідальності осіб, що порушують дану постанову.

ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ЗНАЧКА «ВІДМІННИК НАРОДНОЇ ОСВІТИ» В СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІКАХ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 8 квітня 1944 р.

Рада Народних Комісарів СРСР постановляє:

1. Дозволити наркомосам союзних республік установити значок «Відмінник народної освіти».

2. Доручити раднаркомам союзних республік затвердити положення про значок «Відмінник народної освіти», а також установити тираж щорічного випуску значка.

ПРО ЗАХОДИ ДО ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 21 червня 1944 р.

З метою поліпшення якості навчальної роботи в школі Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Встановити для учнів, що закінчують початкову та семирічну школу, обов'язкове складання випускних екзаменів, а для учнів, що закінчують середню школу, складання екзаменів на атестат зрілості.

Складання випускних екзаменів та екзамена на атестат зрілості запровадити з 1944/45 навчального року.

2. Для нагородження учнів середньої школи, що виявили при складанні екзаменів на атестат зрілості видатні успіхи і мають відмінну поведінку, встановити золоту та срібну медалі.

Золотою медаллю нагороджувати осіб, що мають відмінну поведінку й оцінки «5» з усіх предметів навчального плану середньої школи.

Срібною медаллю нагороджувати осіб, що мають відмінну поведінку, оцінку «5» з усіх предметів, з яких складали скзамени на атестат зрілості, та оцінку «4» не більш як з трьох інших предметів.

ПРО ПІДРУЧНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ УРСР.

Постанова Ради Народних Комісарів Української РСР і Центрального Комітету КП(б)У від 1 березня 1945 р.

Постанови партії та уряду про поліпшення навчально-виховної роботи в школі, запровадження навчання дітей з 7-річного віку вимагають значного поліпшення програм і підручників, у першу чергу для початкової школи, яка закладає основи знань і підготовляє учнів до дальшого навчання і практичної діяльності.

Підручники з української та російської мови для початкових шкіл УРСР, якими школи України користуються протягом останніх 6 років, не задовольняють зростаючих вимог до школи та не забезпечують знань учнів початкової школи.

Вони не дають учням встановлених програмою потрібних знань, не забезпечують поступового й планомірного зростання знань учнів з мови, а також не подають витриманої з наукового боку системи й послідовності викладу навчального матеріалу.

Мало в підручниках подано навчального текстового матеріалу, на якому виховується радянський патріотизм, повага та любов до праці, до соціалістичної власності, а також мало прищеплюються правила й норми суспільного життя, належна поведінка дітей у школі й поза школою.

Наша соціалістична Батьківщина, її багатства, її героїчне минуле й сучасне, яким пишається радянський народ, показані в підручниках недостатньо, а в багатьох випадках і не відповідно до віку дітей.

Оформлення підручників перебуває ще на низькому рівні і не забезпечує елементів естетичного виховання дітей.

Наркомат освіти УРСР не організував з авторами та авторськими колективами відповідної роботи по складанню підручників та їх удосконаленню; автори вживаних підруч-

виків мало використовували великий досвід у цій справі класиків педагогіки, зокрема досвід К. Д. Ушинського.

До роботи над підручниками не залучено достатньої кількості найдосвідченіших педагогів школи та наукових працівників.

Рада Народних Комісарів УРСР і Центральний Комітет КП(б)У постановляють:

1. Зобов'язати Наркомос УРСР (тов. Тичину):

а) Оголосити не пізніше 1 квітня цього року конкурс на складання нових підручників з української та російської мови для початкових шкіл УРСР, залучивши до участі в ньому як наукових працівників, так і найдосвідченіших учителів шкіл.

Встановити кінцевий строк подання рукописів нових підручників за конкурсом—1 січня 1946 року.

Всю роботу по виготовленню та друкуванню нових підручників організувати з таким розрахунком, щоб ці нові підручники використовувалися в усіх школах УРСР з початку 1946/47 навчального року.

б) У нових підручниках забезпечити наукову систему знань учнів відповідно до вікових особливостей дітей.

в) У підручниках з української та російської мови відбити в лексичному й стилістичному відношенні спорідненість двох братніх мов, широко використати для навчання дітей фольклорний матеріал, велику спадщину класичної української та російської літератури, а також твори видатних радянських письменників.

г) До 1 травня 1945 року переглянути навчальні програми в української та російської мови для початкових шкіл УРСР, за якими авторські колективи складатимуть нові підручники.

2. Дозволити Наркоматові освіти УРСР скликати в першій половині 1945 року науково-методичну конференцію найдосвідченіших передових учителів шкіл і наукових працівників по питанню виготовлення нових підручників з української та російської мови для початкових шкіл УРСР.

3. Поновити з 1 березня цього року діяльність науково-методичної Ради при Наркоматі освіти УРСР, яка повинна забезпечити наукову та методичну апробацію підручників перед затвердженням їх Народним Комісаріатом освіти УРСР.

4. Науково-дослідному інституту педагогіки (тов. Чаматі) організувати постійно діючу консультацію для авторів, які працюють над складанням нових підручників.

5. Наркомосвіти УРСР (тов. Тичині) створити умови для творчої роботи авторів по складанню підручників (допомога літературою, наукові відрядження, творчі відпустки і т. ін.).

6. Дозволити видавництву «Радянська школа» передбачити в своєму бюджеті на 1945 рік 1600 тис. крб. преміального фонду для авторських колективів та окремих авторів, роботи яких будуть визнані журі конкурсу за найкращі.

Встановити такий розмір премій для кожної назви підручника:

1	премія	100 000	крб.
2	„	60 000	„
3	„	40 000	„

7. Прийняти до відома заяву Наркома освіти УРСР тов. Тичини П. Г. про те, що в підручниках з української та російської мови, які будуть видруковані в 1945 році, основні хиби, зазначені в цій постанові, будуть виправлені.

ПРО ІНСПЕКТОРІВ ШКІЛ.

Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР від 9 квітня 1945 р.

З метою поліпшення контролю за навчанням і вихованням у школах Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

1. Збільшити кількість інспекторів шкіл у районних, міських, обласних, крайових відділах народної освіти, наркомосах автономних республік і наркомосах союзних республік, встановивши такі штати:

а) в районних, міських відділах народної освіти — 2 інспектори шкіл;

б) в обласних, крайових відділах народної освіти і наркомосах АРСР з розрахунку 1 інспектор шкіл на 3 райони;

в) в міських відділах народної освіти республіканської підлеглості з розрахунку 1 інспектор на 2 райони;

г) в наркомосах союзних республік з розрахунку 1 інспектор шкіл на 2—3 області, краї і автономні республіки.

2. Встановити, що інспекторами шкіл мають призначатись кращі вчителі, завідувачі і директори шкіл, які мають закінчену вищу педагогічну або університетську освіту, з стажем керівної і педагогічної роботи не менше 5 років для інспекторів районних відділів народної освіти, не менше 7 років для інспекторів обласних, крайових, міських відділів народ-

ної освіти і наркомосів АРСР та не менше 10 років для інспекторів наркомосів союзних республік.

Встановити, що інспектори шкіл призначаються народними комісарами освіти союзних республік.

3. Встановити з 1 квітня 1945 року такі ставки заробітної плати:

а) інспекторам шкіл районних, міських відділів народної освіти 700 крб. на місяць, із стажем інспекторської роботи понад 5 років — 800 крб.;

б) інспекторам шкіл обласних, крайових, міських відділів народної освіти (міст республіканської підлеглості) і наркомосів АРСР — 900 крб. на місяць, із стажем інспекторської роботи понад 5 років — 1000 крб.;

в) інспекторам шкіл наркомосів союзних республік — 1100 крб. на місяць, із стажем інспекторської роботи понад 5 років — 1200 крб.;

г) інспекторам шкіл, які мають звання заслуженого вчителя школи або вчений ступінь, ставки заробітної плати підвищуються на 100 крб. на місяць.

4. Встановити підвищення ставок в порівнянні з прийнятими в пункті 3 цієї постанови для інспекторів шкіл таких місцевостей і районів:

а) на 20% — тим, що працюють у Хатангському, Бодайбінському і Кіренському районах Іркутської області, Якутській АРСР, Ханти-Мансійській національній окрузі Тюменської області, Євенківській національній окрузі і Туруханському районі Красноярського краю;

б) на 50% — тим, що працюють на островах Північного Льодовитого і Тихого океанів і прилеглих до них морів, у Мурманській області, Ненецькій національній окрузі Архангельської області, Іжемському, Усть-Усинському, Усть-Цілемському, Кожвинському, Троїцько-Печорському і Удорському районах Комі АРСР, Ямало-Ненецькій національній окрузі Тюменської області, Таймирській національній окрузі Красноярського краю, Камчатській, Нижне-Амурській і Сахалінській областях, Північно-Євенському, Середне-Канському й Ольському районах Хабаровського краю.

5. Прирівняти інспекторів шкіл щодо розмірів чергової відпустки до вчителів.

6. Зобов'язати районні, обласні, крайові виконкоми і раднаркоми союзних і автономних республік забезпечити інспекторів шкіл для роз'їздів по школах транспортом і зимовим одягом.

7. Зобов'язати Наркомторг СРСР відпускати інспекторам шкіл районних, міських, обласних, крайових відділів нар-освіти і Наркомосу АРСР обіди, передбачені постановою Раднаркому СРСР від 17 вересня 1943 року, і інспекторам шкіл наркомосів союзних республік обіди за нормою літери «Б» з абонементом на сухий пайок.

8. Доручити раднаркомам союзних республік у місячний строк розглянути і затвердити положення про інспекторів шкіл.

ПРО ЗМІНИ В НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНАХ І ПРОГРАМАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА І—ІV КЛАСІВ СЕМИРІЧНОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ УРСР.

З постанови Ради Народних Комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У від 5 вересня 1945 р.

Рада Народних Комісарів УРСР та Центральний Комітет КП(б)У постановляють:

1.

2. Дозволити Народному комісаріату освіти УРСР запровадити з другого півріччя 1945/46 навчального року вивчення російської мови в школах з українською мовою навчання, і української—в школах з російською мовою навчання, починаючи з другого класу початкових, семирічних і середніх шкіл.

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ДОДАТКОВОГО (ОДИНАДЦЯТОГО) ПЕДАГОГІЧНОГО КЛАСУ ПРИ 6 ЖІНОЧИХ СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ.

З постанови Ради Народних Комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У від 13 вересня 1945 р.

У зв'язку з необхідністю збільшення кількості кваліфікованих учителів для початкових шкіл УРСР, РНК УРСР і ЦК КП(б)У постановляють:

1. Дозволити Наркомосу УРСР організувати в 1945/46 навчальному році при шести жіночих середніх школах додатковий (одинадцятий) педагогічний клас з кількістю учнів 25 осіб.

2. Прийом до педагогічного класу проводити без екзаменів, через відбір приймальною комісією дівчат, що успішно закінчили одну із середніх шкіл даного міста і виявили нахил до педагогічної роботи.

4. Зобов'язати Наркомос УРСР (т. Тичину) видавати перед початком навчання учням педагогічного класу середньої школи безплатно, в особисту власність, повний комплект підручників і навчальних посібників...

5. Установити, що учні педагогічного класу забезпечуються стипендією і продовольчим постачанням нарівні з учнями випускних класів педагогічних училищ, а при призначенні на працю одержують одноразову допомогу в розмірі $\frac{1}{3}$ річного заробітку вчителя початкової школи і комплект обмундирування...

6. Установити, що директор і завідувач навчальної частини школи з педагогічним класом повинні мати закінчену вищу педагогічну освіту і стаж педагогічної роботи не менше 10 років; викладачі додаткового педагогічного класу призначаються обласним (міським) відділом народної освіти з числа найбільш кваліфікованих педагогів, що працюють у середніх школах і педагогічних навчальних закладах і мають закінчену вищу освіту; класний вихователь призначається з викладачів, методистів, які добре знають особливості педагогічної роботи в початковій школі.

7. Установити директорам і завідувачам навчальної частини шкіл з додатковим педагогічним класом за керівництвом цим класом надбавку в розмірі 25% їх основної заробітної плати. Викладачів педагогічного класу щодо оплати праці порівняти до викладачів педагогічних училищ. Класному вихователю встановити оплату за керівництво класом в розмірі 100 карбованців на місяць.

8. Надаючи великого значення в справі підготовки кваліфікованих учителів початкових шкіл, РНК УРСР і ЦК КП(б)У пропонують обкомам і міськкомам КП(б)У, виконкомам обласних і міських Рад депутатів трудящих надати органам народної освіти всебічну допомогу в організації додаткових педагогічних класів при жіночих середніх школах і належної постановки в них навчальної і виховної роботи.

ПРО ПОКЛАДАННЯ НА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ.

З постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 28 листопада 1945 р.

Відповідно до постанови Раднаркому Союзу РСР від 26 жовтня 1945 року № 2746 Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

1. Встановити, що проведення фізичної підготовки учнів початкових шкіл УРСР з 1945/46 навчального року покладається на вчителів початкових шкіл.

2. Дозволити Наркоматові освіти УРСР в тих початкових школах, де вчитель не може провадити занять з фізичної підготовки учнів, призначити спеціальних викладачів фізичної підготовки з оплатою по 4 крб. 50 коп. за годину.

4. Оплату праці вчителів, які ведуть фізичну підготовку учнів, провадити:

а) за фактично дане число уроків — за ставками, встановленими постановою Раднаркому Союзу РСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 року «Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим працівникам початкових і середніх шкіл»;

б) за ведення позакласної роботи з фізичного виховання учнів початкових шкіл — в розмірі 30 крб. на місяць.

6. Згідно з пунктом 6 постанови РНК СРСР від 26 жовтня 1945 року № 2746 пункт 4 постанови Раднаркому Союзу РСР від 24 жовтня 1942 року № 1730 «Про військово-фізичну підготовку учнів початкових та I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл», вважається, що втратив силу.

ПРО ЗМІНУ ПУНКТУ 2 ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОЛОТУ ТА СРІБНУ МЕДАЛІ «ЗА ВІДМІННІ УСПІХИ ТА ЗРАЗКОВУ ПОВЕДІНКУ».

**Постанова Ради Народних Комісарів Союзу РСР
від 10 грудня 1945 р.**

Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляє:

Викласти пункт 2 Положення про золоту та срібну медалі «За відмінні успіхи та зразкову поведінку», затвердженого постановою Раднаркому СРСР від 30 травня 1945 р. № 1247. у такій редакції:

«2. Срібною медаллю — «За відмінні успіхи та зразкову поведінку» нагороджуються особи, які виявили при складанні екзаменів на атестат зрілості великі успіхи, мають відмінну поведінку й оцінку «5» з усіх основних предметів навчального плану, крім трьох, оцінка за які повинна бути не нижча «4». До числа цих трьох предметів не можуть входити рідна мова та література».

ПРО ПОЛІПШЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СЕМИРІЧНИХ І СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ УРСР.

В Раді Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У¹.

Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У прийняли постанову «Про поліпшення вивчення іноземних мов у семирічних і середніх школах УРСР».

Постановою зобов'язано Міністерство освіти УРСР збільшити за навчальним планом кількість годин на вивчення іноземних мов у семирічних і середніх школах та з наступного 1946/47 навчального року запровадити вивчення англійської і французької мов, починаючи з III класів, в 135 семирічних і середніх школах обласних центрів.

В містах Києві, Харкові та Одесі організуються чоловічі середні школи-інтернати з англійською мовою навчання для обдарованих дітей, переважно сиріт, батьки яких загинули на фронтах Вітчизняної війни.

Виконкоми обласних Рад депутатів трудящих, обкоми КП(б)У Харківської й Одеської областей та виконком Київської міської Ради депутатів трудящих і Київський обком КП(б)У зобов'язано до 15 липня 1946 року забезпечити розміщенням середні школи-інтернати.

Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У затвердили план перепідготовки вчителів іноземних мов шкіл УРСР на курсах при Київському, Дніпропетровському, Чернівецькому, Львівському і Харківському університетах, при Одеському і Харківському педагогічних інститутах іноземних мов.

Міністерство освіти УРСР зобов'язано організувати при обласних і міських інститутах удосконалення кваліфікації вчителів постійно діючі семінари для викладачів іноземних мов, а також організувати вивчення іноземних мов директорами та завідувачами навчальних частин середніх шкіл, інспекторами обласних, міських відділів народної освіти і Міністерства освіти.

Міністерство фінансів УРСР зобов'язано профінансувати Міністерству освіти УРСР видатки на утримання і обладнання середніх шкіл-інтернатів, додаткову оплату вчителів, що викладатимуть іноземні мови в III—IV класах, та на перепідготовку вчителів іноземних мов.

Рада Міністрів УРСР та ЦК КП(б)У дозволили Міністерству освіти УРСР та Міністерству фінансів УРСР сплачувати

¹ Опубліковано в газеті «Радянська Україна» від 9 травня 1946 р.

зарплату в розмірі однієї ставки учителям англійської і французької мов шкіл сільських місцевостей, які мають навантаження менше установленої норми годин на одну ставку і яких не можна завантажити роботою в даній школі.

Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У зобов'язали Міністерство освіти УРСР встановити систематичний контроль за станом викладання іноземних мов у семирічних і середніх школах та широко популяризувати кращий досвід роботи окремих учителів іноземних мов.

ПРО УЧАСТЬ ТРУДЯЩИХ У ВІДБУДОВІ ТА ПІДГОТОВЦІ ШКІЛ УРСР ДО НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ.

У Раді Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У¹.

У своїй постанові Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У відзначили, що проведений 26 травня ц. р. тоудящими Житомирської області недільник по відбудові і підготовці шкіл до наступного навчального року, в якому взяли участь 293 798 колгоспників, робітників і інтелігенції, є проявом всенародного піклування про радянську школу і наших дітей.

Трудящі Житомирщини протягом недільника високоякісно відремонтували школи області, квартири вчителів, завезли для шкіл і учителів паливо, впорядкували шкільні садиби, побудували спортивні майданчики без особливих витрат державних коштів і фондів матеріалів.

Схвалюючи патріотичний почин трудящих Житомирської області у відбудові шкіл та підготовці їх до нового 1946/47 навчального року, Рада Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У постановили:

1. Зобов'язати обкоми, міськкоми і райкоми КП(б)У, виконками обласних, міських і районних Рад депутатів трудящих, центральні республіканські комітети профспілок України, ЦК ЛКСМУ, обкоми, міськкоми і райкоми ЛКСМУ, Міністерство освіти УРСР, наслідуючи почин житомирців, широко організувати на місцях соціалістичне змагання трудящих міста і села за кращу відбудову та підготовку шкіл УРСР до нового навчального року — першого року нової Сталінської п'ятирічки.

2. Зобов'язати редакції республіканських газет «Радянська Україна», «Правда України», «Молодь України»,

¹ Опубліковано в газеті «Радянська Освіта» від 6 червня 1946 р.

«Сталинское племя», «Радянська освіта» та редакції обласних газет всебічно висвітлювати питання відбудови та підготовки шкіл до нового навчального року.

ПРО ВІДМІНУ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЮНАКІВ І ДІВЧАТ V—VII КЛАСІВ, ДІВЧАТ VIII—X КЛАСІВ І ПРО ЗМІНУ ПРОГРАМ ДОПРИЗОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ VIII—X КЛАСІВ.

Постанова Ради Міністрів УРСР від 22 серпня 1946 р.

На виконання постанови Ради Міністрів СРСР від 13 серпня 1946 року № 1771 «Про відміну військової підготовки учнів юнаків і дівчат V—VII класів, дівчат VIII—X класів і про зміну програм допризовної військової підготовки учнів VIII—X класів» Рада Міністрів Української РСР постановляє:

1. Відмінити з 1 вересня 1946 року:

а) військову підготовку учнів юнаків і дівчат V—VII класів семирічних і середніх шкіл, залишивши фізичну підготовку в кількості 198 годин по 2 години на тиждень у кожному класі;

б) військову підготовку учнів дівчат VIII—X класів середніх шкіл, залишивши фізичну підготовку в кількості 99 годин по 1 годині на тиждень у кожному класі.

2. Ввести з 1 вересня 1946 року нові програми допризовної військової і фізичної підготовки учнів юнаків VIII—X класів середніх шкіл, передбачивши для проходження цих програм 2 години на тиждень у кожному класі, а всього 198 годин. Крім того, передбачити в програмах проведення 20-денних зборів у літні канікули учнів IX класів (17 учбових днів по 6 годин на день, разом 102 години).

3. Затвердити подані Міністерством освіти УРСР навчальні плани для шкіл УРСР на 1946/47 навчальний рік, згідно з додатками №№ 1, 2.

4. Зобов'язати Міністра освіти УРСР т. Тичину видрукувати та надіслати до шкіл УРСР нові програми допризовної і фізичної підготовки учнів юнаків VIII—X класів.

5. Ліквідувати з 1 вересня 1946 року по всіх семирічних школах посади військових керівників, ввівши натомість посади керівників фізичної підготовки, зберігши для них тепер діючу оплату військових керівників шкіл.

ПРО ПЕРЕКРУЧЕННЯ І ПОМИЛКИ У ВИСВІТЛЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В «НАРИСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ».

З постанови Центрального Комітету КП(б)У від 24 серпня 1946 р.

На початку 1946 року вийшов з друку «Нарис історії української літератури», виданий Інститутом мови і літератури Академії наук УРСР під редакцією члена-кореспондента Академії наук УРСР С. І. Маслова і кандидата філологічних наук Є. П. Кирилюка, автори «Нарису» Плісецький М. Н., Ткаченко М. М., Маслов С. І., Кирилюк Є. П., Пільгук І. І. і Шаховський С. М.

ЦК КП(б)У відзначає, що автори «Нарису» перекрутили марксистсько-ленінське розуміння історії української літератури і подали її в буржуазно-націоналістичному дусі.

Історія української літератури висвітлюється в «Нарисі» поза зв'язком з боротьбою класів, як процес ізольований від дії боротьби. Автори «Нарису» ігнорують класову боротьбу, як основний закон розвитку класового суспільства, і замість цього надають вирішальну роль у розвитку творчості письменників національному моментові.

Всупереч лєнінській вказівці про те, що «є дві національні культури в кожній національній культурі», в «Нарисі» затушовується різниця і суперечність між реакційними і прогресивними течіями в літературі і розвивається «теорія єдиного потоку» в українській літературі. Тим самим в «Нарисі» протаскується теорія про безкласовість і безбуржуазність українського народу в минулому, яка становить суть буржуазно-націоналістичної концепції «школи» М. Грушевського.

Автори «Нарису», у відповідності з схемою М. Грушевського та його теорією про «виключність» українського народу, ігнорують спільність походження, єдність і взаємодіяння в історичному розвитку російського і українського народів, їх мови і культури. Тому в «Нарисі» історія української літератури не показана у взаємозв'язку з іншими спорідненими літературами, особливо з російською літературою.

Культура і література Київської Русі подані в «Нарисі» як тільки українські, всупереч науковим положенням, що розглядають Київську Русь, як спільне джерело культур трьох східнослов'янських народів: російського, українського і білоруського.

В «Нарисі» не показано великого і плідного впливу російської культури і літератури на розвиток української культури і літератури, замовчується їх зв'язок, перебільшується вплив західноєвропейських літератур.

Автори «Нарису» затушували боротьбу між прогресивним і реакційним напрямом в літературі, не піддали критиці політичні погляди ліберальної течії в українській літературі (П. Куліш, Б. Грінченко та ін.), вихваляючи буржуазно-націоналістичних письменників початку ХХ століття (Олесь), діячів контрреволюційної Центральної ради та директорії (В. Винниченко, І. Стешенко), принизили роль і значення революційно-демократичної течії в українській літературі (Шевченко, Леся Українка, Франко, Коцюбинський та ін.).

В «Нарисі» не знайшов правильного відображення вплив на українську літературу руху декабристів, діяльності Бєлінського, Чернишевського, Добролюбова, великого пролетарського письменника Горького, ігнорується такий вирішальний фактор у формуванні нової соціалістичної ідеології, як розвиток марксизму в Росії і роль партії більшовиків.

В розділі «Українська радянська література» не показано відображення в літературі боротьби партії і радянського народу за перемогу соціалістичного ладу в нашій країні, не показана роль літератури в формуванні соціалістичного світогляду радянських людей.

В цьому ж розділі не показана боротьба партії більшовиків проти ворогів народу — троцькістів, бухаринців, а також проти українських буржуазних націоналістів—шумськістів, хвильовістів, скрипниківців, які намагалися використати літературу, як один із засобів відриву українського народу від великого російського народу і перетворення Радянської України в колонію німецького імперіалізму.

Перекручення й помилки, допущені в «Нарисі історії української літератури», об'єктивно допомагають найлютішим ворогам народу—українсько-німецьким націоналістам.

Поява такого шкідливого «Нарису» не зустріла належної відсічі з боку наукових установ і Спілки радянських письменників України.

Президія Спілки радянських письменників України і, зокрема, її голова тов. Рильський М. не вжили ніяких заходів, щоб вчасно засудити в пресі і на зборах письменників проникнення чужих радянській літературі тенденцій.

Партійні організації Інституту літератури Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України ліберально, по-примиренському поставились до оцінки перекручень і помилок, допущених в «Нарисі історії української літератури».

На партійних зборах не було дано належної відсічі авторам—членам партії Кирилюкові, Плісецькому і Шаховському, які не тільки не визнали і не розкритикували допущених перекручень та помилок, а навіть захищали в своїх виступах ряд шкідливих тверджень.

Це говорить про те, що партійні організації Інституту літератури Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України послабили боротьбу на ідеологічному фронті, а в деяких комуністів, що працюють у галузі культури і мистецтва, притупилась політична пильність. Вихід у світ «Нарису історії української літератури» свідчить про наявність серйозних хиб у роботі Інституту літератури Академії наук УРСР. В інституті нема більшовицької критики хиб і помилок у наукових працях.

Рукопис «Нарису історії української літератури» на вечній Раді Інституту літератури Академії наук УРСР не обговорювався, а загальне рецензування було доручено проф. Дорошкевичу, який сам поділяв і захищав буржуазно-націоналістичні погляди.

ЦК КП(б)У вважає, що зазначені перекручення і помилки стали можливими тому, що частина істориків і літераторів ще не переборола впливу буржуазно-націоналістичної «школи» Грушевського, а партійні організації інститутів історії і літератури АН УРСР зовсім недостатньо орієнтують наукові кадри на боротьбу за чистоту марксистсько-ленінської теорії, проти спроб відродити буржуазно-націоналістичні погляди в питаннях історії і літератури України.

Управління пропаганди ЦК КП(б)У не забезпечило належного контролю за роботою Інституту літератури АН УРСР і Спілки радянських письменників України.

ЦК КП(б)У постановляє:

1. Засудити перекручення і помилки, припущені в «Нарисі історії української літератури» Кирилюком, Шаховським, Плісецьким, Масловим, Пільгуком і Ткаченком, які через «Нарис» пропагують буржуазно-націоналістичні погляди в питаннях історії і літератури.

2. Доручити Управлінню пропаганди і агітації ЦК КП(б)У розгорнути в пресі і на зборах учених, письменників,

діячів мистецтва, викладачів вищих і середніх шкіл критику буржуазно-націоналістичних перекирчень і помилок, допущених в «Нарисі історії української літератури».

Зобов'язати Управління пропаганди і агітації ЦК КП(б)У посилити боротьбу проти всяких проявів ворожої буржуазно-націоналістичної ідеології, піддати критиці буржуазно-націоналістичні перекирчення історії української літератури Грушевським і його «школою».

3. Вказати бюро партійних організацій Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України на їх ліберальне ставлення до перекирчень і помилок, допущених в «Нарисі історії української літератури», і запропонувати їм обговорити це рішення на партзборах.

4. Запропонувати партійним організаціям Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України посилити роботу, щодо опанування марксистсько-ленінської методології науковими працівниками Академії наук УРСР і письменниками, розгорнути принципову, більшовицьку критику і самокритику в установах Академії наук УРСР і Спілки радянських письменників України з тим, щоб запобігти надалі виходові з друку недоброякісних праць.

5. Доручити Управлінню кадрів ЦК КП(б)У, Управлінню пропаганди і агітації ЦК КП(б)У та Президії Академії наук УРСР розробити заходи щодо поліпшення роботи Інституту літератури Академії наук УРСР і зміцнення його кадрів.

ПРО ЗАХОДИ ДО ДАЛЬШОГО ПОЛІПШЕННЯ РОБОТИ ШКІЛ УРСР.

У Центральному Комітеті КП(б)У:

Цими днями Центральний Комітет КП(б)У прийняв постанову «Про заходи до дальшого поліпшення роботи шкіл Української РСР».

ЦК КП(б)У відзначив, що партійні і радянські організації Української РСР, виконуючи рішення партії і уряду про школу, добилися значних успіхів у справі відбудови і зміцнення початкових, семирічних і середніх шкіл республіки. Створені необхідні умови для цілковитого здійснення закону про загальне навчання і нормального ведення навчально-виховного процесу в школі. Шкільна сітка в 1946/1947 навчальному році зросла до 28 703 початкових, семирічних і середніх шкіл, в

Опубліковано в газеті «Радянська Україна» від 13 листопада 1946 р.

ких навчається 5650,3 тис. учнів, поліпшилося постачання учням підручників, зошитів та шкільно-письмового приладдя.

Все це позитивно позначилося на якості навчання і вихованні учнів, на рості їх письменності, на зміцненні дисципліни і порядку в школі.

Поряд з цим ЦК КП(б)У відзначив у роботі шкіл істотні недоліки.

Закон про загальне обов'язкове навчання дітей з 7-річного віку в ряді областей здійснюється незадовільно, має місце відсів учнів із шкіл.

Урок—основна форма організації навчальної і виховної роботи в школі—проводиться в багатьох школах ще на низькому ідейно-політичному і науковому рівні. Викладання хвибує на аполітичність, формалізм, недостатність, наочності; слабо використовуються лабораторно-практичні роботи та екскурсії, часто викладання зводиться до простого викладу фактів, без належного їх аналізу й узагальнення. В школі мало привчають учнів до самостійної роботи над підручником і книгою.

Виховна робота багатьма вчителями проводиться відірвано від навчальної роботи, без зв'язку з життям і дійсними потребами дитячого колективу.

Багато вчителів формально підходять до впровадження «Правил для учнів», не розкривають їх глибокого змісту, не застосовують різних форм і методів для прищеплення учням необхідних навичок поведінки. В переважній більшості шкіл виконання «Правил для учнів» або перетворилося на порожню формальність, або про них цілком забули.

Піонерські організації в багатьох випадках не дістають належного керівництва з боку комсомольських організацій та школи і працюють погано.

ЦК КП(б)У вказав, що ці недоліки є результатом незадовільного керівництва роботою шкіл з боку Міністерства освіти УРСР і відділів народної освіти.

Міністерство освіти УРСР по суті не займалося створенням високоякісних підручників і програм, які відповідають сучасним вимогам радянської школи. Добір і апробація їх передоручались малокваліфікованим особам, а іноді особам, які не заслуговують політичного довір'я. Внаслідок цього видавництво «Радянська школа» випустило ряд підручників з великими ідеологічними перекрученнями і низького наукового рівня. Так, в підручниках з української літератури для 8 і 9 класів середньої школи у висвітленні історії української лі-

тератури і культури допущені буржуазно-націоналістичні перекручення. В хрестоматіях української літератури і книгах для читання в перших і третіх класах є хиби й помилки педагогічного і методичного характеру.

Науково-дослідні інститути педагогіки і психології, газета «Радянська освіта» і журнал «Радянська школа» не вивчають, не узагальнюють і не пропагують досвіду роботи кращих учителів і шкіл, мало подають методичної допомоги вчителю в справі навчання і виховання дітей.

Шкільна інспектура Міністерства освіти і відділів народної освіти не підвищує своєї кваліфікації, часто використовується не за призначенням і через те не забезпечує належного державного контролю і допомоги в роботі школи і вчителя.

ЦК КП(б)У відзначив, що Управління в справах поліграфії і видавництва при Раді Міністрів УРСР систематично не забезпечує своєчасного випуску підручників. Технічне і художнє оформлення видаваних підручників має серйозні хиби, багато друкарських помилок, погана приправка текстів, нечіткі і схематичні ілюстрації, недоброякісне брошурування, оправа тощо.

ЦК КП(б)У відзначає, що, незважаючи на те, що у цьому році звільнено для потреб шкіл 686 колишніх шкільних приміщень, виконкоми обласних Рад депутатів трудящих повністю ще не виконали рішення уряду УРСР і ЦК КП(б)У про повернення всіх шкільних приміщень, використовуваних не за призначенням.

У той час, коли ряд областей (Житомирська, Тернопільська та ін.) повністю забезпечили школи паливом, у значній частині областей у школи паливо й досі не завезене.

Міністерства місцевої і лісової промисловості УРСР, Укоопромлісспілка та інші організації незадовільно виконують свої обов'язки щодо забезпечення шкіл усім необхідним. Ряд підприємств дає школам недоброякісну продукцію: шкільні парти, що їх виробляє артіль «Мебляр» Київської лісопромспілки, учнівські ручки виробництва Мотовилівської артілі Київської обллісопромспілки, учнівські циркулі випуску Одеського райпромкомбінату, шкільні лінійки Львівської артілі «Нова зоря», акварельні фарби Кіровоградської артілі Укоопіради та ін.

Укркнигокультторг і особливо Укоопкультторг не забезпечили своєчасне і рівномірне завезення в школи підручників, зошитів та шкільно-письмового приладдя.

Центральний Комітет КП(б)У зобов'язав Міністерство освіти УРСР і обласні відділи народної освіти:

а) рішуче поліпшити якість навчання і виховання дітей, встановити суворий і систематичний контроль за роботою шкіл, широко висвітлювати в пресі роботу шкіл, ідейно-політичний зміст викладання;

б) звернути особливу увагу на систематичне підвищення ідейно-політичного рівня, наукової та методичної кваліфікації вчителів і працівників відділів народної освіти. Для цього необхідно проводити курси, семінари, обмін досвідом роботи кращих учителів та інспекторів шкіл, видавати інструктивно-методичні листи і методрозробки, охопивши цими заходами в першу чергу вчителів історії, Конституції, мови, літератури та географії.

Систематично публікувати в журналі «Радянська школа» і газеті «Радянська освіта» статті та інші матеріали на допомогу вчителям у питаннях підвищення ідейного і наукового рівня викладання окремих дисциплін;

в) охопити заочним навчанням усіх учителів, які не мають вищої освіти;

г) всемірно зміцнювати порядок і дисципліну в школі, повсякденно організуючи роботу щодо впровадження і здійснення «Правил для учнів». Негайно відновити учнівські організації в школах (учкоми) та активізувати їх роботу. Впорядкувати забезпечення учнів шкільно-письмовим приладдям (зошити, ручки, чорнильниці, чорнило тощо).

Державне видавництво політичної літератури і видавництво «Радянська школа» зобов'язані видати в 1947 році «Бібліотеку вчителя».

ЦК КП(б)У зобов'язав обкоми, міськкоми і райкоми КП(б)У:

а) докорінно поліпшити роботу в справі марксистсько-ленінської освіти вчителів, систематично проводити для них лекції, доповіді, організувати вивчення вчителями самостійно, а також у семінарах і гуртках «Короткого курсу історії ВКП(б)», творів Леніна і Сталіна;

б) всемірно залучати громадськість, особливо батьків, до подання допомоги вчителям і школі у підвищенні якості навчально-виховної роботи серед учнів, в організаційному і господарському зміцненні школи;

в) ЦК КП(б)У зобов'язав ЦК ЛКСМУ поліпшити керівництво роботою комсомольських організацій шкіл, до 1 груд-

ня 1946 року укомплектувати склад піонервожатих середніх і семирічних шкіл кращими комсомольцями, підготовленими для роботи з дітьми.

Міністерство освіти УРСР і видавництво «Радянська школа» зобов'язані:

а) до 1 січня 1947 року переглянути підручники з української мови і літератури, що вийшли з друку, усунути допущені в них ідеологічні перекручення і методичні помилки і підготувати їх до перевидання в 1947 р.;

б) створити навколо видавництва групу висококваліфікованих авторів і рецензентів, забезпечивши необхідні умови для їх творчої роботи;

в) з метою створення високоякісних стабільних підручників з української мови і літератури для 5—10 класів, провести в 1947 р. на ці підручники конкурс.

Виконкомам обласних Рад депутатів трудящих запропоновано:

а) повністю забезпечити здійснення Закону про загальне обов'язкове навчання дітей з семирічного віку; організувати матеріальну допомогу учням, які її потребують, особливо дітям-сиротам, не допускати відсіву учнів із шкіл;

б) до 20 листопада 1946 року звільнити шкільні приміщення, що використовуються не за призначенням. Винних у необгрунтованій затримці звільнення шкільних приміщень притягати до відповідальності;

в) під особисту відповідальність голів виконкомів обласних Рад депутатів трудящих перевірити забезпеченість паливом кожної школи і постачити школам паливо на весь опалювальний сезон.

ЦК КП(б)У звернув увагу керівників Міністерства місцевої промисловості УРСР, Міністерства меблевої промисловості і столярних виробів УРСР, Укоопромлісспілки—на необхідність обов'язкового виконання державного плану виробництва шкільних меблів і шкільно-письмового приладдя, попередивши, що винні у зриві виконання плану будуть притягнуті до суворої відповідальності.

ЦК КП(б)У зобов'язав Держплан УРСР внести до народногосподарського плану IV кварталу 1946 року і плану 1947 року виготовлення шкільно-письмових виробів, шкільних меблів, а також дитячого взуття і одягу за встановленими Міністерством освіти УРСР стандартними типами і зразками,

як, обов'язкову номенклатуру виробничої програми міністерств і відомств УРСР.

ЦК КП(б)У зобов'язав начальника Управління поліграфії і видавництва при Раді Міністрів УРСР тов. Рудого негайно усунути причини, які породжують випуск бракованих підручників, організувати ретельний технічний контроль за продукцією, що її випускають, забезпечити виконання річного плану випуску підручників і методичної літератури.

Міністерство легкої промисловості УРСР зобов'язане організувати дитячі відділи при існуючих ательє індивідуального пошиття одягу і взуття.

Міністерству освіти УРСР дозволено скликати в м. Києві 25 листопада 1946 року нараду республіканського активу працівників освіти.

ПРО ЗАХОДИ ДО ПОЛІПШЕННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ.

У Центральному Комітеті КП(б)У¹.

Центральний Комітет КП(б)У прийняв постанову «Про заходи до поліпшення позашкільної роботи з дітьми».

В постанові відзначається, що позашкільна робота з дітьми на Україні провадиться ще на недостатньому ідейно-політичному рівні, не завжди підпорядкована навчальним і виховним цілям школи і охоплює малу кількість учнів. Відділи народної освіти і комсомольські організації не використовують усіх можливостей для розгортання масової, змістовної і різноманітної позашкільної роботи з дітьми.

Позашкільні заклади (палаци піонерів, дитячі клуби, станції та ін.) працюють незадовільно, не наближують своєї роботи до місць, де провадять діти своє дозвілля, не укомплектовані повністю підготовленими кадрами. Зміст і форми їх роботи часто не відповідають інтересам, запитам і віку дітей, мало сприяють розвитку в учнів прагнення до науки, знань і умінь.

Міністерство освіти УРСР та ЦК ЛКСМУ не здійснюють постійного керівництва позашкільною роботою, примирилися з наявністю серйозних помилок і недоліків у ній, не займаються питаннями ідейного змісту, художньої якості репертуару дитячої самодіяльності.

¹ Опубліковано в газеті «Радянська освіта» від 22 листопада 1946 р.

Комітети в справах мистецтв, культосвітніх установ, фізкультури і спорту при Раді Міністрів, Міністерство кінематографії УРСР та їх органи на місцях самоусунулись від роботи з дітьми, внаслідок чого в театрах, клубах, парках, палацах культури, бібліотеках, стадіонах та інших культосвітніх закладах мало проводиться заходів по обслуговуванню дітей.

Центральні, республіканські, обласні та фабрично-заводські комітети профспілок недостатньо проявляють турбот про позашкільні заклади, не залучають робітників, інженерно-технічний персонал і службовців на допомогу школам і позашкільним закладам в організації позашкільної роботи.

Місцеві Ради депутатів трудящих не приділяють належної уваги зміцненню матеріальної бази позашкільних закладів і тому переважна більшість з них не має відповідних приміщень, не забезпечені меблями, навчальним обладнанням і не підготовлена до зими.

ЦК КП(б)У констатував, що партійні організації на місцях мало вникають у зміст роботи позашкільних закладів не допомагають їм, не займаються добром, розстановкою та ідейно-політичним вихованням кадрів цих установ.

Центральний Комітет КП(б)У указав Міністерству освіти УРСР і ЦК ЛКСМУ на незадовільне керівництво ними позашкільною роботою серед дітей і зобов'язав Міністерство освіти, ЦК ЛКСМУ, обласні, міські і районні відділи народної освіти, обкоми, міськкоми і райкоми ЛКСМУ:

а) докорінно поліпшити керівництво позашкільною роботою, забезпечити проведення її на високому ідейному рівні і спрямувати на допомогу школі у піднесенні навчання і комуністичного виховання дітей;

б) широко розгорнути ознайомлення дітей з багатствами Великого Радянського Союзу, з славною історією нашої Вітчизни. Цікаво і змістовно проводити резолюційні свята, піонерські збори, вечори, літературні та наукові читання, зустрічі із знатними людьми нашої країни;

в) при всіх середніх і семирічних школах створити читальні, клуби вихідного дня, спортивні та ігрові майданчики;

г) всебічно поширювати при школах і позашкільних закладах учнівські гуртки: предметні, технічні, натуралістичні, ручної праці, художньої самодіяльності, фізкультурні, шашково-шахові;

д) наблизити проведення позашкільної роботи до місць, де провадять своє дозвілля піонери і школярі, розгорнувши мережу фізкультурних та ігрових майданчиків. Створити для дітей взимку ковзанки, гірки, лижні бази, а влітку—басейни, пляжі, організувати військовізовані ігри, туристичні походи, спортивні змагання тощо;

е) до 1 січня 1947 року укомплектувати позашкільні заклади відповідними кадрами за рахунок «кращих педагогів та комсомольців, підготовлених до роботи з дітьми.

Міністерству освіти запропоновано спільно з ЦК ЛКСМУ, Комітетом у справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР, Міністерством кінематографії УРСР, Радіокомітетом при Раді Міністрів УРСР та Головреперткомом переглянути на протязі листопада—грудня 1946 року репертуар п'єс, пісень і радіопередач для дітей.

Комітет у справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР зобов'язано створити високої ідейної і художньої цінності дитячий репертуар для республіканських, обласних і пересувних театрів та філармоній. Щорічно вносити в репертуарний план театрів підготовку не менше двох спеціальних п'єс для дітей та забезпечити їх постановку. Організувати для дітей міст не менше одного разу на тиждень спеціальні дні вистави, концерти та лекції з музики.

До 1 травня 1947 р. відновити діяльність театру юного глядача в м. Києві.

Міністерству освіти УРСР і ЦК ЛКСМУ спільно з Комітетом у справах мистецтв при Раді Міністрів УРСР та спілкою радянських письменників України дозволено організувати в 1946—1947 рр. республіканський конкурс на кращу п'єсу для дітей.

ЦК КП(б)У зобов'язав Міністерство кінематографії УРСР докорінно поліпшити кінообслуговування дітей — систематично організувати в усіх кінотеатрах та під час перебування кінопересувки на селі спеціальні дитячі кіносеанси. Виділити кінопересувки для демонстрування фільмів безпосередньо в школах та позашкільних закладах обласних центрів та міст обласного підпорядкування, забезпечити випуск Київської студії «Кінохроніка» щорічно не менше 4-х дитячих кіножурналів типу «Пионерія».

Уповноваженому Міністерства зв'язку СРСР по УРСР запропоновано до 30 квітня 1947 р. радіофікувати в містах та районних центрах середні школи, дитячі будинки, дитячі бі-

бліотеки, піонерські клуби, палаци піонерів, обласні, районні та міські дитячі станції.

ЦК КП(б)У зобов'язав Комітет у справах фізкультури і спорту при Раді Міністрів УРСР виділити спеціальні дні для безплатного обслуговування піонерів і школярів стадіонами, спортзалами та іншими спортивними базами з участю кращих майстрів спорту. Організувати шефство добровільних спортивних товариств над позашкільними дитячими закладами для допомоги їм у розгортанні масової фізкультурної роботи. При розподілі спортивного інвентаря та одягу 30% виділяти для шкіл, дитячих будинків та позашкільних закладів.

Центральну Раду Тсоавіахіму зобов'язано сприяти широкому розгортанню в школах і позашкільних дитячих закладах радіоаматорства, авіамоделізму, військового зв'язку, голубоводства, собаководства та забезпечити в першу чергу позашкільні заклади і середні школи авіапошилками, радіодеталлями, апаратурою і різними інструктивними матеріалами.

ЦК КП(б)У зобов'язав уповноваженого ВЦРПС по Україні, центральні і республіканські комітети профспілок організувати шефство профспілкових організацій, підприємств та установ над клубними кімнатами при школах, дитячими кімнатами при домоуправліннях, позашкільними дитячими закладами з метою надання їм допомоги в роботі. При всіх клубах, палатах культури систематично проводити роботу по культурному обслуговуванню дітей.

Виконкоми обласних, міських і районних Рад депутатів трудящих зобов'язані забезпечити ремонт та обладнання приміщень, палаців і клубів, дитячих технічних, натуралістичних та екскурсійних станцій. Повернути органам народної освіти до 1 січня 1947 р. приміщення, які належали позашкільним закладам і зараз використовуються не за призначенням. Надати в найближчий час відповідні приміщення позашкільним закладам, які їх не мають.

ЦК КП(б)У затвердив заходи по матеріально-технічному обладнанню дитячих майданів у парках і скверах міст УРСР та позашкільних дитячих установ.

Центральний Комітет КП(б)У звернув увагу партійних організацій на те, що позашкільна робота з піонерами та школярами є важливою складовою частиною комуністичного виховання дітей, яка потребує щоденного керівництва і всебічної допомоги від партійних організацій.

**ПРО ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПОСТАНОВИ РНК УРСР
ВІД 8 ЖОВТНЯ 1940 Р. № 1339 «ПРО ПІЛЬГИ ДЕЯКИМ
КАТЕГОРІЯМ ПЕДАГОГІЧНИХ, МЕДИЧНИХ,
ВЕТЕРИНАРНИХ І ЗООТЕХНІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ».**

З Інструкції НКФінансів, НКОсвіти, Наркомату охорони здоров'я і Наркомату соціального забезпечення УРСР від 2 червня 1941 р.

1. Відповідно до постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 8 жовтня 1940 року «Про пільги деяким категоріям педагогічних, медичних, ветеринарних і зоотехнічних працівників» правом на одержання безплатної квартири з опаленням і освітленням користуються такі категорії працівників, які працюють в установах місцевої і республіканської підлеглості, розташовані:

б) на території сільських і селищних Рад депутатів трудящих:

1) педагогічні працівники початкових, неповних середніх і середніх шкіл та шкіл підлітків (директори й завідувачі шкіл, завідувачі навчальної частини, вчителі, піонервожаті й військові керівники);

2) педагогічно-інструкторський і вихователський персонал дитячих будинків та спеціальних дитячих закладів інтернатного типу — шкіл-інтернатів для дітей сліпих, глухонімих, розумово відсталих, важко виховуваних, калік і хворих (завідувачі дитячих будинків, директори шкіл-інтернатів, завідувачі навчальної і виховної частини, вчителі внутрішніх шкіл, вихователі, піонервожаті та інструктори виробничого навчання);

3) педагогічно-вихователський персонал стаціонарних дитячих садків (завідувачі дитячих садків, завідувачі педагогічної частини й вихователі);

4) інспектори початкових, неповних середніх і середніх шкіл районних відділів народної освіти;

а) на території сільських, селищних і міських Рад депутатів трудящих:

1) педагогічно-інструкторський і вихователський персонал трудових колоній для неповнолітніх та приймачів-розподільників Народного Комісаріату Внутрішніх Справ УРСР (завідувачі педагогічної і виховної частини, старші вихователі, вихователі, нічні чергові вихователі, завідувачі клубів, інструктори виробничого навчання, директори, завідувачі педагогічної частини та вчителі внутрішніх початкових, неповних середніх і середніх шкіл), а також ті працівники з старшого і середнього медичного персоналу, які свою роботу в трудових колоніях для неповнолітніх і приймачах-розподільниках не сполучають з роботою в інших закладах;

Примітка. Не користуються пільгами, визначеними в ст. 1 цієї інструкції:

б) працівники майстерень при дитячих будинках, що не є штатними інструкторами виробничого навчання і безпосередньо не проводять навчання дітей.

2. Особи, що працюють за сполученням посад у двох або трьох установах, які дають право на одержання пільг, користуються цими пільгами лише в одній установі, а саме — в тій, де їх робота є основною.

Працівникам, які за сполученням посад, що дають право на пільги, одержують менше однієї ставки заробітної плати, пільги не надаються.

Примітка. 1. Вчителі неповних середніх і середніх шкіл, педагогічна робота яких у школі є основною, якщо їх не можна навантажити повною нормою роботи, можуть, як виняток з цього правила, користуватися пільгами з дозволу районного (міського) відділу народної освіти.

Примітка. 2. Особи, які заступають штатних працівників під час їх тимчасової непрацездатності, перебування в профвідпустці або в науковому відрядженні, не користуються правом на пільги, визначені в ст. 1 цієї інструкції.

3. Зазначеним у ст. 1 цієї інструкції працівникам виконкоми місцевих Рад депутатів трудящих (по установах місцевого бюджету) або адміністрація установ, підприємств і організацій надають безплатні квартири з опаленням і освітленням натурою.

В разі, коли немає вільної квартири в будинках, що належать зазначеним виконкомом, установам, підприємствам і організаціям, потрібна придатна для житла квартира з опаленням і освітленням для працівника і членів його сім'ї, відпо-

відно до ст. 9 цієї інструкції, житлова площа повинна бути надана в найманих приміщеннях, причому видатки на наймання квартири провадить безпосередньо виконком або відповідна установа, підприємство чи організація, оплачуючи вартість квартири безпосередньо особі або організації, що здала квартиру в найом. Потрібні для цього кошти включаються до кошторису відповідної установи, підприємства чи організації.

Безплатна житлова площа надається за нормами, встановленими виконкомом місцевої Ради депутатів трудящих у даній місцевості, але не більше 9 кв. метрів у сільських місцевостях і 13,65 кв. метра в містах і селищах міського типу — на кожного працівника і члена сім'ї відповідно до ст. 9 цієї інструкції.

П р и м і т к а . 1. Акушеркам колгоспних родильних будинків, а також працівникам колгоспних ясел пільги, встановлені постановою РНК УРСР від 8 жовтня 1940 р. № 1339, надаються самими колгоспами.

П р и м і т к а . 2. Сестрам постійних дитячих ясел при радгоспах квартири надаються адміністрацією радгоспів.

4. Подружжям-працівникам можна надавати одну квартиру з однієї або кількох кімнат.

Так само двом одиноким працівникам за їх згодою можна надавати одну квартиру (кімнату) для спільного проживання.

5. Працівникам, які проживають у власних будинках або в будинках та квартирах, що належать близьким родичам (батькові, матері, синові, дочці, жінці), безплатно надаються тільки опалення та освітлення.

6. Працівникам, які відмовляються зайняти надану їм квартиру, придатну для житла, грошова компенсація не сплачується.

7. Переліченим у ст. 1 цієї інструкції працівникам безплатно надається натурою паливо на опалення квартири на паливний сезон за такими нормами (дров у тоннах):

	На 1—2 чол.	На сім'ю понад 2 чол.
По всіх областях крім перелічених нижче	1,5	2,0
По Одеській, Миколаївській, Запорізькій, Ізмаїльській, Сталінській, Дніпропетровській, Кіровоградській, Ворошиловградській, Стягославській і Чернівецькій областях	1,2	1,5

Виконкоми районних (міських) Рад депутатів трудящих можуть, виходячи з цих норм палива, встановлювати відповідні норми на інші види місцевого палива.

8. Освітлення або грошова компенсація надаються з розрахунку 2 електричні лампи або 50 кілограмів гасу на рік.

9. Безплатна квартира з опаленням і освітленням надається на самого працівника та членів сім'ї, які перебувають на його утриманні (дружина і діти, що не досягли повноліття або непрацездатні; непрацездатні батьки; брати і сестри неповнолітні або непрацездатні). Члени сім'ї, які мають власний заробіток, правом на безплатну квартиру з опаленням і освітленням не користуються.

10. Коли один з подружжя має право на пільги, а другий має власний заробіток та цим правом не користується, то пільги на членів сім'ї надаються в розмірі 50%.

11. З виданням цієї інструкції касуються всі попередні інструкції, накази і розпорядження Наркомфіну, Наркомосу, Наркомздоров'я, Наркомзему та Наркомсоцзабезу УРСР в питанні надання безплатних квартир з опаленням і освітленням працівникам установ і закладів.

12. Цій інструкції надати чинності з 1 червня 1941 р.

Затверджено
постановою Ради Народних Комісарів
УРСР 31 грудня 1943 р.

ПРАВИЛА ДЛЯ УЧНІВ.

Кожен учень зобов'язаний:

1. Уперто й наполегливо оволодівати знаннями та практичними навичками, щоб стати освіченим, культурним громадянином і принести якнайбільшу користь Батьківщині.

2. Старанно вчитися, акуратно відвідувати уроки, не запізнюватися до початку занять у школі, всі домашні завдання виконувати самостійно й своєчасно.

3. Неухильно виконувати розпорядження директора та учителів школи.

4. Приходити до школи з усіма потрібними підручниками та письмовими приладдями. Не брати з собою сторонніх речей.

5. З'являтися до школи чистим, зачісаним і охайно вдягненим. При вході в шкільне приміщення знімати головні убори.

6. негайно після дзвоника займати своє постійне місце і приготувати все потрібне для уроку. Заходити до класу і виходити з нього під час уроку тільки з дозволу вчителя.

7. Під час уроку сидіти прямо, уважно слухати пояснення і відповіді, не розмовляти й не займатись сторонніми справами.

8. Коли до класу заходить учитель або хтось із відвідувачів і коли вони виходять з нього — вітати їх, встаючи з місця.

9. Відповідаючи вчителеві, вставати, стояти прямо і сідати тільки після дозволу вчителя. При бажанні відповісти або спитати, мовчки піднести руку і ждати дозволу.

10. Точно записувати у щоденник або окремий зошит все те, що задано вчителем. Записи показувати батькам.

11. Бути чемним та ввічливим з директором, вчителями, з усіма робітниками школи. Зустрічаючись з ними на вулиці, вітати їх ввічливим уклоном, хлопцям в данім випадку знімати головні убори.

12. Бути ввічливим з старшими, поводитись скромно і пристойно в школі, на вулиці та в громадських місцях.

13. Не лаятись, не курити, не грати на гроші й речі.

14. Берегти шкільне майно. Бережно поводитись з речами товаришів і своїми. Тримати в порядку своє місце, додержувати чистоти в шкільних приміщеннях.

15. Бути ввічливим та запобігливим до старих, слабих, хворих і малих дітей, давати їм дорогу, поступатися місцем, допомагати їм.

16. Слухатись батьків, бути ввічливим, допомагати їм, виявляти увагу й ласку до молодших братів і сестер.

17. Додержувати чистоти в кімнаті, тримати в порядку свій одяг, взуття, постіль та своє робоче місце.

18. Завжди мати при собі учнівський білет, не передавати його іншим, пред'являти білет на вимогу директора, вчителів та представників органів Радянської влади.

19. Носити з гордістю звання учня Радянської школи і дорожити честю своєї школи, як своєю власною.

За порушення правил учень підлягає покаранню аж до виключення з школи.

**ІНСТРУКЦІЯ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ ВІКОМ
7 — 15 РОКІВ І ПРО ПОРЯДОК КОНТРОЛЮ ЗА
ВИКОНАННЯМ ЗАКОНУ ПРО ЗАГАЛЬНЕ ОБОВ'ЯЗКОВЕ
НАВЧАННЯ.**

Додаток № 1 до постанови РНК УРСР № 586 від 31 грудня 1943 р.

I. Загальні положення.

1. З метою здійснення загального обов'язкового навчання дітей і підлітків — семирічного в містах та в робочих селищах і початкового в сільських місцевостях — щорічно має провадитись облік дітей і підлітків віком від 7 до 15 років включно.

2. Організація обліку дітей і підлітків покладається на міські, районні (в містах, що мають районний поділ) виконкоми, селищні і сільські Ради депутатів трудящих.

3. Виконкоми міських і районних Рад депутатів трудящих не пізніше 1 квітня кожного року розбивають усю територію міста, району (в містах з районним поділом), селищ і сільських рад на чітко визначені шкільні райони (окремо для шкіл з українською мовою викладання і російською мовою викладання) за наявним числом шкіл і прикріплюють до кожної початкової школи, неповної середньої і середньої школи по одному шкільному району початкового навчання; крім того окремо визначається район по обслуговуванню дітей V — VII класами для кожної неповної середньої і середньої школи.

По кожному шкільному району має бути складений перелік усіх населених пунктів або їх частин, включаючи баракни, сторожки, залізничні будки і т. ін. (вулиці, квартали, домоуправління).

На випадок організації нових шкіл або збільшення кількості дітей виконкоми міських і районних Рад депутатів трудящих вносять необхідні зміни в межі шкільних районів.

II. Порядок обліку дітей у містах і робітничих селищах.

В містах і робітничих селищах облік дітей, що підлягають загальному обов'язковому семирічному навчанню, провадиться в межах кожного шкільного району керівниками домоуправлень (комендантами, домовласниками), які складають списки (за формою № 1) всіх дітей віком 7 — 15 років, що проживають

вноють в їх будинку, включаючи й тих, що на 1 січня наступного року матимуть 7 років.

Списки дітей, що підлягають навчанню в I—IV і V—VII класах, складають окремо і в триденний строк передають директорові (завідувачеві) школи, що обслуговує даний шкільний район.

Протягом року керівник домоуправління (комендант, домовласник) зобов'язаний повідомити в триденний строк директора (завідувача) школи про кожен випадок виїзду та приїзду в будинок на проживання дітей і підлітків 7—15 років, одночасно повідомляючи їх батьків або осіб, що їх заміняють, про те, в якій школі повинна навчатись дитина.

Відомості про дітей, що прибули, подавати за формою № 1.

III. Порядок обліку дітей у сільських місцевостях.

У сільських місцевостях облік дітей, що підлягають загальному обов'язковому початковому навчанню, провадиться в межах кожного шкільного району (форма № 1) учителями місцевих шкіл за даними погосподарського обліку і списків сільради.

Списки складаються на всіх дітей віком 7—15 років, включаючи й тих, що на 1 січня наступного року матимуть 7 років.

Секретарі сільських рад відповідають за повноту і правильність записів складу сімей у погосподарських книгах і списках сільрадівського обліку.

Відомості про навчання в школі (в якому класі навчається або з якого класу вибув) і про потребу навчатись у спеціальних школах заносяться в списки вчителями за даними, що є в школі, або на підставі спеціального опитування.

Списки дітей поступають до директорів (завідувачів) шкіл.

Протягом року сільради зобов'язані повідомляти в триденний строк директора (завідувача) школи про кожен випадок від'їзду та приїзду в село на проживання дітей і підлітків віком 7—15 років, одночасно повідомляючи їх батьків (або осіб, що їх заміняють) про те, в якій школі повинна навчатись дитина.

IV. Облік дітей сліпих, глухонімих, розумово відсталих та підлітків.

Облік дітей переростків, які не можуть бути прийнятими за своїм віком до I—IV класів масової школи, а також ді-

тей сліпих, глухонімих та розумово відсталих, що потребу-ють навчання в спеціальних школах, провадиться на загаль-них підставах; списки на них складаються окремо за формою № 1 і надсилаються директорами (завідувачами) шкіл до міських (районних) відділів народної освіти.

V. Порядок контролю за виконанням закону про загальне обов'язкове навчання дітей і цієї інструкції.

1. На випадок недержання від домоуправлінь (комендан-та, домовласника) списків за формою № 1 у встановлений строк або неподачу в цей строк сільрадами необхідних даних для складання списків директор (завідувач) школи повинен для про це міський або районний відділ народної освіти.

Останній негайно вживає заходів через виконком міської (районної) ради, щоб були подані списки або відповідно не-обхідні дані для їх складання.

Директор (завідувач) школи спеціально здійснює кон-троль за своєчасним визначенням дітей шкільного віку і від-відуванням ними класних навчань.

У всіх випадках, коли діти не відвідують школи, директор (завідувач) особисто через класного керівника виявляє при-чини невідвідування і негайно вживає заходів до повернення дітей до школи.

На випадок, коли діти не відвідують школи з вини їх батьків або осіб, що їх замінюють, директор (завідувач) ли-стовно повідомляє про це виконком місцевої Ради для при-тягнення винних за порушення закону про загальне обов'яз-кове навчання до відповідальності.

2. Міські, районні (в містах, що мають районний поділ) виконкоми, селищні і сільські Ради депутатів трудящих у кожному випадку невідвідування дітьми школи з неповаж-них причин повинні вживати необхідних заходів до усунення причин, які заважають дітям навчатися в школі.

3. За несвоечасне призначення дітей до школи і за неза-безпечення акуратного відвідування ними навчальних занять батьки й особи, що їх замінюють, притягаються до адміні-стративної відповідальності, встановленої за порушення за-кону про загальне обов'язкове навчання рішеннями виконкомів обласних Рад депутатів трудящих і постановами Раднар-кому УРСР.

СПИСОК

дітей та підлітків віком від 7 до 15 років.

Місто (район міста, робітниче селище), відділ міліції _____, домоуправління № _____

адреса: вулиця _____, будинок № _____, телефон _____, сільрада _____, район _____

№ порядковий	Прізвище, ім'я та по батькові дитини чи підлітка	Рік і місяць народження	В якій школі та в якій класі навчається	Коли не вчиться, то з якої школи і з якого класу вибув і коли	Ніколи не навчався в школі	Прізвище, ім'я та по батькові осіб, що заглядають за ними	Адреса	Примітка (зазначаються діти, що потребують навчання в спецшколах (сліпих, німих))

Управитель будинку (комендант, домовласник) у містах
Представник сільради, представник школи (в сільських місцевостях)

(підпис)
(підпис)

**ІНСТРУКЦІЯ НАРОДНОГО КОМІСАРІАТУ ОСВІТИ УРСР
ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПОСТАНОВИ РАДНАРКОМУ СОЮЗУ
РСР І ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ ВКП(б) ВІД 11 СЕРПНЯ
1943 Р. № 875 «ПРО ПІДВИЩЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
ВЧИТЕЛЯМ ТА ІНШИМ ПРАЦІВНИКАМ ПОЧАТКОВИХ І
СЕРЕДНІХ ШКІЛ».**

I. Організація роботи.

1. Визначення розміру заробітної плати вчителям та іншим працівникам шкіл і працівникам педагогічних училищ за новими ставками, відповідно до постанови Раднаркомом СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. № 875, провадять:

а) по школах, що одержують зарплату за рахунок міського і районного бюджету, — особисто завідувач районного (міського) відділу народної освіти;

б) по школах, що перебувають на обласному бюджеті і по педагогічних училищах, — особисто завідувач обласного відділу народної освіти.

2. Завідувачі початкових шкіл, директори неповних середніх і середніх шкіл та директори педагогічних училищ особисто провадять попередню перевірку документів про освіту і стаж педагогічної роботи кожного вчителя або іншого працівника школи і працівника педагогічного училища, складають на них списки згідно з доданими формами (додатки № 1 та 2) і разом з документами подають ці списки до відповідного відділу народної освіти.

3. Завідувач відділу народної освіти розглядає в присутності завідувача або директора школи списки й документи вчителів та інших працівників школи і педагогічного училища та затверджує розряди й ставки заробітної плати.

4. Щороку за станом на 1 вересня проводиться суцільна тарифікація вчителів шкіл, викладачів педагогічних училищ та інших працівників школи і працівників педагогічного училища для уточнення середньої ставки і фондів заробітної плати на наступний бюджетний рік.

5. Зміна на протязі навчального року ставок заробітної плати вчителів шкіл, викладачів педагогічних училищ та інших працівників школи і працівників педагогічних училищ у зв'язку із змінами їх стажу, освіти або присвоєнням звал-

ня заслуженого вчителя чи вченого ступеня провадиться наказом по обл., рай(міськ)ВНО на подання відповідних документів.

Відповідальність за своєчасну й правильну тарифікацію вчителів та інших працівників школи і педагогічного училища покладається особисто на завідувачів обл., рай(міськ)ВНО.

6. До роботи по визначенню ставок заробітної плати вчителів шкіл, викладачів педагогічних училищ та інших працівників школи і працівників педагогічних училищ завідувачі початкових шкіл, директори неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ, а також відділи народної освіти залучають представників професійної спілки, працівників початкової і середньої школи.

II. Порядок визначення освіти і педагогічного стажу.

7. Освіта вчителів шкіл, викладачів педагогічних училищ, а також завідувачів початкових шкіл, директорів, завідувачів навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ встановлюється за дипломами, свідоцтвами або посвідченнями про закінчення відповідного навчального закладу (додаток № 3).

Педагогічний стаж цих осіб визначається за трудовими списками, посвідченнями або офіційними довідками з місця праці.

8. Якщо документи про освіту і педагогічний стаж не можуть бути подані з причин, незалежних від працівника, тарифікація його може бути проведена на підставі інших документів (реєстраційних записів, архівних описів тощо). Якщо працівник може подати документи, які побічно стверджують одержану ним освіту (службові списки, списки випускників відповідних навчальних закладів, учбових округів, земств і т. ін.), оклад заробітної плати працівника визначається на підставі цих документів.

Учителям, викладачам та іншим шкільним працівникам, що загубили документи про освіту і педагогічний стаж у зв'язку з тимчасовою окупацією території або в зв'язку з евакуацією, ставка заробітної плати може бути визначена на підставі довідок з попередніх місць роботи або на підставі письмових заяв двох свідків, підписи яких стверджуються в порядку, встановленому положенням про Державний нотаріат.

Завідувачеві рай(міськ)ВНО про всі випадки тарифікації, проведеної в порядку цієї статті без подання диплому, свідоцтва або посвідчення про закінчення навчального закладу, повідомляють завідувача обласного відділу народної освіти, додаючи документи, на підставі яких проведена тарифікація.

9. До педагогічного стажу зараховується:

а) весь час роботи на посаді вчителя, завідувача початкової школи, завідувача навчальної частини, директора неповної середньої і середньої школи, викладача, завідувача навчальної частини або директора педагогічного училища;

б) час роботи вчителя на керівних, інспекторських, інструкторських посадах в органах народної освіти, а також в органах професійних спілок працівників початкової і середньої школи;

в) навчально-методична робота в методичних і педагогічних кабінетах, педагогічних станціях, в інститутах підвищення кваліфікації вчителів, інститутах удосконалення вчителів;

г) робота в дитячих садках, інтернатах і дитячих будинках на посаді завідувача, директора, завідувача навчально-виховної частини, вихователя, якщо ці працівники мають педагогічну освіту або педагогічний стаж;

д) робота на посаді звільненого класного керівника в неповних середніх і середніх школах;

е) робота за спеціальністю в позашкільних дитячих закладах, якщо перед вступом до цих закладів працівник був на педагогічній роботі;

є) час перебування в педагогічних навчальних закладах, університетах і наукових установах, якщо перед вступом до цих закладів працівник був на педагогічній роботі і після цього безпосередньо продовжує цю роботу;

ж) робота в дореволюційний період у всіх початкових школах — колишніх міністерських, земських, народних, церковно-приходських, школах грамоти, вищих початкових школах, а також у гімназіях, реальних і комерційних училищах;

з) робота в школах для дорослих, у тому числі в школах малописьменних і на пунктах ліквідації неписьменності, якщо робота на пункті мала постійний характер, тобто тривала протягом усього року;

и) робота в технікумах, профтехнічних школах, школах фабрично-заводського учеництва, школах фабрично-заводського навчання, ремісничих училищах і залізничних училищах (для викладачів загальноосвітніх предметів);

і) робота в інших навчальних закладах як дореволюційного періоду (державних, земських, приватних), так і після революційного періоду, відповідних за своєю програмою до нижчих і середніх навчальних закладів;

і) час перебування в період Великої Вітчизняної війни в лавах Червоної Армії, Військово-Морського Флоту і в партизанських загонах.

Для викладачів військової підготовки і військових керівників до стажу педагогічної роботи зараховується також час перебування на командних посадах у Червоній Армії і Військово-Морському Флоті та викладацька робота у військових навчальних закладах.

Учителям масових шкіл, що перейшли на роботу в школи з дитячих закладів (дитячих будинків, трудових колоній, приймачів-розподільників, приймальних пунктів), один рік роботи в цих закладах у період з 1 лютого 1933 р. до 1 січня 1937 р. вважається за два роки роботи в школі.

Робота в дореволюційний час у навчальних закладах на посадах класних наглядачів, наглядачок і класних дам, а також викладання предметів релігійного культу в стаж педагогічної роботи не зараховується.

III. Порядок визначення розміру заробітної плати.

10. Завідувачі початкових шкіл з кількістю учнів не менше 320 можуть бути звільнені від викладацької роботи за наказом завідувача обласного відділу народної освіти.

Заробітна плата звільненню від викладацької роботи завідувачам початкових шкіл встановлюється відповідно до ст. 2 постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 року в таких розмірах:

	Із стажем		
	до 5 років	від 5 до 10 років	понад 10 років
У містах і робітничих селищах .	575	625	675
У сільських місцевостях	525	575	625

11. Встановлена ст. 10 постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. оплата за перевірку письмових робіт у розмірі 60 крб. на місяць виплачується додатково до основної ставки вчителя за 18 годин викладацької роботи на

тиждень з російської, рідної, іноземних мов, літератури і математики в V — X класах неповних середніх і середніх шкіл та викладачам цих самих предметів у педагогічних училищах.

Якщо викладацька робота вчителя триває більше, ніж 18 годин на тиждень, то додаткова оплата за перевірку письмових робіт відповідно збільшується; якщо ж викладацька робота триває менше 18 годин на тиждень, то додаткова оплата відповідно зменшується.

Приклад 1. Викладач російської мови в V — VII класах середньої школи одержує за перевірку зошитів 60 крб. на місяць при викладацькій роботі 18 годин на тиждень, а при роботі 27 годин на тиждень — 90 крб. на місяць.

Приклад 2. Викладач математики в VIII — X класах середньої школи дає 9 уроків на тиждень. За перевірку зошитів йому треба виплачувати 30 крб. на місяць.

12. При визначенні ставки директора і завідувача навчальної частини педагогічного училища виходити з загального контингенту учнів денного й вечірнього відділу. У педагогічних училищах, де є заочний сектор, контингент учнів цього сектора до кількості учнів педагогічного училища не включається.

Завідувачі заочних секторів педагогічних училищ одержують ставки, встановлені постановою Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. для завідувачів навчальної частини педагогічних училищ з контингентом учнів до 300 осіб:

які мають вищу освіту — 750 крб. на місяць,
які не мають закінченої вищої освіти . . . — 650 крб. на місяць.

13. Учителям початкових, неповних середніх і середніх шкіл та викладачам педагогічних училищ виплачуються такі встановлені постановою Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 року ставки заробітної плати на місяць (див. табл. стор. 113).

Ставки заробітної плати виплачуються вчителям шкіл за 24 години викладацької роботи на тиждень у I—IV класах і за 18 годин — в V—X класах неповних середніх і середніх шкіл та в педагогічних училищах.

Учителям початкових шкіл і I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл, що не ведуть уроків з військової

Категорії працівників	Місто і робітничі селища			Сільські місцевості		
	Із стажем педагогічної роботи					
	менше 5 років	від 5 до 10 років	понад 10 років	менше 5 років	від 5 до 10 років	понад 10 років
а) Учителі початкових шкіл та I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл:						
I розряд—які мають середню педагогічну освіту	400	450	500	350	400	450
II розряд—які мають загальну середню освіту	350	400	450	325	375	425
б) Учителі V—VII класів неповних середніх і середніх шкіл:						
Учителі російської і рідної мови, літератури, математики, фізики, хімії, географії, історії, Конституції СРСР, природознавства, початкової військової підготовки та іноземних мов:						
I розряд—з вищою освітою	500	550	600	450	500	550
II розряд—які закінчили учительські інститути та прирівнені до них навчальні заклади	475	525	575	425	475	525
Учителі малювання і креслення:						
I розряд—з вищою освітою	430	460	500	400	430	470
II розряд—з середньою освітою	400	430	470	370	400	430
в) Учителі VIII—X класів середніх шкіл і викладачі педагогічних училищ:						
Учителі російської і рідної мови, літератури, математики, фізики, астрономії, хімії, географії, історії, Конституції СРСР, природознавства, педагогічних дисциплін, допризовної військової підготовки та іноземних мов:						
I розряд—з вищою освітою	525	575	650	475	525	575
II розряд—які не мають закінченої вищої освіти	500	550	600	450	500	550
Учителі креслення, малювання, музики і співів:						
I розряд—з вищою освітою	450	500	550	425	450	500
II розряд—які не мають закінченої вищої освіти	420	450	500	400	425	450

підготовки і співів, якщо вони не можуть бути повністю навантажені викладацькою роботою в школі, виплачується повна тарифна ставка при умові довантаження їх до встановленої норми годин якою-небудь іншою навчально-виховною роботою в школі.

Викладачам російської мови в неросійських сільських початкових школах виплачується повна ставка, хоча б вони й не мали повного навантаження викладацькою роботою в школі.

Якщо вчитель має на тиждень більше або менше годин проти зазначених у цій статті норм, його місячна заробітна плата визначається діленням місячного окладу на встановлену норму годин на тиждень і множенням добутого результату на число його фактичного навантаження на тиждень.

П р и к л а д 1. Учитель історії VIII — X класів міської середньої школи з вищою освітою із стажем менше ніж 5 років має на тиждень 20 годин. Місячна ставка цього вчителя за 18 годин на тиждень становить 525 крб. За 20 годин на тиждень заробітна плата цього вчителя становитиме:

$$\frac{525 \times 20}{18} = 583 \text{ крб. } 33 \text{ коп.}$$

П р и к л а д 2. Учитель IV класу початкової сільської школи із стажем 8 років, віднесений за освітою до I розряду, має на тиждень 26 годин. Місячна ставка цього вчителя за 24 години на тиждень — 400 крб. За 26 годин на тиждень заробітна плата цього вчителя на місяць становитиме:

$$\frac{400 \times 26}{24} = 433 \text{ крб. } 33 \text{ коп.}$$

Визначена таким способом заробітна плата виплачується вчителю щомісячно, незалежно від кількості тижнів і робочих днів у різні місяці на протязі всього року.

Для викладачів тих дисциплін, на які в різні місяці навчального року відводиться різна кількість годин, середнє навантаження на тиждень визначається діленням кількості відведених для цього предмета за річним навчальним планом годин на число тижнів навчального року.

14. За вчителями, у яких на протязі навчального року зменшилось навчальне навантаження з причин, від них незалежних, до кінця навчального року зберігається заробітна

плата за фактичну кількість годин, але не нижче від тарифної ставки при умові, якщо їх неможливо довантажити навчальною роботою в даній місцевості.

15. Збільшення ставок заробітної плати завідувачам початкових шкіл, директорам і завідувачам навчальної частини неповних середніх і середніх шкіл та педагогічних училищ за 25-річний стаж роботи за спеціальністю вираховується на збільшений оклад заробітної плати за 10-річний стаж роботи.

Приклад. Директор з вищою освітою в міській середній школі з кількістю учнів від 400 до 880 чол. (більше ніж 10 класів) має стаж роботи на посаді директора 25 років. Заробітна плата цього директора складається: 1) з основної ставки 800 крб., 2) надвишки за стаж роботи на посаді директора понад 10 років (20%)—160 крб., 3) надвишки за 25-річний стаж роботи 10% від 960 крб.—96 крб. Заробітна плата цього директора школи дорівнюватиме— $800+160+96=1056$ крб. на місяць.

16. До початкових, неповних середніх і середніх шкіл з особливим режимом належать школи для розумово відсталих, глухонімих, сліпих дітей, школи для нервових дітей і для дітей-психоневротиків, лісові школи, школи-санаторії і відповідні до цих категорій школи при дитячих будинках.

У школах з особливим режимом щоденне навантаження годинами викладачів V—VII класів відповідає навантаженню в неповних середніх і середніх школах, а I—IV класів—навантаженню в початкових школах.

17. Викладачі заочних секторів педагогічних училищ оплачуються за ставками, встановленими для викладачів педагогічних училищ (за однакову кількість годин роботи).

18. Військові керівники початкових шкіл і викладачі військової справи в I—IV класах неповних середніх і середніх шкіл оплачуються за ставками вчителів I—IV класів з урахуванням військового звання і стажу роботи.

19. До ставки заробітної плати військового керівника початкової школи включається оплата за викладацьку роботу в кількості 6 годин на тиждень; за роботу понад 6 годин провадиться додаткова оплата відповідно до основної ставки.

20. Військовим керівникам початкових шкіл, що працюють у двох школах, за роботу за сполученням посад у другій школі провадиться додаткова оплата в розмірі 50% ставки, причому в цей заробіток включається оплата за ви-

вкладацьку роботу в кількості 6 годин на тиждень. За викладацьку роботу понад 6 годин провадиться додаткова оплата відповідно до основної ставки військового керівника.

П р и к л а д. Військовий керівник початкової сільської школи має звання лейтенанта, стаж перебування на командних посадах у Червоній Армії 4 роки і 2 роки педагогічної роботи. Цей військовий керівник працює в двох початкових школах. В першій школі, де робота для нього є основною, 4 класи. У школі, в якій військовий керівник працює за сполученням посад, 8 класів. В першій школі цей військовий керівник одержує ставку 400 крб. В цю ставку включається оплата 6 годин викладацької роботи на тиждень. У другій школі йому треба виплачувати 50% ставки—200 крб. В цю оплату включена також оплата 6 годин викладацької роботи на тиждень. Але військовий керівник дає в другій школі 12 уроків на тиждень. За додаткові 6 годин викладацької роботи його заробіток становитиме:

$$\frac{400 \times 6}{24} = 100 \text{ крб.}$$

Весь заробіток по другій школі становитиме:

$$200 \text{ крб.} + 100 \text{ крб.} = 300 \text{ крб. на місяць}$$

21. Учителям початкових шкіл, які тимчасово виконують поряд з роботою вчителя обов'язки військових керівників цих шкіл, виплачується додатково 50% ставки військового керівника. До цього заробітку включається плата за 6 годин на тиждень викладацької роботи з військової справи; за викладацьку роботу понад 6 годин провадиться додаткова оплата відповідно до ставки військового керівника.

22. При визначенні розміру ставок заробітної плати військовим керівникам і викладачам військової справи керуватись таким: військові керівники і викладачі військової справи початкових шкіл і I—IV класів неповних середніх і середніх шкіл, що мають звання середнього командного або сержантського складу, оплачуються за ставками вчителів I розряду, а військові керівники з осіб рядового складу і тих, що не мають військового звання, — за ставками вчителів II розряду.

Військові керівники і викладачі військової справи в неповних середніх і середніх школах та в педагогічних училищах, що мають звання старшого командного складу, оплачуються за ставками завідувачів навчальної частини I розряду, а ті, що мають звання середнього командного складу,

також старшини і старшого сержанта.—за ставками II розряду.

Примітка 1. До старшого командного складу належать особи, що мають звання майора, підполковника, полковника та їм відповідні.

2. До середнього командного складу належать особи, що мають звання молодшого лейтенанта, лейтенанта, старшого лейтенанта й капітана.

3. До сержантського складу належать особи, що мають звання молодшого сержанта, сержанта, старшого сержанта і старшини.

23. Директори та завідувачі навчальної частини шкіл і педагогічних училищ не мають права сполучати свої обов'язки з обов'язками військового керівника.

24. Якщо вчитель працює одночасно в I—IV, V—VII і VIII—X класах, то він тарифікується по кожній групі класів окремо.

Якщо вчитель викладає кілька предметів, оплачуваних різно (наприклад, фізику і креслення), він тарифікується по кожному предмету окремо.

25. На випадок зміни стажу або кваліфікації працівника (збільшується стаж, закінчив навчальний заклад, одержав вищий ступінь, присвоєно звання заслуженого вчителя), що дає право на вищу ставку, ця ставка встановлюється з дня подачі документа, який засвідчує право на підвищену оплату.

26. Ставки директорів, завідувачів навчальної частини і військових керівників неповних середніх і середніх шкіл визначаються залежно від обох ознак, встановлених постановою Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р.—кількості учнів і числа класів.

Приклад 1. Якщо в неповній середній школі є 300 учнів, а класів 7,—ставки директора, завідувача навчальної частини і військового керівника школи визначаються як директорів, завідувачів навчальної частини і військовому керівникові в школі з кількістю учнів до 280 чоловік.

Приклад 2. Якщо школа має до 280 учнів, а класів 8, то директор, завідувач навчальної частини і військовий керівник школи оплачується за ставками директора, завідувача навчальної частини і військового керівника школи з контингентом учнів до 280 (до 7 класів).

Для директорів і завідувачів навчальної частини шкіл з особливим режимом (для розумово відсталих дітей, глухонімих, сліпих і т. д.) ставка заробітної плати визначається

тільки залежно від числа класів. На директорів і завідувачів навчальної частини шкіл з особливим режимом не поширюється встановлене в статті 14 постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. для вчителів цих шкіл підвищення на 25% ставок заробітної плати.

27. Ставки заробітної плати директорів, завідувачів навчальної частини і військових керівників не повинні змінюватись протягом навчального року в зв'язку із зміною кількості учнів та кількості класів.

ДОДАТОК № 3 ДО ІНСТРУКЦІ НАРКОМОСУ УРСР ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПОСТАНОВИ РАДНАРКОМУ СРСР І ЦК ВКП(б) ВІД 11 СЕРПНЯ 1943 Р. № 875.

А. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення педагогічних училищ.

а) Дореволюційний період.

1. Учительські семінарії, чоловічі й жіночі.
2. Земські та міністерські вчительські школи.
3. Церковно-вчительські школи.
4. Жіночі гімназії з VIII педагогічним класом.
5. Чоловічі й жіночі гімназії, реальні і комерційні училища при умові закінчення не менш як 3-місячних педкурсів.
6. Екстернат на звання вчителя.
7. Міські училища за положенням 1872 р. і вищі початкові школи при умові закінчення 3-річних педкурсів.
8. Єпархіальні школи з педагогічним класом.
9. Медресе: Мухамадія в Казані,
Касимія в Казані,
Галія в Уфі,
Усманія в Уфі,
Бубі в Іж-Боб'я, Агризького району,
Хусаїнія в Оренбурзі,
Расулія в Троїцьку.

б) Післяреволюційний період.

1. Школи другого ступеня та школи 9-річки з педагогічним ухилом при умові закінчення не менш як 3-місячних педкурсів.

2. Школи 10-річки при умові проходження педагогічних дисциплін і складання іспитів з методики та педагогіки при педагогічних училищах.

3. Заочні відділи педагогічних училищ при умові одержання диплома про закінчення педучилища.

4. Колишні вищі 3-річні педкурси УРСР.

5. Спеціальні іспити (екстернат) на право вчителювання в початкових школах.

II. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до загальної середньої освіти.

а) Дореволюційний період.

1. Чоловічі гімназії.

2. Реальні і комерційні училища.

3. Жіночі гімназії.

4. Єпархіальні училища.

5. Міські училища за положенням 1872 року та вищі початкові школи, якщо після них закінчено річні вчительські курси, що давали звання вчителям початкової школи.

6. Медресе: Морджанія в Казані,

Балієва в Оренбурзі,

Челябінське в м. Челябінську,

Белебеське в м. Белебесі,

Бугульмінське в м. Бугульмі,

Сабірія в м. Уфі,

Стерлибаш в Стерлибашському районі,

Чистопольське чоловіче в м. Чистополі,

Чистопольське жіноче в м. Чистополі,

Усманія в Сайтовському селищі.

7. Казанська жіноча школа «Лябія».

8. Духовні семінарії.

б) Після революційний період.

1. Школи другого ступеня.

2. Всі інші непедагогічні технікуми.

3. Курси для підготовки до вищих навчальних закладів (при наявності документів про закінчення цих курсів).

4. Робітфаки.

5. Профшколи УРСР на базі 7-річок з 2- та 3-річним строком навчання.

III. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення вчительських інститутів.

а) Дореволюційний період.

1. Учительські інститути (незалежно від тривалості курсу навчання).
2. Загальноосвітні педагогічні курси Альфорова в Москві.
3. Московські педагогічні курси при «Общество воспитательниц и учительниц имени Тихомирова».
4. Педагогічні курси при Петроградській Маріїнській жіночій гімназії за спеціальностями: російська мова, математика, географія та іноземні мови.
5. Курси для викладачів середніх шкіл і вищих початкових шкіл при учбових округах та вчительських інститутах.
6. Екстернат за повний курс навчальних закладів, що давали право на викладання загальноосвітніх дисциплін у школах підвищеного типу.
7. Закінчення трьох курсів вищих навчальних закладів.
8. Жіночі педагогічні курси в Одесі.
9. Жіночі курси нових мов Лохвицької-Скалон у Петербурзі.
10. Жіночі спецкурси нових мов Бобринцевої-Пушкіної в Петрограді.
11. Жіночі курси іноземних мов Полторацької в Москві.
12. Курси іноземних мов Степанової в Москві.
13. Курси іноземних мов Лаврентьевої в Петрограді.
14. Урядові курси французької мови в Петрограді.
15. Курси іноземних мов при жіночих інститутах: Миколаївському і Олександрівському—в Петрограді та Єкатерининському—в Москві.
16. Художні училища—Строганівське в Москві, Штигліца в Петрограді, Лодзинське, Пензенське, Одеське та ін.
17. Варшавські педагогічні курси нових мов.
18. Демидівські курси іноземних мов у Петербурзі.

б) Після революційний період.

1. Інститути народної освіти («Інститути народного образования» з 3-річним строком навчання та «Інститути народного просвещения»).
2. Практичні інститути народної освіти.
3. Комуністичні виші.

4. Три курси вищих навчальних закладів.
5. Учительські інститути незалежно від тривалості навчання.

6. Інститути соціального виховання (при роботі вчителя в VIII—X класах та педагогічних училищах).

IV. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення вищих шкіл.

а) Дореволюційний період.

1. Всі державні університети.
2. Петроградський історико-філологічний інститут.
3. Історико-філологічний інститут Безбородька в Ніжині.
4. Вищі Бестужевські курси в Петрограді.
5. Вищі жіночі курси Гер'є в Москві.
6. Вищі жіночі курси відомства міністерства народної освіти.
7. Приватні вищі жіночі курси «Общества взаимопомощи трудящихся женщин» у Харкові.
8. Шелапутинський інститут.
9. Петроградський психоневрологічний інститут.
10. Технологічні інститути.
11. Політехнічні інститути.
12. Інститут цивільних інженерів.
13. Московська вища технічна школа.
14. Гірничі інститути.
15. Електротехнічні інститути.
16. Інститути інженерів шляхів сполучення.
17. Московське «Инженерное училище путей сообщения».
18. Петрівсько-Разумовська академія.
19. Сільськогосподарський інститут у Новій Олександрії.
20. Костянтинівський межовий інститут.
21. Петербурзький лісовий інститут.
22. Ветеринарні інститути.
23. Педагогічна академія в Петрограді.
24. Вищі Фребелівські курси в Петербурзі і Києві.
25. Жіночий педагогічний інститут колишнього Маріїнського відомства в Петербурзі.
26. «Училище живописи, ваяння и зодчества Московского художественного общества».
27. Консерваторія.

28. Педагогічні художні курси при Академії мистецтв у Петрограді.

29. Духовні академії (історичні та літературні відділи).

30. Лазаревський інститут східних мов у Москві.

31. Східний інститут у Владивостоці.

32. Військово-медична академія.

33. Морське інженерне училище.

34. Михайлівське і Костянтинівське артилерійські училища.

35. Академія генерального штабу.

36. Археологічний інститут у Москві.

37. Комерційні інститути.

38. Ярославський Демидівський лицей.

39. Петербурзький жіночий медичний інститут.

40. «Естественно-научные высшие женские курсы Лохвицкой-Скалон».

41. Юр'ївські приватні жіночі університетські курси (Ростовцева).

42. Університет ім. Шанявського.

43. Вищі жіночі курси в Казані.

44. Вищі жіночі курси в Томську.

45. Інститут Лесгафта в Петербурзі.

46. Вищі жіночі курси Раєва.

47. Вищі географічні курси і географічний інститут.

48. Московський 4-річний інститут слова.

49. Вищі жіночі курси Полторацької в Москві.

50. Вищі жіночі Голіцинські сільськогосподарські курси.

51. Московська філармонія.

52. Хоровий відділ Московського синодального училища.

53. Петербурзька хорова капела.

54. Закордонні вищі навчальні заклади.

55. Вільні слухачі вищих навчальних закладів при наявності відповідного документа про закінчення.

б) Після революційний період.

1. Всі державні університети.

2. Педагогічні інститути.

3. Академія комуністичного виховання ім. Крупської.

4. Сільськогосподарська академія ім. Тімірязєва.

5. Всі вищі спеціальні навчальні заклади (денні, вечірні й заочні).

6. Вищі науково-педагогічні курси при II Московському державному університеті.

7. Інститути Червоної професури.
8. Ленінградський вищий фінансово-педагогічний інститут.
9. Академія РСЧА.
10. Екстернат за курс вищих навчальних закладів.
11. Інститути народної освіти УРСР.
12. Інститути народної освіти з 4-річним курсом навчання.
13. Фізико-хіміко-математичні інститути УРСР.
14. Інститут лінгвістики в Харкові.
15. Агро-педагогічний інститут у Києві.
16. Інститути профосвіти УРСР.

ПРО СОЦІАЛІСТИЧНЕ ЗМАГАННЯ В ШКОЛІ.

Наказ Народного Комісара Освіти УРСР від 12 лютого 1944 р.

Соціалістичне змагання, механічно перенесене з ділянки виробництва в навчальну роботу школи, шкідливо впливає на якість навчання і дисципліну в школі. Укладання угод між учителями, учнями та школами з зобов'язаннями давати стопроцентну успішність і певну кількість відмінних і добрих відміток призводить до штучного завищення оцінок успішності, послаблює вимогливість учителів до учнів, знижує роль учителя в навчально-виховній роботі школи. Учитель перестає об'єктивно підходити до оцінки знань учнів, бо органи народної освіти оцінюють якість його роботи залежно від процента успішності учнів даного класу. Деякі учні використовують самозобов'язання учителів про стопроцентну успішність для прикриття свого недбальства та лінощів. Унаслідок таких перекручувань основ навчально-виховної справи у багатьох школах формальні показники успішності ростуть, а в дійсності учні не стають грамотнішими та більш освіченими.

Н а к а з у ю:

Завідувачам обласних, міських, районних відділів народної освіти, директорам (завідувачам) шкіл:

а) припинити практику соціалістичного змагання в школі серед учнів та вчителів у питаннях навчальної роботи.

Заборонити неправильну й шкідливу практику оцінки роботи школи і вчителя на основі пересічних процентів успішності учнів;

б) рішуче усунути всякий тиск на учителя в оцінці успішності учнів, поклавши на нього цілковиту персональну відповідальність за правильність оцінки успішності учнів.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНСПЕКТОРА ШКІЛ УРСР.

-I. Загальні положення.

1. Інспектор шкіл здійснює державний контроль за якістю навчання і виховання в школах системи Народного комісаріату освіти УРСР.

На нього покладається перевірка виконання школами і відділами народної освіти постанов партії й уряду та наказів Народного комісаріату освіти УРСР про школу.

2. Інспекторами шкіл призначаються кращі вчителі, завідувачі та директори шкіл, які мають закінчену вищу педагогічну або університетську освіту і стаж керівної та педагогічної роботи — для інспектора районних (міських) відділів народної освіти не менше 5 років, для інспекторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти — не менш 7 років, для інспекторів Управління початкових і середніх шкіл Наркомосвіти УРСР — не менше 10 років.

3. Інспектори шкіл районних, міських, обласних (Київського міського) відділів народної освіти та Наркомату освіти УРСР призначаються і звільняються народним комісаром освіти УРСР.

II. Обов'язки і права інспектора шкіл районного (міського) відділу народної освіти.

4. Інспектор шкіл районного (міського) відділу народної освіти здійснює державний контроль за якістю навчання та виховання у прикріплених до нього школах.

5. Інспектор шкіл запроваджує в практику роботи прикріплених до нього шкіл району кращий педагогічний досвід і знайомить учителів з досягненнями педагогічної науки.

6. Інспектор шкіл при інспектуванні школи перевіряє:

- а) охоплення школою дітей, які підлягають навчанню;
- б) виконання державних програм; методи викладання, вживані вчителями; знання учнів і правильність оцінок;
- в) постановку виховної роботи, стан дисципліни учнів;
- г) склад учителів, наявність у них відповідної освіти, педагогічної підготовки та їх старанність у роботі;
- д) роботу педагогічної ради і методичних об'єднань;
- е) здійснення директором (завідувачем) і завідувачем навчальної частини школи керівництва та контролю за роботою вчителів;

е) правильність використання та порядок зберігання наявного шкільного устаткування; стан учнівської та вчительської бібліотек; відповідність приміщення школи педагогічним, санітарно-гігієнічним та іншим вимогам, яким мають відповідати шкільні приміщення.

7. Після закінчення інспектування інспектор шкіл повідомляє на засіданні педагогічної ради школи свої висновки і залишає директорові (завідувачеві) акт про стан роботи школи та пропозиції щодо її поліпшення.

Про наслідки інспектування школи інспектор шкіл подає акт, складений ним внаслідок інспектування, та доповідну записку завідувачеві районним (міським) відділом народної освіти.

8. Інспектор шкіл районного (міського) відділу народної освіти має право:

а) відвідувати школи свого району; бути присутнім на уроках; перевіряти знання учнів; брати участь у засіданнях педагогічних рад та методичних об'єднань;

б) давати вчителям і керівникам шкіл обов'язкові для них вказівки та розпорядження;

в) вимагати від директорів і завідувачів шкіл подання необхідних при перевірці документів;

г) припиняти незаконні розпорядження директорів (завідувачів) шкіл;

д) ставити у встановленому порядку питання про звільнення від роботи вчителів, директорів (завідувачів) шкіл, що не відповідають посаді, яку займають;

е) скликати наради вчителів, директорів (завідувачів) та інших працівників шкіл;

є) вносити свої пропозиції в питаннях поліпшення роботи шкіл і вчителів у місцеві установи та організації;

ж) висувати через районний (міський) відділ народної освіти кращих учителів, директорів (завідувачів) шкіл для нагородження, рекомендувати гідних до присудження звання заслуженого вчителя.

9. Інспектор шкіл підлягає завідувачеві районного (міського) відділу народної освіти, працює за затвердженим планом і відповідає за стан прикріплених до нього шкіл.

III. Обов'язки і права інспектора обласного (Київського міського) відділу народної освіти.

10. Інспектор шкіл обласного (Київського міського) відділу народної освіти здійснює у прикріплених до нього районах та містах державний контроль за якістю навчання і ви-

ховання в школах і, передусім, у середніх школах, за роботою інспекторів шкіл районних (міських) відділів народної освіти, а також педагогічних кабінетів та інших установ системи Наркомосвіти, зв'язаних з роботою шкіл.

11. Інспектор шкіл облВНО при обслідуванні районного (міського) відділу народної освіти перевіряє:

а) виконання плану щодо загального навчання дітей у районі (місті);

б) заходи районних (міських) відділів народної освіти, скеровані на поліпшення якості навчання та виховання учнів;

в) укомплектування шкіл та відділів народної освіти керівними працівниками;

г) роботу щодо підвищення кваліфікації вчителів, інспекторів, керівників шкіл та відділів народної освіти, подання вчителям методичної допомоги;

д) стан контролю за роботою шкіл і вчителів; склад інспекторів районного (міського) відділу народної освіти, методи і наслідки їх роботи;

е) заходи щодо створення та зміцнення учбово-матеріальної бази шкіл (забезпеченість шкіл навчальним приладдям, підручниками, устаткуванням тощо).

12. Інспектор при відвідуванні шкіл перевіряє їх роботу, керуючись п. 6 цього Положення.

13. Після закінчення перевірки інспектор шкіл залишає в районному (міському) відділі народної освіти акт і свої пропозиції щодо поліпшення шкільної роботи в районі (місті).

Про наслідки обслідування відділів народної освіти та шкіл інспектор шкіл подає акт обслідування та доповідну записку до обласного (Київського міського) відділу народної освіти з зазначенням вжитих та запропонованих ним заходів щодо поліпшення роботи відділу народної освіти.

14. Інспектор шкіл провадить роботу з інспекторами районних (міських) відділів народної освіти у прикріплених до нього районах; знайомить їх з досягненнями педагогічної науки та педагогічної практики, з кращим досвідом інспектування шкіл, виступає з доповідями на нарадах учителів, директорів (завідувачів) та інспекторів шкіл районних відділів народної освіти.

15. Інспектор шкіл обласного (Київського міського) відділу народної освіти має право:

а) відвідувати школи, бути присутнім на уроках, перевіряти знання учнів, брати участь у роботі педагогічних рад шкіл та методичних об'єднань;

б) давати завідувачам районних (міських) відділів народної освіти, інспекторам шкіл, директорам (завідувачам) шкіл та вчителям обов'язкові для них вказівки та розпорядження;

в) вимагати від керівників відділів народної освіти та шкіл подання необхідних при перевірці документів;

г) припиняти незаконні розпорядження керівників відділів народної освіти та директорів (завідувачів) шкіл;

д) тимчасово припиняти навчальні заняття в школах, які не мають необхідних умов, заздалегідь повідомляючи про це відповідний відділ народної освіти та виконком місцевої Ради депутатів трудящих;

е) ставити в установленому порядку питання про звільнення від роботи вчителів, директорів, завідувачів шкіл і працівників районних (міських) відділів народної освіти, що не відповідають посаді, яку займають;

є) провадити наради з учителями, керівниками шкіл, інспекторами шкіл та керівниками відділів народної освіти;

ж) вносити свої пропозиції в питаннях поліпшення роботи шкіл і відділів народної освіти в місцеві організації та установи;

з) висувати через обласні (Київський міський) відділи народної освіти кращих учителів, директорів (завідувачів) шкіл, інспекторів, завідувачів районних (міських) відділів народної освіти до нагородження; рекомендувати гідних до присудження звання заслуженого вчителя, а також на керівну роботу;

и) бути присутнім на засіданнях виконкомів районних (міських), обласних Рад і брати участь в обговоренні питань про роботу шкіл у районах та області;

і) користуватися відповідними засобами транспорту та зв'язку місцевих виконкомів.

16. Інспектор шкіл працює під загальним керівництвом завідувача обласного (Київського міського) відділу народної освіти і безпосередньо підлягає завідувачеві сектора шкіл обласного (Київського міського) відділу народної освіти; працює за затвердженим планом і відповідає за стан шкільної справи у прикріплених до нього районах і містах.

IV. Обов'язки і права інспектора Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР.

17. Інспектор шкіл Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР здійснює державний контроль за роботою секторів шкіл обласних (Київського міського) відділів народної освіти, інститутів удосконалення кваліфікації вчителів та

інших установ, зв'язаних з роботою шкіл, а також за станом роботи шкіл у прикріплених до нього областях.

18. Інспектор шкіл перевіряє у прикріплених до нього областях:

а) виконання відділами народної освіти плану щодо загального навчання дітей;

б) стан навчання та виховання дітей;

в) укомплектування шкіл і відділів народної освіти вчителями і керівними працівниками;

г) заходи щодо підвищення кваліфікації вчителів, роботу інспекторів, керівників шкіл та відділів народної освіти, роботу інститутів удосконалення кваліфікації вчителів;

д) стан контролю за роботою шкіл та відділів народної освіти: склад інспекторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти, наявність плановості та оперативності в їх роботі, методи і наслідки інспектування;

е) заходи щодо створення та зміцнення учбово-матеріальної бази шкіл (забезпеченість навчальним приладдям, підручниками, устаткуванням тощо).

19. При перевірці роботи шкіл і районних (міських) відділів народної освіти інспектор шкіл Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР керується пп. 6 і 11 цього Положення.

20. Інспектор шкіл залишає завідувачеві обласного (Київського міського) відділу народної освіти акт про наслідки перевірки та інспектування шкіл і свої пропозиції. Начальникові Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР він подає акт та доповідну записку про виконання ним, у порядку інспектування, роботи і про стан шкільної справи в області.

21. Інспектор шкіл подає практичну допомогу завідувачам шкільних секторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти та інспекторам шкіл, знайомить їх з досягненнями педагогічної науки і практики, з кращими методами інспектування.

22. Інспектор шкіл вивчає стан шкільної справи у прикріплених до нього областях і накреслює заходи щодо поліпшення роботи шкіл і відділів народної освіти.

23. Інспектор шкіл Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР, крім прав, наданих цим Положенням інспекторам шкіл районного (міського), обласного (Київського міського) відділів народної освіти, має право:

а) давати вказівки в питаннях поліпшення роботи школи завідувачам обласних (Київського міського) відділів народ-

ної освіти, завідувачам шкільних секторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти;

б) припиняти незаконні розпорядження щодо роботи шкіл завідувачів обласних (Київського міського) відділів народної освіти, завідувачів шкільних секторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти та інспекторів шкіл;

в) представляти до звільнення завідувачів шкільних секторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти та інспекторів шкіл, що не відповідають посаді, яку вони займають;

г) висувати кращих завідувачів обласних (Київського міського) відділів народної освіти, завідувачів шкільних секторів обласних (Київського міського) відділів народної освіти до нагород і рекомендувати гідних з них до присудження звання заслуженого вчителя та на керівну роботу;

д) представляти кращих учителів, працівників відділів народної освіти та інших осіб до нагородження значками «Відмінник народної освіти»;

е) подавати доповіді та вносити пропозиції у виконкомі обласних (Київської міської) Рад депутатів трудящих;

є) бути присутнім на засіданнях Колегії Наркомосу УРСР, на нарадах у Народного комісара освіти та в його заступників і брати участь в обговоренні питань шкільної справи;

ж) стежити за виконанням Управліннями та відділами Наркомосу УРСР постанов партії та уряду і наказів Народного комісара освіти в питаннях роботи шкіл у прикріплених до інспектора областях.

24. Інспектор шкіл працює під загальним керівництвом начальника Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР та безпосередньо підлягає завідувачеві відділу шкільної інспектури цього Управління.

25. Начальник Управління початкових і середніх шкіл Наркомосу УРСР і завідувач відділу шкільної інспектури Управління створюють відповідні умови для роботи інспектора, а також забезпечують кожному інспекторові один раз на рік двадцятиденне відрядження до Педагогічної академії РРФСР для ознайомлення з досягненнями наукової педагогічної думки.

ПРО ЗАХОДИ ДО ПОЛІПШЕННЯ РОБОТИ КОМСОМОЛУ В ШКОЛІ.

Постанова XII пленуму ЦК ВЛКСМ.

Велика Вітчизняна війна показала, що радянська школа, під керівництвом більшовицької партії і Радянського уряду, виховала і навчила покоління свідомих, культурних, мужніх людей, які героїчно б'ються на фронті проти німецьких загарбників і самовіддано працюють на наших підприємствах, в установах, у сільському господарстві.

Більшовицька партія і Радянський уряд виявляють постійне піклування про школу. В тяжких умовах воєнного часу радянська школа продовжує неухильно розвиватись і поліпшувати навчально-виховну роботу. Запроваджено роздільне навчання хлопчиків і дівчаток, обов'язкове військове навчання, встановлено прийом дітей у школи з 7-річного віку, запроваджено п'ятибальну систему оцінок успішності та поведінки учнів. Значно збільшені асигнування на народну освіту, майже вдвоє зросли асигнування на підготовку вчительських кадрів, збільшено зарплату вчителям. Активно відновлюється шкільна сітка в районах, звільнених від німецьких загарбників.

Всі ці заходи більшовицької партії та Радянського уряду мають велике значення для підвищення якості навчально-виховної роботи школи, підносять її на вищий рівень.

У справі дальшого поліпшення навчання і виховання учнів велике значення має поліпшення роботи комсомолу в школі. Невідкладним завданням є ліквідація серйозних недоліків у роботі шкільних комсомольських і піонерських організацій.

Пленум ЦК ВЛКСМ вважає основними недоліками в роботі багатьох шкільних комсомольських організацій те, що вони проводять свою роботу у відриві від виховної роботи, яку проводять директор і вчителі школи, що вони працюють відокремлено від широкої маси учнів і що вони не виявляють належної вимогливості до комсомольців, які вчать недбало, порушують дисципліну.

Пленум також відмічає серйозні недоліки і в роботі піонерських організацій серед учнів. Робота в загонах, дружинках провадиться нецікаво, шаблонно, без урахування вікових особливостей дітей. Як правило, вся піонерська робота зводиться до проведення зборів у вигляді зібрань. Екскурсії, походи, масові ігри, спортивні змагання, огляди самодіяльності, виставки творчості піонерів і т. д. загони і дружини не організують. У багатьох школах піонерські дружини організаційно

не оформлені, не мають прапорів, прапорців. В ряді шкіл не обладнані піонерські кімнати, кутки.

Пленум ЦК ВЛКСМ вважає великим недоліком у роботі обкомів, крайкомів, ЦК ЛКСМ союзних республік те, що вони недооцінюють значення роботи серед шкільної молоді, не вникають у суть роботи школи, не оволодівають знаннями, необхідними для виховної роботи серед шкільної молоді, і замість цього відбуваються часто поверховими обслідуваннями шкіл та епізодичним проведенням зборів учнів. Багато місцевих керівних комсомольських органів не подають належної допомоги органам народної освіти, слабо зв'язані з директорами та вчителями шкіл, погано керують шкільними комсомольськими організаціями.

Приймаючи до неухильного виконання заходи партії і уряду, спрямовані на подальше зміцнення радянської школи, пленум ЦК ВЛКСМ зобов'язує комсомольські організації забезпечити всебічну допомогу органам народної освіти та радянському вчителю в проведенні в життя цих заходів.

З метою дальшого поліпшення роботи комсомолу в школі пленум ЦК ВЛКСМ зобов'язує всі комсомольські організації керуватися отаким:

1. Робота комсомолу серед шкільної молоді повинна розглядатись як першорядна, що має величезне державне значення.

Пленум вважає за необхідне покінчити з неухильним ставленням комсомольських організацій до роботи школи і рішуче повернути весь комсомол у бік повсякденного піклування про школу. Комсомол повинен активно допомагати органам народної освіти, директорам шкіл, учителям у навчанні та вихованні дітей.

Пленум зобов'язує обкоми, крайкоми та ЦК комсомолу союзних республік повсякденно і оперативно керувати роботою комсомольських та піонерських організацій школи. Необхідно, щоб не тільки секретарі по школі, а й перші секретарі обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік безпосередньо займалися роботою серед шкільної молоді, допомагали б на місці в поліпшенні діяльності шкільних комсомольських та піонерських організацій.

2. Враховуючи, що школа, органи народної освіти несуть цілковиту відповідальність перед державою за навчання і виховання молодого покоління, їм належить у цьому головна роль, пленум ЦК ВЛКСМ вважає, що робота шкільних комсомольських та піонерських організацій є невід'ємною части-

ною всієї виховної роботи в школі, яку проводять директор і вчителі.

Пленум вважає, що головним завданням шкільних комсомольських організацій є допомога учителеві в його навчально-виховній роботі, у вихованні школярів свідомими, дисциплінованими, всебічно розвиненими громадянами, готовими піти на будь-які труднощі і випробування, виконувати будь-яку роботу, необхідну для Батьківщини.

Шкільні комсомольські організації повинні виявляти широкую ініціативу в постановці перед директором школи, учителями питань, зв'язаних з організацією і проведенням масової політичної та культурної роботи з учнями в позанавчальний час.

Пленум вважає за необхідне встановити:

а) що вчителі, незалежно від того, перебувають вони в комсомолі чи не перебувають, можуть бути присутніми на всіх комсомольських зборах учнів і брати участь в їх роботі;

б) що при розгляді заяви про прийом учня до комсомолу необхідно враховувати думку про нього вчителя або класного керівника;

в) що директор школи має право припинити виконання неправильного рішення шкільної комсомольської організації і поставити перед райкомом ВЛКСМ питання про скасування цього рішення.

3. Дальше поліпшення якості навчання учнів багато в чому залежить від зміцнення дисципліни та запровадження найсудовішого порядку в школі. Вирішальна роль у цьому належить учителеві. Тільки нерозумінням цього можна пояснити те, що деякі комсомольські організації допускають критику вчителів на зборах, відривають учнів в навчальний час для виконання різних громадських завдань, не допомагають керівникам шкіл і вчителям у зміцненні дисципліни та наведенні порядку в школі.

Засуджуючи подібну шкідливу практику, пленум вважає за необхідне:

а) зобов'язати комсомольські організації подавати директорам шкіл та вчителям цілковиту підтримку в зміцненні дисципліни і наведенні порядку в школі;

б) заборонити шкільним комсомольським організаціям та комсомольцям-учням втручатися в роботу вчителів і критикувати їх на комсомольських зборах, зборах учнів та в стінних газетах;

в) заборонити комсомольським організаціям відривати учнів на громадську роботу під час уроків;

г) заборонити райкомам, міськкомам, обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік провадити самостійно, без відділів народної освіти, обслідування навчально-педагогічної роботи школи.

4. Пленум ЦК ВЛКСМ вважає найважливішим обов'язком шкільних комсомольських організацій забезпечення передової ролі комсомольців і піонерів у навчанні, дисципліні, в точному додержуванні «Правил для учнів».

Пленум вимагає від кожного комсомольця-учня свідомого, сумлінного ставлення до навчання, високої дисципліни та організованості. Комсомолец повинен бути прикладом для всіх учнів, точно й акуратно виконувати завдання вчителя, під його керівництвом розширяти свій кругозір, більше читати, вивчати військову справу, брати активну участь в роботі науково-технічних, літературних та інших гуртків.

5. Пленум вимагає від комсомольських організацій рішуче поліпшити керівництво піонерськими організаціями, з допомогою директорів шкіл та вчителів зробити їх роботу змістовною, цікавою, провадити її з урахуванням віку і статі учнів.

Установити, що старший піонервожатий є підзвітний і підлягає поряд з РК ВЛКСМ також і директорів школи.

6. Надати піонерським дружинам право рекомендувати на своїх зборах кращих піонерів, які досягли 14-річного віку, в ряди комсомолу. Встановити, що рекомендація дружини прирівнюється до рекомендації одного члена ВЛКСМ.

7. Надаючи великого значення виховній роботі піонервожатих з учнями молодшого й середнього віку, коли набуваються початкові навички поведінки, дисципліни, уміння вчитися та працювати, пленум вимагає від комсомольських організацій приділяти особливу увагу керуванню роботою піонервожатих, подавати їм повсякденну підтримку, допомагати їм у підвищенні педагогічних знань.

З метою зміцнення кадрів піонервожатих пленум вважає за необхідне:

а) установити, що старші вожаки затверджуються бюро обкомів комсомолу;

б) для підготовки та перепідготовки кадрів старших піонервожатих відновити республіканські і міжобласні школи, а в містах створити постійні школи для навчання без відриву від роботи.

8. Надаючи великого значення вихованню в учнів любові до читання, пленум зобов'язує комсомольські організації активно допомагати школі в поліпшенні роботи з книгою.

Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК ЛКСМ союзних республік допомогти органам народної освіти створити в 1944—1945 рр. в усіх школах бібліотеки і вжити заходів до систематичного постачання їм літератури, розширити сітку пересувних бібліотек для шкіл, добрати і підготувати кадри бібліотекарів, залучити до роботи в бібліотеках комсомольських активістів, створити в школах палітурні майстерні.

Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік разом з органами народної освіти встановити суворий контроль за тим, щоб уся література, призначена для шкіл, попадала за призначенням.

Установити, що не менше 30 процентів тиражу книг, які видаються «Молодой гвардией», належить направляти в шкільні бібліотеки.

9. Пленум вважає за необхідне ширше розгорнути роботу по прищепленню учням трудових навичок і зобов'язує комсомольські організації допомогти керівникам шкіл:

а) створити столярні, слюсарні, палітурні, швейні та інші майстерні в школах і позашкільних установах;

б) своєчасно підготуватись і організовано загонами, під керівництвом учителів, провести виїзд школярів на сільсько-господарські роботи;

в) широко практикувати і надалі недільники, які виправдали себе на практиці, в допомогу сім'ям фронтівиків, роботу по забезпеченню шкіл паливом, по прибиранню шкільних приміщень і т. д.

10. Пленум ЦК ВЛКСМ зобов'язує комсомольські організації активно допомагати директорам шкіл і військовим керівникам у справі військово-фізичного виховання учнів.

Комсомольці-учні повинні бути найактивнішими учасниками в роботі спортивних колективів товариства «Зміна», показувати особистий приклад спортивної майстерності. Комсомольські організації шкіл за затвердженням директора, учителя повинні частіше проводити масові спортивні змагання, походи, військові ігри, екскурсії і т. д. Шкільні комсомольські організації повинні добиватися, щоб кожний комсомолец-учень склав норми на значок «Будь готовий до праці і оборони».

З метою дальшого посилення фізичної підготовки учнів зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік підготувати з числа учнів 8—9 класів улітку 1944 року, на табірних зборах 20 тисяч громадських інструкторів, обладнати в 1944 році в кожній середній школі військові кабінети

та спортивні майданчики, збудувати силами комсомольців і молоді в 1944—1945 рр. в обласних центрах дитячі стадіони.

Обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік повинні разом з органами народної освіти провадити щороку осінні, зимові, весняні та літні масові військово-спортивні змагання школярів. Установити для переможців у цих змаганнях призи ЦК ВЛКСМ, обкомів, крайкомів, ЦК ЛКСМ союзних республік.

11. Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК ЛКСМ союзних республік подавати допомогу органам народної освіти в підвищенні ідейно-політичного рівня молодих учителів, в організації для них систематичних лекцій з питань історії ВКП(б), історії СРСР, поточної політики, педагогіки, літератури, мистецтва, техніки і т. д.

Зобов'язати комсомольські організації добитися забезпечення кожної школи центральною та обласною газетами.

Зобов'язати райкоми, міськкоми серйозно поліпшити керівництво роботою комсомольських організацій учителів, частіше інструктувати секретарів цих організацій і подавати їм допомогу в роботі.

12. Пленум вважає одним з найважливіших завдань обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік подання допомоги органам народної освіти в підготовці педагогічних кадрів, у поліпшенні стану в педагогічних навчальних закладах і на курсах підвищення кваліфікації вчителів.

Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК ЛКСМ союзних республік:

а) забезпечити повсякденне керівництво комсомольською організацією кожного педагогічного навчального закладу, ставлячи при цьому завдання—допомогти керівникам педвчителів, учительських інститутів та педучилищ у підвищенні академічної успішності студентів, зміцненні дисципліни, розгортанні масово-політичної і культурної роботи, поліпшенні матеріально-побутових умов студентів;

б) брати найактивнішу участь у комплектуванні педагогічних навчальних закладів та короткотермінових курсів підготовки вчителів за рахунок молоді, яка має відповідну загальноосвітню підготовку;

в) допомогти в підготовці для короткотермінових курсів приміщень і в створенні необхідних матеріально-побутових умов для слухачів.

Пленум зобов'язує вчителів-комсомольців і увільнених старших піонервожатих, які не мають відповідної педагогіч-

ної освіти, закінчити заочні та вечірні навчальні заклади в строки, встановлені постановою РНК СРСР від 18/ХІІ 1943 р.

13. Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік подати всебічну допомогу місцевим радянським органам у підготовці шкіл до нового 1944—1945 навчального року, звернувши при цьому особливу увагу на здійснення обов'язкового навчання дітей семирічного віку, а також на подання допомоги в будівництві, ремонті шкіл, в забезпеченні їх необхідним інвентарем, устаткуванням, паливом, в обробці пришкольніх ділянок.

Комсомольські організації зобов'язані допомагати органам народної освіти в контролі за виконанням установлених законів про матеріально-побутове забезпечення вчителів.

14. Пленум ЦК ВЛКСМ схвалює роботу комсомольських організацій по подаванню допомоги дітям фронтовиків, дитячим закладам, яка сприяє здійсненню закону про загальне навчання дітей, і зобов'язує обкоми, крайкоми, ЦК ЛКСМ союзних республік ще активніше розгорнути цю важливу роботу.

15. Схвалюючи допомогу комсомольських організацій районам, визволеним від німецьких загарбників, пленум ЦК ВЛКСМ вважає за необхідне, щоб обкоми, крайкоми і ЦК комсомолу союзних республік всіляко розвивали цей патріотичний рух.

Пленум вважає за необхідне:

а) комсомольським організаціям областей, країв і республік, які шефствують над визволеними районами, забезпечити дальшу активну допомогу в роботі по відбудуванню, ремонту та обладнанню шкіл і позашкільних закладів;

б) в районах, визволених від німецьких загарбників, залучити учнів старших класів до відбудування та обладнання шкіл;

в) провести збір художньої літератури та підручників для поповнення книжкового фонду бібліотек визволених районів.

16. Відзначаючи надто слабе висвітлення в дитячій та юнацькій пресі питань роботи комсомолу в школі, доручити бюро ЦК ВЛКСМ рішуче поліпшити зміст газети «Пионерская правда» та журналів «Вожатый», «Пионер», «Костер», «Дружные ребята», «Мурзилка», а також розпочати видання книг з питань роботи комсомольських та піонерських організацій у школі.

ПРО ПОЛІПШЕННЯ РОБОТИ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Виступає ЦК ВЛКСМ від 13/III 1947 року.

За роки Великої Вітчизняної війни і в післявоєнний час піонерська організація імені В. І. Леніна під керівництвом партії і комсомолу провела значну роботу по вихованню дітей. У важких умовах воєнного часу юні піонери успішно опановували знання, подавали посильну допомогу дорослим в їх боротьбі за честь, свободу і незалежність Батьківщини; працювали на полях колгоспів і радгоспів; вносили свої заощадження у фонд оборони Батьківщини; виступали в госпіталях; брали активну участь у відбудові зруйнованих німцями шкіл і позашкільних дитячих закладів. У післявоєнний час свої зусилля піонерська організація спрямовує на подання допомоги школі і вчителю в боротьбі за надбання учнями міцних знань, зміцнення дисципліни і залучення школярів до посильної суспільно-корисної праці.

Разом з тим ЦК ВЛКСМ відзначає, що в роботі піонерських організацій є великі хиби. Піонерські організації погано допомагають учительству у вихованні школярів. Зміст і методи роботи багатьох піонерських дружин, загонів і ланок не відповідають зростим завданням, що стоять перед радянською школою у вихованні в учнів любові до знань, опанування ними основ наук, виконання «Правил для учнів», зміцнення дисципліни і доброї поведінки дітей скрізь і всюди: у школі, вдома і в громадських місцях.

У піонерській роботі багато шаблону, формалізму, казенщини. Робота у багатьох дружинах, загонах, ланках проводиться без урахування здорових прагнень та інтересів дітей, без урахування різних вікових груп піонерів, в недоступних формах, що не відповідають їх інтересам і вікові. Багато піонерських організацій сліпо копіюють методи навчальної роботи школи. Збори проводять нудно, нецікаво для дітей, виключно в стінах шкіл. На зборах проводять стомливі і тривалі доповіді, заздалегідь написані і розучені виступи. Майже не проводяться походи, екскурсії, військові і спортивні ігри, змагання, огляди художньої і технічної самодіяльності учнів. Не організуються читання та обговорення книг, спектаклів і кінокартин для дітей. Значна частина піонерів не залучена до роботи ланок, загонів і дружин, що принижує роль піонерської організації в справі виховання навичок самостійності, ініціативи та самодисципліни піонерів.

Ці та інші великі хиби в піонерській роботі пояснюються насамперед незадовільним керівництвом піонерськими організаціями з боку райкомів, міськкомів, обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік, ЦК ВЛКСМ. Багато керівних комсомольських органів байдуже ставляться до того, що піонерські дружини, загони, ланки працюють погано і не мають авторитету серед дітей. Керівні комсомольські працівники, актив не бувають у піонерських організаціях, не знають їх труднощів, хиб і не подають їм постійної допомоги. На засіданнях бюро і пленумах питання піонерської роботи не розглядаються.

Вкрай незадовільно поставлені добір, розстановка, навчання і виховання кадрів піонерських вожатих. Багато піонерських організацій не забезпечені підготовленими, політично грамотними, кваліфікованими кадрами піонерських вожатих. Багато керівних комсомольських працівників забули, що без добре підготовлених, політично зрілих піонерських вожатих, які люблять і розуміють роботу з дітьми, не можна добитися поліпшення піонерської роботи, що без чулого, уважного ставлення комсомольських органів до важкої, благородної і відповідальної роботи вожатих немисливо розраховувати на усунення великих хиб у діяльності піонерських організацій.

Комсомольська і піонерська преса, особливо газети «Комсомольская правда» і «Пионерская правда», незадовільно висвітлюють піонерську роботу, не узагальнюють досвіду піонерських вожатих, не організовують і не скеровують роботу дружин, загонів, ланок. «Комсомольская правда» і місцеві комсомольські газети не критикують безвідповідального ставлення багатьох керівних комітетів комсомолу до керівництва піонерськими організаціями.

ЦК ВЛКСМ постановляє:

1. Вважати найважливішим завданням комсомолу далі всебічне поліпшення роботи піонерської організації імені В. І. Леніна.

В основу всієї виховної роботи з піонерами комсомольської організації повинні покласти історичні постанови ЦК ВКП(б), вказівки товарища Сталіна про посилення ідеологічної роботи. Піонерські організації і надалі повинні виховувати піонерів і школярів у дусі радянського патріотизму, безмежної любові і відданості Батьківщині, більшовицькій партії, її вождям—Леніну і Сталіну. Треба виробляти у піонерів соціалістичне ставлення до опанування знань, до праці, дисципліни, розвивати у дітей наполегливість у подоланні труднощів, акуратність, сміливість, бадьорість, фізичну витривалість, почуття

колективізму, повагу до старших. Треба прищеплювати піонерам і школярам громадські навички, уміння виявляти ініціативу в громадській роботі.

Кожний піонер повинен бути прикладом для учнів у навчанні й дисципліні, брати активну участь у роботі своєї організації, додержувати встановлених у піонерській організації порядків. Справа честі кожного піонера підготувати себе для вступу в ряди ВЛКСМ.

2. Зажадати від райкомів, міськкомів, обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік поліпшити керівництво роботою піонерських організацій. Головна увага при цьому має бути скерована на добір і підготовку кадрів піонерських вожатих, на організацію систематичної з ними роботи, на подання конкретної допомоги з боку райкомів, міськкомів комсомолу кожній піонерській дружині. Встановити, що пряму відповідальність за стан роботи піонерських організацій перед ЦК ВЛКСМ несуть перші секретарі обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік. Поставити в обов'язок обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік виникати в сучасній роботі дружин, загонів, ланок, обговорювати на бюро і пленумах питання роботи піонерських організацій, подавати їм повсякденну допомогу і підтримку, інструктувати піонерських працівників у питаннях практики піонерської роботи.

3. З метою дальшого посилення керівництва піонерськими організаціями зобов'язати райкоми, міськкоми, обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік і первинні комсомольські організації:

а) залучати піонерів старшого віку до активної роботи в комсомольських організаціях шкіл, давати їм громадські доручення;

б) запрошувати піонерів старшого віку на комсомольські збори;

в) ввести при райкомах, міськкомах комсомолу інститут громадських інструкторів з числа комсомольського активу у різних питаннях піонерської роботи;

г) посилити роботу по залученню кращих піонерів старшого віку в ряди ВЛКСМ; вважати за необхідне, щоб піонери, прийняті в ряди ВЛКСМ, залучались до активної роботи в піонерській організації школи;

д) встановити, що в усіх комітетах комсомолу підприємств і установ повинен бути член комітету по роботі серед дітей, в обов'язки якого входять: підтримання зв'язків із школою, дитячим будинком, організація роботи з дітьми, допомога в проведенні піонерських таборів і т. д.

4. Треба повністю ліквідувати шаблон, формалізм, казенщину в піонерській роботі; не допускати підміни громадського виховання учнів залученням їх у політичну роботу в непосильних, часто-густо надуманих формах, які не відповідають інтересам і віковій дитей; не копіювати методів роботи серед дорослих і не переносити цих методів у дитяче середовище; не допускати переобтяження дітей громадською роботою на шкоду їх навчанню і здоров'ю.

Слід пристосувати методи й форми піонерської роботи до віку, запитів та інтересів піонерів.

Запропонувати райкомам, міськкомам, обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік, комсомольським організаціям середніх і семирічних шкіл, разом з органами народної освіти та вчителями, організувати і провадити всю роботу з піонерами і школярами з урахуванням різних вікових груп учнів по загонах, а також особливостей умов роботи піонерських організацій в місті і на селі. При цьому треба стежити за тим, щоб діти не переобтяжувались зборами, засіданнями і т. д.

5. З метою поліпшення роботи піонерських ланок, загонів, дружин вважати необхідним:

в л а н к і: проводити посильну для піонерів громадську роботу; влаштовувати екскурсії і походи по вивченню рідних місць; провадити читання вголос книг, дитячих і юнацьких газет та журналів і обговорення прочитаного; влаштовувати спортивні змагання; в ланках піонерів молодших класів рекомендувати проведення дитячих ігор;

в з а г о н і: проводити популярні бесіди й доповіді про більшовицьку партію, про життя великих вождів — Леніна і Сталіна; про нашу соціалістичну Батьківщину, про комсомол, піонерів; збори, присвячені революційним святкам; влаштовувати колективні перегляди кінофільмів і спектаклів та їх обговорення; проводити екскурсії в музеї; організувати походи; проводити змагання між ланками; організувати огляди роботи ланок; випускати стінну газету; розглядати плани роботи загону, а також теми і плани зборів загону; обговорювати заяви школярів про прийом їх у піонери, а на зборах старших класів — заяви піонерів про видачу їм рекомендацій для вступу в комсомол.

Збір загону рекомендується проводити приблизно один раз на місяць;

в д р у ж и н і: приймати учнів в ряди юних піонерів; влаштовувати огляди роботи піонерських загонів (показ художньої самодіяльності, фізкультурні і спортивні змагання; організо-

увати виставки робіт піонерів з техніки, праці, образотворчого мистецтва, виставки стінних газет і т. п.); проводити врочисті збори, присвячені революційним святкам; випускати стінну газету.

Збір дружини рекомендується проводити приблизно один раз на 2—3 місяці.

Зобов'язати райкоми, міськкоми, обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік всебічно підвищувати якість піонерських зборів лапок, загонів і дружин, добиваючись, щоб кожний збір сирняв вихованню піонерів, був змістовним і цікавим. З цією метою:

а) систематично вивчати і узагальнювати досвід зборів, широко пропагуючи кращі збори;

б) запровадити в практику завчасно перед проведенням зборів скликання інструктивних нарад вожатих;

в) зосередити при будинках, палацах піонерів, в обкомах, міськкомах, райкомах потрібні матеріали, зв'язані з практикою проведення зборів;

г) забезпечити участь у підготовці і проведенні зборів комсомольських активістів, підготовлених для такої роботи, а також комсомольців-учнів старших класів.

6. Для задоволення різноманітних здорових прагнень і захоплень піонерів, вияву ними ініціативи, здібностей, виховання у них жадоби до знань, науки, любові до праці необхідно створювати при цих піонерських дружинах гуртки, наприклад, юних техніків, радіоаматорів, авіамоделістів, юних натуралістів, друзів книги, спортивні, художньої самодіяльності і т. д. При організації гуртків слід урахувати нахили, знання і вік учнів, а також особливості роботи з дівчатками і хлопчиками.

Піонерів, які погано ставляться до навчання, мають незадовільні оцінки в навчальній чверті з основних предметів, тимчасово від роботи в гуртках звільняти, для того щоб вони могли поліпшити свої відмітки.

Зобов'язати райкоми, міськкоми комсомолу допомагати піонерським організаціям в доборі керівників гуртків, регулярно скликати керівників для обміну досвідом та інструктажу в райкомах, міськкомах комсомолу. Треба також допомагати піонерським організаціям у забезпеченні гуртків потрібною літературою, інструментами, матеріалами.

Запровадити в піонерських організаціях значки: «Юний технік», «Юний мандрівник», «Юний натураліст», «Юний фізкультурник», а також значок для заохочення піонерів, які беруть активну участь у художній самодіяльності.

Доручити відділу піонерів ЦК ВЛКСМ (т. Воронкову) до 15 квітня цього року опрацювати ескізи значків, положення про значки і подати на затвердження бюро ЦК ВЛКСМ.

7. Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік забезпечити поліпшення роботи дитячих позашкільних закладів: палаців і будинків піонерів, станцій юних натуралістів, дитячих туристичних станцій, дитячих парків та стадіонів.

Дитячі позашкільні заклади повинні узагальнювати і поширювати кращий досвід піонерської роботи, подавати систематичну допомогу вожатим дружин, загонів і піонерському активу в їх роботі, організовувати дитячу художню самодіяльність і технічну творчість піонерів. З цією метою:

а) встановити, що плани роботи дитячих позашкільних закладів на квартал, рік розглядаються на засіданнях бюро райкомів, міськкомів комсомолу;

б) запровадити в усіх позашкільних закладах Ради активу, що обираються на загальних зборах активу позашкільного закладу строком на один навчальний рік. Відділові піонерів у місячний строк розробити і погодити з Міністерством освіти РРФСР Положення про роботу Ради активу;

в) подавати позашкільним закладам допомогу в добірї кваліфікованих кадрів, в організації систематичної ідейно-виховної роботи з ними;

г) допомагати позашкільним закладам у придбанні інвентаря, устаткування, матеріалів; будівельний сезон поточного року використати для проведення потрібного ремонту.

8. З метою заохочення ініціативи і самодіяльної творчості піонерів, виявлення і поширення кращих зразків роботи:

а) щороку проводити в районах, містах звітні районні, міські зльоти-огляди піонерів. На зльотах-оглядах повинні бути представлені кращі зразки художньої самодіяльності, повинні проводитися спортивні змагання, влаштовуватись виставки дитячого образотворчого мистецтва і технічної творчості;

б) щороку по закінченні подорожей юних піонерів по рідному краю проводити в ЦК ВЛКСМ зліт, в якому можуть брати участь піонери, що найбільш відзначилися в походах;

в) щороку влаштовувати Всесоюзну виставку дитячого образотворчого мистецтва, якій повинні передувати виставки в областях, краях, республіках. Найбільш талановитим учасникам виставки—піонерам—повинна подаватися всебічна допомога для продовження освіти в художніх школах;

г) щороку влаштовувати, разом з Тсоавіахімом СРСР, Всесоюзні заочні стрілкові змагання юних піонерів, а також Всесоюзні змагання юних авіамоделістів.

Рекомендувати обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік регулярно проводити різні змагання юних піонерів, наприклад, по шашках, шахах, авіамоделях, радіомоторах, а також влаштовувати виставки самодіяльної творчості.

9. Вважати необхідним перетворити до 1 травня цього року районні, міські, обласні, крайові, республіканські штаби піонерів у відповідні Ради юних піонерів і далі їх іменувати: «Районна Рада юних піонерів» (склад 7—9 чоловік), «Міська Рада юних піонерів» (склад 9—15 чоловік), «Обласна (крайова, республіканська) Рада юних піонерів» (склад 15—21 чоловік).

Встановити, що головою районної, міської Ради є завідувач відділу піонерів відповідного комітету комсомолу, а в обкомах, крайкомах, ЦК комсомолу союзних республік—секретар комітету по школах. Склад Ради повинен затверджуватися на пленумах райкомів, міськкомів, обкомів, крайкомів. ЦК комсомолу союзних республік.

Ради юних піонерів повинні збиратися не рідше одного разу на місяць і обговорювати питання змісту піонерської роботи, навчання піонервожатих і піонерського активу. Плани роботи Рад юних піонерів затверджуються відповідним комітетом комсомолу.

Запропонувати відділові піонерів ЦК ВЛКСМ (тов. Воронкову) до 15 квітня цього року внести на бюро ЦК ВЛКСМ «Положення про роботу Рад юних піонерів».

10. Вважати за необхідне, щоб надалі піонери в школі і в повсякденному житті обов'язково носили піонерський значок, а на урочистих зборах дружин, загонів, ланок і на піонерських зльотах, маршах, прогулянках обов'язково були в піонерському галстуку і парадній формі [біла сорочка (блузка), чорні або сині штани (спідниця)].

Вожаті ланок, члени й голови Рад загонів і Рад дружин повсякденно носять знаки розрізнення на лівому рукаві, вище ліктя,—смужки червоного кольору, завширшки 1 сантиметр і завдовжки 4 сантиметри. Голова Ради дружини—3 смужки. Голова Ради загону і члени Ради дружини—2 смужки. Вожаті ланок і члени Рад загонів—1 смужку.

11. Заснувати з 1 червня цього року червоні піонерські прапори для районних і міських піонерських організацій. Червоні піонерські прапори мати також у дружинах (опис прапорів додається).

У загонах прапорів не мати, а запровадити загінний червоний прапорець (опис додається).

У ланках прапорців не мати.

Червоний піонерський прапор вручається районній і міській піонерській організації від імені ЦК ВЛКСМ секретарем обкому, крайкому комсомолу на врочистому районному (міському) піонерському зборі. Червоний піонерський прапор вручається піонерській дружині від імені ЦК ВЛКСМ секретарем райкому, міському комсомолу на врочистому зборі піонерської дружини.

Червоні піонерські прапори виносити на районні (міські) піонерські збори, на врочисті збори піонерських дружин, на демонстрації у дні революційних свят, при проведенні оглядів, військових походів, спортивних змагань. Прапороносця і асистентів Рада юних піонерів району (міста) в кожному випадку призначає із числа кращих піонерів організації.

Червоні піонерські прапори повинні зберігатися в районній (міській) Раді юних піонерів. Відповідальність за збереження піонерського прапора несе персонально голова Ради юних піонерів. У піонерській дружині червоний прапор зберігається у піонерській кімнаті. Відповідальність за збереження піонерського прапора несе персонально старший піонерський вожакий.

12. Надаючи особливого значення підготовці працівників піонерруху і вважаючи, що добір, розстановка, навчання та ідейне виховання кадрів піонерських вожатих повинні зайняти основну увагу комсомолу в справі поліпшення керівництва піонерською роботою, зобов'язати райкоми, міськкоми, обкоми, крайкоми і ЦК комсомолу союзних республік забезпечити поліпшення справи добору, підготовки й виховання піонерських вожатих.

Встановити, що на роботу вожатими повинні добиратися політично грамотні комсомольці, умілі масовики й організатори, які мають необхідну політичну, загальноосвітню підготовку і прагнення працювати з дітьми. Вожатими дружин повинні бути члени ВЛКСМ із закінченою середньою освітою. Вожатими піонерських загонів 3—4-х класів повинні бути комсомольці з освітою не нижчою, ніж за 7 класів. Вожатими піонерських загонів 5—6 і 7-х класів повинні бути комсомольці з освітою не нижче, ніж за 8—9 класів.

Запропонувати райкомам, міськкомам, обкомам, крайкомам і ЦК комсомолу союзних республік у двомісячний строк дібрати в усі загони і дружини піонервожатих і затвердити їх на бюро. Зведені звіти про склад піонервожатих, за встановленою ЦК ВЛКСМ формою, вислати в ЦК ВЛКСМ.

Вести всіх увільнених старших піонервожатих в номенклатуру обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік;

неувільнених старших піонервожатих—в номенклатуру райкомів, міськкомів комсомолу. Встановити, що старші піонервожаті можуть переміщатися або звільнятися від роботи тільки на підставі постанови бюро райкому (міськкому) та обкому комсомолу з обов'язковим викликом піонервожатих на засідання бюро.

13. Встановити таку систему підготовки і перепідготовки піонерських працівників:

а) відділ по підготовці піонерських працівників обласного, крайового і республіканського масштабу при Центральній комсомольській школі;

б) місячні збори секретарів по школах обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік, які проводяться щороку при ЦК ВЛКСМ.

Провести в липні—серпні цього року в м. Москві місячний збір секретарів по школах обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік. Доручити відділові піонерів ЦК ВЛКСМ (тов. Ворожкову) і відділові кадрів ЦК ВЛКСМ (т. Жаркову) на 15-е квітня цього року внести на розгляд бюро ЦК ВЛКСМ пропозиції про порядок проведення збору;

в) десятиденні збори-семінари при обкомах, крайкомах, ЦК комсомолу союзних республік завідувачів відділів шкіл і піонерів райкомів, міськкомів комсомолу, які проводяться двічі на рік;

г) двотижневі збори-семінари увільнених старших піонервожатих, які проводяться щороку при обкомах, крайкомах, ЦК комсомолу союзних республік;

д) десятиденні збори-семінари неувільнених старших піонервожатих, які проводяться щороку при райкомах, міськкомах комсомолу.

Зобов'язати відділ піонерів ЦК ВЛКСМ (т. Воронкова) і відділ кадрів ЦК ВЛКСМ (т. Жаркова) у місячний строк розробити і внести на розгляд бюро ЦК ВЛКСМ пропозиції про реорганізацію чотиримісячних міжобласних шкіл по підготовці старших піонерських працівників і в двомісячний строк—навчальні плани і програми семінарів-зборів піонерських працівників.

Вважати за необхідне, щоб комсомольські організації педагогічних училищ, учительських і педагогічних інститутів у проведенні комсомольської роботи гукливались про прищеплення студентам інтересу до піонерської роботи. Зобов'язати комсомольські організації педагогічних навчальних закладів піділяти комсомольців на роботу піонервожатими, інструкторами піонерської роботи, керівниками гуртків у піонерських дружинах і т. д.

Вважати за необхідне, щоб комсомольські організації шкіл, старші піонервожати разом з учителями щомісяця проводили заняття з вожатими ланок, головами і членами Рад загонів.

Зобов'язати райкоми, міськкоми, обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік не рідше одного разу на квартал проводити районні, міські збори піонерських вожатих з обговоренням на них чергових завдань піонерських організацій і питань практики піонерської роботи.

Розглядаючи увільнених піонервожатих як добрий і серйозний резерв кадрів учителів, вважати за необхідне, щоб вожаті спеціалізувались у своїй діяльності як майбутні педагоги. Зобов'язати обкоми, крайкоми, ЦК комсомолу союзних республік подавати піонервожатим потрібну допомогу в надбанні педагогічної освіти шляхом вступу на учебу до заочних і вечірніх відділів педагогічних навчальних закладів.

14. Встановити, що старші піонерські вожаті та інші піонерські працівники, які проробили успішно в піонерській організації не менш двох років, нагороджуються Почесною грамотою обкому, крайкому, ЦК комсомолу союзної республіки; ті, що проробили не менше трьох років, нагороджуються Почесною грамотою ЦК ВЛКСМ і заносяться в книгу пошани обкому, крайкому, ЦК комсомолу союзної республіки. Рекомендувати обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік входити з пропозиціями в міністерства освіти союзних республік про нагородження кращих піонерських працівників Почесною грамотою і значками «Відмінник народної освіти».

Дозволити райкомам, міськкомам, обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік, разом з органами народної освіти, преміювати літературою і цінними подарунками кращих піонерських працівників.

Доручити обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік подати до 15 квітня цього року в ЦК ВЛКСМ матеріали на кращих піонерських працівників для нагородження їх Почесною грамотою ЦК ВЛКСМ.

15. З метою підвищення ролі молодіжної преси в поліпшенні піонерської роботи і посилення керівництва цією роботою з боку комсомольських органів зобов'язати редакції молодіжних газет і журналів, і в першу чергу «Комсомольську правду», регулярно висвітлювати питання піонерського руху, критикувати комсомольські органи, які погано керують роботою піонерських організацій. Комсомольські газети повинні вміщати більше статей з основних питань змісту піонерської роботи, висувати насущні проблеми виховання дітей, залуча-

ючи до розробки цих тем учених, педагогів, партійних і комсомольських керівників.

Запропонувати редакції газети «Комсомольская правда» (тов. Буркову) не рідше двох-трьох разів на тиждень друкувати добірки—«На піонерські теми», в яких висвітлювати досвід роботи піонерських організацій, ставити перед комсомольськими й піонерськими працівниками насущні питання піонерського руху.

Запропонувати редакторові газети «Пионерская правда» тов. Губареву забезпечити висвітлення досвіду, методів і форм роботи піонерських організацій. Запровадити в газеті «Пионерская правда» постійний відділ—«В піонерських загонах і дружинах», в якому поміщати матеріали про роботу кращих піонерських організацій, поради піонерському активові, хроніку про діяльність піонерських організацій.

Запропонувати редакції журналу «Вожатый» (тов. Строеву) посилити допомогу піонерським працівникам у керівництві роботою дружин і загонів, ширше узагальнювати досвід кращих вожатих, друкувати більше матеріалів про проведення зборів, походів, вльотів, піонерських змагань та інших заходів, що організуються для піонерів і школярів.

Зобов'язати ЦК ЛКСМ України, ЦК ЛКСМ Білорусії, ЦК ЛКСМ Грузії, ЦК ЛКСМ Вірменії, ЦК ЛКСМ Азербайджану, ЦК ЛКСМ Латвії, ЦК ЛКСМ Литви, ЦК ЛКСМ Естонії, ЦК ЛКСМ Узбекистану, ЦК ЛКСМ Туркменії, ЦК ЛКСМ Таджикистану, ЦК ЛКСМ Казахстану, ЦК ЛКСМ Киргизії, ЦК ЛКСМ Молдавії, Приморський крайком, Московський, Ленінградський і Тувінський обкоми ВЛКСМ забезпечити підвищення якості дитячих газет і журналів, що видаються, повсякденно допомагати в їх роботі по висвітленню питань піонерського руху; вжити необхідних заходів до поліпшення висвітлення піонерської роботи в комсомольських газетах; заслуговувати на засіданнях бюро звіти і плани роботи газет і журналів.

16. Зобов'язати видавництво «Молодая гвардия» (т. Кротова і Черненко) з 1 травня цього року відновити у видавництві редакцію по випуску літератури для юних піонерів і піонерських працівників.

17. Райкомам, міськкомам, обкомам, крайкомам, ЦК комсомолу союзних республік і комсомольським організаціям обговорити що постанову ЦК ВЛКСМ на пленумах райкомів, міськкомів, обкомів, крайкомів, ЦК комсомолу союзних республік, на зборах комсомольсько-піонерських активів і комсомольських зборах з участю піонерських працівників.

Про викладання географії в початковій і середній школі СРСР.
(3 постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 16 травня
1934 р.) 38

1935 рік.

Про організацію навчальної роботи і внутрішній розпорядок у
початковій, неповній середній і середній школі. (Постанова
РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 3 вересня 1935 р.) 40 ✓ ✓

1936 рік.

На фронті історичної науки. (У Раднаркомі Союзу РСР і
ЦК ВКП(б) 45

Зауваження товаришів Сталіна, Жданова і Кірова з приводу кон-
спекту підручника з «Історії СРСР» 47

Зауваження товаришів Сталіна, Жданова і Кірова про конспект
підручника з «Нової історії» 49

Про персональні звання для вчителів початкових і середніх шкіл.
(Постанова ЦВК і РНК СРСР від 10 квітня 1936 р.) 51

Про порядок закріплення персональних звань для вчителів та
призначення вчителів, завідувачів і директорів шкіл. (Поста-
нова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 10 квітня 1936 р.) 53

Про порядок виплати заробітної плати вчителям. (Постанова РНК
СРСР від 10 квітня 1936 р.) 54

Про порядок призначення, переведення і звільнення завідувачів
районних, окружних і міських відділів народної освіти.
(Постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 10 квітня 1936 р.) 55

Про методичні викривлення в системі наркомосів. (Постанова
ЦК ВКП(б) від 4 лютого 1936 р.) 56

1937 рік

Про ведення звітної роботи директорами і завідувачами нав-
чальної частиною неповних середніх і середніх шкіл. (Постано-
ва РНК СРСР від 7 травня 1937 р.) 58

Про штати адміністративного та обслуговуючого персоналу почат-
кових і середніх шкіл РРФСР. (Постанова РНК СРСР від
10 жовтня 1937 р.) 60

1940 рік.

Про порядок призначення, переміщення і звільнення керівних та
інструкторських кадрів районних і міських відділів народної
освіти. (Постанова РНК УРСР і ЦК ВКП(б) від 13 червня
1940 р.) 62

Про пільги деяким категоріям педагогічних, медичних, ветеринар-
них і зоотехнічних працівників. (3 постанови РНК УРСР
від 3 жовтня 1940 р.) 63

Про використання шкільних будинків не за призначенням. (3 поста-
нови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 жовтня 1940 р.) 64

1942 рік.

- Про залучення в школи всіх дітей шкільного віку і використання шкільних приміщень за призначенням. (З розпорядження РНК СРСР від 30 липня 1942 р.) 65

1943 рік.

- Про запровадження роздільного навчання хлопців і дівчат в 1943/44 навчальному році в неповних середніх і середніх школах обласних, крайових міст, столичних центрів союзних і автономних республік і великих промислових міст. (З постанови РНК СРСР від 16 липня 1943 р.) 66
- Про викладачів співів. (Розпорядження РНК СРСР від 24 липня 1943 р.) 67
- Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим шкільним працівникам початкових і середніх шкіл. (Постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р.) 67
- Про прийом дітей 7 років до школи. (Постанова РНК СРСР від 8 вересня 1943 р.) 73
- Про заробітну плату штатних старших піонервожатих початкових, неповних середніх і середніх шкіл. (Постанова РНК СРСР від 5 жовтня 1943 р.) 73
- Про затвердження інструкції Наркомосу УРСР «Про організацію обліку дітей і підлітків віком 7—15 років і про порядок контролю за виконанням закону про загальне обов'язкове навчання». (Постанова РНК УРСР від 31 грудня 1943 р.) 75

1944 рік.

- Про запровадження цифрової п'ятибальної системи оцінки успішності і поведінки учнів в початкових, семирічних і середніх школах. (Постанова РНК СРСР від 10 січня 1944 р.) 75
- Про порядок повернення шкільних приміщень, що використовуються не за призначенням. (Постанова РНК СРСР від 5 березня 1944 р.) 75
- Про встановлення значка «Відмінник народної освіти» в союзних республіках. (Постанова РНК СРСР від 8 квітня 1944 р.) 76
- Про заходи до поліпшення якості навчання в школі. (Постанова РНК СРСР від 21 червня 1944 р.) 76

1945 рік.

- Про підручники з української та російської мови для початкових шкіл УРСР. (Постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У від 1 березня 1945 р.) 77
- Про інспекторів шкіл. (Постанова РНК СРСР від 9 квітня 1945 р.) 79
- Про зміни в навчальних планах і програмах початкової школи та перших—четвертих класів семирічної і середньої школи УРСР (З постанови РНК УРСР і ЦК КП(б)У від 5 вересня 1945 р.) 81

Про організацію додаткового (одинадцятого) педагогічного класу при 6 жіночих середніх школах. (3 постанови РНК УРСР і ЦК КП(б)У від 13 вересня 1945 р.)	81
Про покладання на вчителів початкових шкіл проведення фізичної підготовки учнів. (3 постанови РНК УРСР від 28 листопада 1945 р.)	82
Про зміну пункту 2 Положення про золоту та срібну медалі «За відмінні успіхи та зразкову поведінку». (Постанова РНК СРСР від 10 грудня 1945 р.)	83
1946 рік.	
Про поліпшення вивчення іноземних мов у семінарських і середніх школах УРСР. (У Раді Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У)	84
Про участь трудящих у відбудові та підготовці шкіл УРСР до нового навчального року. (У Раді Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У)	85
Про відміну військової підготовки учнів юнаків і дівчат V—VII класів, дівчат VIII—X класів і про зміну програм допризовної військової підготовки учнів VIII—X класів. (Постанова Ради Міністрів УРСР від 22 серпня 1946 р.)	86
Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури в «Нарисі історії української літератури». (3 постанови ЦК КП(б)У від 24 серпня 1946 р.)	87
Про заходи до дальшого поліпшення роботи шкіл УРСР. (У Центральному Комітеті КП(б)У)	90
Про заходи до поліпшення позашкільної роботи з дітьми (У Центральному Комітеті КП(б)У)	95

Додатки.

Про порядок застосування Постанови РНК УРСР від 8 жовтня 1940 р. «Про пільги деяким категоріям педагогічних, медичних, ветеринарних і зоотехнічних працівників»	99
Правила для учнів (Затверджено РНК УРСР 31 грудня 1943 р.)	102
Інструкція про організацію обліку дітей і підлітків віком 7—15 років і про порядок контролю за виконанням закону про загальне обов'язкове навчання. (Додаток № 1 до постанови РНК УРСР від 31 грудня 1943 р.)	104
Інструкція Народного комісаріату освіти УРСР про проведення постанови Раднаркому Союзу РСР і Центрального Комітету ВКП(б) від 11 серпня 1943 р. «Про підвищення заробітної плати вчителям та іншим працівникам початкових і середніх шкіл». (Затверджено РНК УРСР 31 грудня 1943 р.)	108
Додаток № 3 до інструкції Наркомосу УРСР про проведення постанови Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 11 серпня 1943 р.	118

	Стор.
I. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення педагогічних училищ	118
II. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до загальної середньої освіти	119
III. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення вчительських інститутів	120
IV. Список навчальних закладів, закінчення яких прирівнюється до закінчення вищих шкіл	121
Про соціалістичне змагання в школі. (Наказ Народного Комісара Освіти УРСР від 12 лютого 1944)	123
Положення про інспектора шкіл УРСР. (Затверджено РНК УРСР 30 листопада 1945 р.)	124
Про заходи до поліпшення роботи комсомолу в школі. (Постанова XII пленуму ЦК ВЛКСМ)	130
Про поліпшення роботи піонерської організації. (Постанова ЦК ВЛКСМ від 13/III 1947 р.)	137

Редактор *Кацнельсон С. А.*

Техредактор *Валкова Н. К.*

Літредактор *Зімбалевський М. К.*

Коректор *Дорт А. А.*

„Постановлення партії и правительства о школе“
(На українском мязке)

02054. Зам. № 5. Тираж 50.000. Друк. арк. 9,5. Обл.-авт. арк. 9,13. Мат. паперу 54 × 84 см. 1/16. В 1 друкованому арк. 41.000 знаків. Друковано 23/XII 1946 р. Підписано до друку 2/III 1947 р. Ціна книги 7 крб. Оправа 50 коп.

Книжкова фабрика ім. Фрунзе, Харків.